

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL OKULLARDA İŞLETMECİLİK ALANINDA
YAŞANAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Murat ŞENER

Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer ŞAHİN

İSTANBUL – 2018

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Murat ŞENER
- TEZ DİLİ** : Türkçe
- TEZ ADI** : Özel Okullarda İşletmecilik Alanında Yaşanan Problemler ve Çözüm Önerileri
- ENSTİTÜ** : Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANA BİLİM DALI** : İşletme
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans Tezi
- TEZ TARİHİ** : 27.07.2018
- SAYFA SAYISI** : 88
- TEZ DANIŞMANI** : Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer ŞAHİN
- DİZİN TERİMLERİ** : Eğitim, özelleştirme, özel okullar, eğitim yatırımları, vergi, sorunlar
- TÜRKÇE ÖZET** : Özel okullardan beklenen, üstün ve nitelikli performans göstermeleri, dolayısıyla nitelikli eğitim vermeleridir. Bununla birlikte, özel okulların çeşitli problemleri bünyesinde taşıdıkları yadsınamaz. Bu çalışmada, özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerileri değerlendirilmiştir.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezi

Murat ŞENER

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL OKULLARDA İŞLETMECİLİK ALANINDA
YAŞANAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Murat ŞENER

Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer ŞAHİN

İSTANBUL – 2018

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Murat ŞENER

...../...../2018

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Murat ŞENER'in "Özel Okullarda İşletmecilik Alanında Yaşanan Problemler ve Çözüm Önerileri" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından İşletme anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Üye

Dr.Öğr.Üyesi Muzaffer ŞAHİN
(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Atilla HAZAR

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2018

Prof. Dr. Nezir KÖSE
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yetişmiş insan gücünün elde edilmesinde eğitimin önemi çok büyüktür. Özel okullar da, belirli bir ücret karşılığı hizmet sunan kuruluşlardır. Özel okullar, öğrencilerin eğitiminde belirli bir ücret talep etmelerine karşın giderek toplumun her bölümüne yayılmaktadır. Günümüzde özel öğretim kurumları, eğitim hizmetinin önemli bir bölümünü üstlenmiş durumdadır. Bu özel eğitim kurumları kreş, anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise ve yüksekokul kademelerinde varlıklarını göstermektedirler. Genelde özel okullardan beklenen, üstün ve nitelikli performans göstermeleri, dolayısıyla nitelikli eğitim vermeleridir. Bununla birlikte, özel okulların çeşitli problemleri bünyesinde taşıdıkları yadsınamaz. Özel okullar bir eğitim kurumu olmalarının yanında aynı zamanda bir iktisadi işletme oldukları için varlıklarını devam ettirebilmek ve pazar oranlarını büyütebilmek amacıyla piyasa koşullarıyla rekabet etmeleri gerekmektedir. Bu durum ancak hem kendilerini hem de içlerinde buldukları sektörü iyice analiz etmeleri, hedefledikleri kitlenin kendilerinden belediklerini doğru bir şekilde tespit etmeleri ve yerine getirmeleri ile mümkündür. Bu çalışmada, özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerileri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler; Eğitim, özelleştirme, özel okullar, eğitim yatırımları, vergi, sorunlar

SUMMARY

Education plays a crucial role in acquiring educated human power. Private schools are institutions that provide education with a certain amount of fee. Private schools are spreading to all parts of the society day by day even though they get a certain fee for the education of their students. Nowadays, private education institutions have undertaken an important part of education service. These private education institutions show their assets in nursery, kindergarten, elementary school, secondary school, high school and college level. In general, outstanding and qualified performances are expected from private schools and therefore they are expected to provide qualified education. However, it cannot be denied that private schools carry various problems within themselves. Because private schools are an educational institution and they are also an economic enterprise, they have to compete with market condition, complete their assets and to increase market rates. This is only possible through analysis of both themselves and the sector they are in, the correct identification and fulfillment of what they are expecting from them. In this study, the problems experienced in the field of business in private schools and the solution proposals were evaluated.

Keywords; Education, privatization, private schools, education investments, taxes, problems

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET	I
SUMMARY	II
KISALTMALAR LİSTESİ	VI
TABLolar LİSTESİ	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ	VII
EKLER LİSTESİ	VIIIVIII
ÖNSÖZ	IIX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
TÜRKİYE'DE EĞİTİM VE ÖZEL OKULLARIN DURUMU	2
1.1. Eğitim Sektörü	2
1.2. Eğitimde Özelleşme.....	5
1.3. Özel Okullar.....	12
1.3.1. Özel Öğretim Kavramı	13
1.3.2. Özel Okulların Amaçları	14
1.3.3. Türkiye'de Özel Okullar.....	17
1.3.3.1. Özel Öğretim Kurumlarının Tarihi Gelişimi	18
1.3.3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	18
1.3.3.1.2. Cumhuriyet Dönemi	21
1.3.3.2. Özel Okulların Yasal Dayanakları.....	32
1.3.3.3. Özel Okul Politikalarındaki Gelişmeler.....	33
1.3.3.4. Özel Öğretim Kurumlarında Öğretmen İstihdamı.....	36
İKİNCİ BÖLÜM	39
BİR İŞLETME OLARAK ÖZEL OKULLARIN İNCELENMESİ	39
2.1. Özel Okulların Paydaşları	39
2.2. Özel Öğretim Kurumlarının Denetimi ve Karşılaşılan Sorunlar.....	39
2.3. Özel Öğretim Kurumları İçin Eğitim Yatırımları.....	41
2.4. Özel Öğretim Kurumları Üzerindeki Mali Yükümlülükler.....	43
2.4.1. Gelirlerden Alınan Vergiler	44
2.4.2. Harcama Vergileri	51
2.4.3. Vergi İndirimi ve Teşvikler	54
2.4.4. Eğitim Hizmeti Sunumu Alanı.....	57

2.5. Özel Eğitim Kurumlarında Hizmetin Pazarlanması.....	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	62
UYGULAMA	62
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	62
3.2. Evren ve Örneklem.....	62
3.3. Araştırmanın Analizi	62
3.4. Bulgular ve Yorum	77
SONUÇ	80
KAYNAKÇA.....	82

KISALTMALAR LİSTESİ

KPSS	:	KAMU PERSONELİ SEÇME SINAVI
MEB	:	MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
TED	:	TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
GATS	:	HİZMET TİCARET ANLAŞMASI
SBS	:	SEVİYE BELİRLEME SINAVI
TEOG	:	TEMEL EĞİTİMDEN ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ
KDV	:	KATMA DEĞER VERGİSİ

TABLULAR LİSTESİ

TABLO	SAYFA
Tablo 1 2016/17 ve 2017/18'de Kurulan Vakıf Üniversiteleri	31
Tablo 2 Okullaşmada Özel Öğretimin Payı	34
Tablo 3 Özel Okul Öncesi Eğitimde Okul Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	35
Tablo 4 Özel İlkokul Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	35
Tablo 5 Özel Ortaokul Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	35
Tablo 6 Özel Ortaöğretim Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	35
Tablo 7 Özel Genel Ortaöğretim Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	36
Tablo 8 Özel Mesleki ve Teknik Lise Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	36
Tablo 9 Özel Öğretim Kurumlarında Okul, Öğrenci, Öğrt. ve Derslik Sayısı (2016-2017).....	37
Tablo 10 Özel Eğitim Sektöründe Satın Alma ve Birleşmeler	42
Tablo 11 Eğitim ve Öğretim Desteği Verilecek Okul Türleri, Destek Tutarları ve Destek Verilecek Öğrenci Sayıları	55
Tablo 12 Destek Verilen Kurum Türleri	55
Tablo 13 Öğrenci Eğitim-Öğretim Teşvikleri (2014-2018).....	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL	SAYFA
Şekil 1 Eğitim Kademesi Bazında Özel Okul Sayısı Yıllık % Değişimi.....	26
Şekil 2 Eğitim Kademesi Bazında Özel Okulda Okuyan Öğrenci Sayısı Yıllık % Değişimi ...	26
Şekil 3 Eğitim Kademesi Bazında Özel Okulların Payı (%)	27
Şekil 4 Özel Eğitim Kurumlarında Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	27
Şekil 5 Ortaokuldan Mezun Öğrenci Sayısı (bin kişi).....	28
Şekil 6 Ortaokul Mezunlarının Yerleşme Oranı ve Ortaöğretim Kurumu Seçimi (%).....	28
Şekil 7 Özel Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Sayıları (bin kişi)	29
Şekil 8 Öğrenci Sayısı Açısından Özel Ortaöğretim Kurumlarının Payı (%) 2016/17.....	29
Şekil 9 İller Bazında Ortaöğretim Kurumlarında Özel Sektörün Toplam Payı (%) 2016/17 ...	30
Şekil 10 Ortaöğretim Kurumları İçinde Özel Okulların Payı (%).....	30
Şekil 11 Vakıf Üniversitelerinde Okuyan Öğrenci Sayısı (bin kişi)	31
Şekil 12 Öğrenci Sayısı Bazında Vakıf Üniversitelerinin Pazar Payı (%) 2016/17	31
Şekil 13 Özel Yaygın Eğitim Kurumları Kursiyer Sayısı (bin kişi).....	32
Şekil 14 Yaygın Eğitimde Özel Sektörün Payı (%) 2015/16	32
Şekil 15 Özel Eğitim Sektöründe Yatırım Teşvik Sistemi Kapsamında Eğitim Sektörüne Yapılan Sabit Yatırımlar.....	41
Şekil 16 Eğitim Sektörü Kredi Verileri.....	57

EKLER LİSTESİ

EK-A Demografik Özellikler

EK-B Anket Soruları ve Cevapları

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans eğitimim süresince değerli katkılarından dolayı İstanbul Gelişim Üniversitesi hocalarıma; deneyimlerini, desteklerini ve katkılarını esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer ŞAHİN'e şükranlarımı sunuyorum.

Murat ŞENER

GİRİŞ

Türkiye’de özel eğitim ve öğretim kuruluşlarının gerek temel eğitim gerekse üniversite seviyesinde önemli derecede artış gösterdiği ve kurumsallaşarak şubeleşmeye yöneldiği görülür. Söz konusu alanda yapılan politikaların yanı sıra, eğitim kalitesini yükseltmek amacıyla gerçekleştirilen çalışmalardan dolayı, özel eğitim/öğretim kurumları ciddi rekabetin yaşandığı bir alan haline dönüşmüştür. Uzun zamandan beri süregelen dershanecilik eğitiminin sona erdirilmesi, çok sayıdaki özel eğitim/öğretim kuruluşlarının açılarak ilgili alanda yeni yöntemlerle farklı alternatiflerin sunulmasına imkân sağlamıştır. Ortaya çıkan gelişmeler, kuruluşların rekabet alanında farklılık yaratma gerekliliğini artırmıştır.

Yetişmekte olan kuşağın formel eğitimini sağlayan okullar ve eğitimin niteliği her zamankinden fazla önem kazanmıştır ve kazanmaya devam edecektir. İstenilen özelliklerin bireye kazandırılması ancak nitelikli bir eğitim ve öğretimle gerçekleşir. Günümüzde eğitim, problem çözme ve algılama becerisi gelişmiş, pozitif düşünebilen, öğrenmeyi öğrenmenin önemsendiği nitelikli, bilgi çağı bireyini yetiştirme sorumluluğunu da yüklenmiştir.

Türk milli eğitim sisteminde geçmişten beri önemli bir yeri olan özel okullar yaptıklarıyla devlet okullarının pek çoğuna göre daha fazla bilinirlik kazanmakta ve okullaşma oranında devlet okullarına göre düşük bir yüzdelikte olmalarına rağmen toplum nezdinde gündem konusu olabilmektedirler. Eğitim faaliyetine kamuda olduğu kadar özel sektörde de yüksek düzeyde özen gösterilmektedir. Özel okullar bir eğitim kurumu olmalarının yanında aynı zamanda bir iktisadi işletme oldukları için varlıklarını devam ettirebilmek ve pazar oranlarını büyütebilmek amacıyla piyasa koşullarıyla rekabet etmeleri gerekmektedir.

Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine yönelik araştırmada öncelikli olarak eğitim sektörü ve eğitimde özelleşme konuları değerlendirilmiştir. Özel okullar başlığı altında ise, özel öğretim kavramı, amaçları, gelişimi, izlenen politikalar, karşılaşılan sorunlar, eğitim yatırımları, mali yükümlülükler ve hizmet pazarlaması konuları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Yapılan bu çalışmanın özel okullarda yaşanan işletmecilik problemlerine farkındalık yaratacağı, sorunların çözümlerine yönelik olarak gerekli çalışmaların ve düzenlemelerin yapılması doğrultusunda ilgili alanda yapılacak çalışmalara katkıda bulunacağı ve literatüre yeni bir kaynak kazandıracacağı için önemli olduğu düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE EĞİTİM VE ÖZEL OKULLARIN DURUMU

1.1. Eğitim Sektörü

Yaşadığımız dönemde eğitim, gerek birey gerekse toplumun gelişmesi yönünden önemlidir. Kişiler eğitim aracılığıyla toplumdaki kültürel özellikleri öğrenerek meslek sahibi olmakta ve yaşamlarını devam ettirme yollarını öğrenmektedirler. Eğitimli bireyler, toplumsal değişmelere kolaylıkla uyum gösterebilmekte ve karşılaşmış oldukları problemlerin kolayca üstesinden gelebilmektedir.¹

Genç kuşakların topluma faydalı olarak yetişmeleri için gereken zihin ve beden gücünün yanı sıra, sorumluluk duygusu ve toplumsal yaşama uyum gösterebilmeleri için yapılan tüm faaliyetler olan eğitim olgusu, kişinin davranışlarında kendi deneyimleriyle istenen değişmeyi oluşturma süreci olmaktadır.² Eğitim aynı zamanda, bireyin sosyalleştirilmesi, diğerlerine benzer ve toplum için yararlı üyenin hazırlanmasıdır.³ Ayrıca, birey davranışlarında oluşması beklenen değişimler veya yeni davranışlardır. Eğitim sonunda kişilerde geliştirilebilecek ve kazandırılacak davranışlar; bilişsel alan davranışları, bilginin sağlanması ve uygulamalarına ilişkindir ve zihinsel becerilerle ilişkilidir. İnsanın toplumda kendisine etkin ve aktif bir yer edinebilmesinin en önemli koşulu eğitim olmaktadır. Bu nedenle, kişinin kazandırdıklarını anlatmakta, kimi zaman da öğrenim karşılığında kullanım alanı bulmaktadır. Eğitilecek kitleyi kapsayacak şekilde kullanıldığı gibi, eğitim araçlarını gösterecek şekilde de kullanılabilir.⁴

Yaşadığımız çağda ekonomik, teknolojik ve sosyal dinamiklerin giderek değiştiği ve bunların etkilerinin de yaşamın bütün alanlarında yaşandığı gözlemlenir. Artık güncel olduğu varsayılan çok sayıda bilgi de bu ivmeli gelişmeyle kısa zamanda yeni bilgilere yerini bırakarak güncelliğini kaybedebilmektedir. Dolayısıyla ülkelerin, kuruluşların ve bireylerin çağımızın devamlı değişen gerekliliklerini uyum gösterebilmeleri için ciddi bir rekabet ve değişimde bulunmaları zorunluluğu ortaya çıkmıştır.⁵ Ortaya çıkan değişmelere uyum sağlayabilmeleri de sağlıklı örgütlenme ve istikrarlı güç kazanabilmeleri için önemlidir. Bunun da en temel ve etkili yolu ise kuşkusuz eğitimidir. Kişiler ve kuruluşların bu gelişmeleri yakından izleyebilmeleri ve öğrenebilmeleri için sistemli eğitim çalışmalarının öneminin

¹ Bekir Özer, "Öğretmen Davranışlarının Uzaktan Eğitim Yaklaşımıyla Kazandırılması", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1993, s.1

² Hasan Güler, "Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme", Pegem Yayıncılık, 2001, s. 17

³ Muhsin Hesapçıoğlu, "Öğretim İlke ve Yöntemleri", Beta Basım ve Yayıncılık, İstanbul, 1992, s. 17

⁴ İbrahim Ethem Başaran, "Eğitime Giriş", Ankara, Umut Yayın Dağıtım, 1987, s. 14

⁵ Başaran, a.g.e., s.17

bilinmesiyle olur. Bu doğrultuda eğitim, toplumun geleceğini oluşturan önemli bir süreç haline gelmiştir.⁶

Eğitim aynı zamanda, yeni nesilleri toplum yaşamına hazırlamada onlara gereken bilgi, anlayış ve becerileri kazandırarak kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliğidir. İnsan davranışlarında yetenek, karakter ve bilgi açısından geliştirmek için düzenlenen bu faaliyetler, her kuşağa, geçmişle ilgili bilgi ve tecrübeleri planlı ve sistematik olarak kazandırmayı hedeflemektedir.⁷ Dolayısıyla eğitim; kişilik, zekâ ve beceri gibi öğelerin etkileşimidir. Bu etkileşim neticesinde kişinin amaç, bilgi, davranışlar, ilkeler, idealler ve ahlak kriterleri değişmektedir. Çağdaş eğitim kuramlarıyla uygulamaları, gelecek dönemlerdeki davranışlara zemin hazırlamakta, bunun yanı sıra günümüzdeki davranış ve yönelimi de saptamaktadır.⁸

Belirli hedeflere ulaşmak için gerek duyulan bilgi ve becerilerin sağlanması olarak değerlendirilen eğitim,⁹ hem özel hem de kamu sektörünün üretim faaliyetinde bulunduğu, faydası paylaşılabilen, pazarlaması yapılabilen ve toplum açısından dışsal yarar sağlayan mal/hizmetler olarak ele alınmaktadır. Yarı kamusal mallar, temelde devletin esas hizmet alanı olmakla birlikte, bazı durumlarda özel okullarda olduğu gibi tek merkezden hizmet sunulması yerine, rekabetin yer aldığı sektörde, eğitim hizmetlerini toplumun alabilmesine olanak tanıyan mallar olarak da değerlendirilmektedir.¹⁰

Eğitim hizmetleri, sosyal devlet kapsamında, devletçe karşılanır. Bununla birlikte günümüzdeki koşullarda, devlet organlarının bu yükü tek başına kaldırması zor olduğundan başka alanlarda olduğu gibi eğitim alanında özel sektöre ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla ülkemizdeki eğitim sisteminin serbest piyasa ekonomisi kapsamında değerlendirilerek kamu ve özel sektörün beraberce ele alarak yürüttüğü bir sistemde tekrar yapılandırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda devletin uygulamakta zorluk çektiği ve verimliliğin tartışmaya açıldığı eğilim etkinliklerini, özel sektöre devretmesi ön plana çıkmaktadır. Bu suretle devlet, önemli bir finansal yükten kurtulmakta ve daha kaliteli, verimli bir eğitim sistemi sağlanacaktır.¹¹

Eğitim hizmetleri sosyal hizmetler alanında değerlendirilebilecek bir hizmet türü olarak değerlendirilebilir. İnsanlar açısından sağlık, gıda ve barınma hizmetleri, birincil hizmet

⁶ Hesapçıoğlu, a.g.e. s.26

⁷ Yahya Akyüz, "Türk Eğitim Tarihi, Başlangıçtan 1999'a", Alfa Yayınları, İstanbul, 1999, s.3

⁸ Fatma Varış, **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1978, s.35-36

⁹ Niyazi Can, "Öğretmenlerin Geliştirilmesi ve Etkili Öğretmen Davranışları" **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 16: 103-119, 2004, s.114

¹⁰ İrfan Erdoğan, "Eğitimde Değişim Yönetimi", Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2012, s.17

¹¹ Gökhan Coşkun, "Özel Dershanelerin Ortaöğretimde Verimliliğe ve İstihdama Etkisi", Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007, s.42

alanları olarak ele alındığında, eğitim hizmetleri ise ikincil hizmet sektörü kapsamına girmektedir.¹²

Eğitim sektöründe okul sayılarının artışı ve mülkiyet yapılarının çeşitlilik kazanması, yükseköğrenim kuruluşları arasında rekabeti arttırmakta ve mali sorunları ortaya çıkarmaktadır. Yaşanan finansal zorlukların başında, gerçekleştirilen yatırımların giderek artış gösteren eğitim ve araştırma masraflarını karşılayamaması gelir. Öğrenci sayısının belirlenmesi, kayıt ücretleri, eğitim katkı payları, ödeme türleri, burs alternatifleri, bağışlar, özel ve kamu sektörü kuruluşlarıyla gerçekleştirilen çalışma ve projeler, farklı sertifika programları, araştırma merkezleri ve devlet destekleri gibi etmenlerin bütçedeki dağılımı ve özel okulların kontenjanını ve fiyatlandırılmasını etkilemektedir.¹³

Eğitim hizmetleri, hizmet sektörleri gelişimi kapsamında, özellikle özel sektör tarafından da sunulan hizmetler durumuna gelmiştir. Diğer taraftan hizmetleri alanların kalite beklentileri, eğitim hizmetlerinin sunumunda yeni pazarlama stratejilerinin gündemde yer almasına yol açmıştır. Bu hizmetlerin kullanıcıları durumundaki öğrencilerle aileleri, daha kaliteli eğitim talebinde bulunmaya başlamışlar ve netice eğitim işletmeleri, verdikleri hizmetlerin kalitesini yükseltirken aynı zamanda da bu hizmetlerin pazarlamasını da yapmaya başlamışlardır. Eğitim sektöründe giderek artan rekabet ve yüksek beklentilerin kuruluşları da bu yönde davranmaya yöneltmiştir. Aksi takdirde müşteri bulma ve varlıklarını sürdürme şansları da azalmaktadır.¹⁴

Eğitim kuruluşlarının müşteri merkezli bir anlayış ortaya koyabilmeleri için öğrencilerin beklentileriyle gereksinimlerini iyi tanımaları gereklidir. Okuldaki kalite zihniyeti, öğrenci memnurluğunun temelinde yer alır. Müşteriler, kendi beklentilerini açığa vurabildikleri gibi bazen bunları gizleyebilmekte ya da farklı biçimlerde iletebilmektedirler. Gizli ihtiyaçlar, müşterilerce ifade edilmeyen, tanımlanmayan ihtiyaçlardır.¹⁵

Eğitim kurumlarında iç müşteriler kolayca tanımlanabilir. Sözelimi, bir yükseköğrenim kuruluşunda karşılıklı hizmet alışverişinde olan birey ya da birimler, hizmet arzına göre hizmet veren/alan yani satıcı/müşteri pozisyonundadırlar. Bu doğrultuda öğrenciler, akademik elemanlar ve diğer eğitim çalışanları eğitim iç müşterileri olarak değerlendirilebilir. Eğitimde öğrenci/eğitmen ilişkisi, eğitim müşterisi konsepti yönünden incelendiğinde, diğer sektörlerde yer alan satıcı/müşteri ilişkisinden daha farklı öğeleri bünyesinde taşımaktadır. Bir örnek vermek gerekirse, öğrencilerin ne tür bir eğitim hizmeti alabilecekleri hususunda

¹² Kasım Karahan, "Hizmet Pazarlaması", Beta Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.26

¹³ Sefer Gümüş ve İrem Gergin, "Eğitim Hizmetlerinin Pazarlanmasında Eğitimcilerin Toplam Kalite Yönetimine Etkisi", Hiperlink Yayınları, İstanbul, 2013, s.34-35

¹⁴ Erdoğan, a.g.e. s.78

¹⁵ Vehbi Çelik, "Okul Kültürü ve Yönetimi", Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2009, s.127

yeterince bilgi sahibi olmadıkları görülür. Öğrenciler temelde, ne istediklerinden çok verilenleri almaya çaba göstermektedirler. Bunun yanı sıra, söz konusu ilişki, zorunlu, yasal temeli olan ve uzun süren duygu durumlarını da birlikte taşıyan bir ilişkidir. Bu nedenle, öğrencilerin alacakları hizmetler, eğitim kurumlarının niteliği ve akademik personele bağlı olmaktadır.¹⁶

1.2. Eğitimde Özelleşme

Kamu sorumluluğunun, kısmen ya da tümüyle özel sektöre aktarılarak, hükümet bürokrasisinin azaltılması ve özel sektörün sorumluluğunun artırılmasının bir aşaması olan özelleştirme, bir mülkiyet değişimidir ve devletin ekonomiye müdahale araçlarının ve yönetimdeki ağırlığının değişimini kapsar.¹⁷ Başka bir tanımlamada özelleştirme; mülkiyet aktarımının yanında yönetimin ve yönetim kurallarının değişmesi, sermayenin ve yeni teknolojilerin değişik şekillerde transferidir.¹⁸

Geniş anlamıyla özelleştirme, reel ve finansal varlıkların özel sektöre satılması olarak tanımlanabilir. Bazen kısmi özelleştirme, piyasa girişlerindeki engellerin kaldırılması ile başka bir ifadeyle deregülasyonla tekel halindeki kamu işletmelerinin tekelleşme gücünün azalarak özel işletmelerle rekabeti sürdürecektir konuma gelmesidir. Bir başka anlamda ise, sivil toplumla devletin gelir ve üretim dağılımındaki rolünün yeniden tespitidir. Özelleştirme, makro ve mikro olarak sınıflandırılabilir.¹⁹ Makro özelleştirme geçiş ekonomisinde yer alan hükümetlerin siyasal kararlarla ekonomide belli bir bölge veya endüstri alanını özelleştirmesidir. Bu şekilde oluşan piyasa rekabetiyle devlet gelirinin artırılması ve liberal ekonomiye geçiş hedeflenmektedir. Mikro özelleştirme de, işletmelerde yöneticilerle çalışanlarca işletme seviyesinde, nasıl ve ne zaman sorularına yanıt verilmeyle gerçekleştirilen özelleştirme değildir. Dar anlamıyla ise, yalnızca KİT'lerin mülk ve yönetiminin özel sektöre aktarılmasını ifade eder. Geniş anlamda ise, kamu işletmelerinin ticarileşmesini, rekabet ve serbestleşmenin artırılmasını, kamu hizmetlerinin özel sektöre devredilmesiyle yönetici kiralaması, danışmanlık hizmetleri ve ayrıcalık haklarının özel alana aktarılmasıdır.²⁰

İktidarların, toplum talebi yönündeki eğitim hizmetlerinin artış göstermesine karşın devlet gücünün bunu karşılayacak bütçesinin olmayışı önemli bir sorun olarak ortaya çıkar. Bu nedenle özelleştirme, iç/dış kaynak borçlarına yönelmeksizin ve vergi yükünü de arttırmaksızın daha avantajlı durumu sergiler. Dolayısıyla kamu sektörünün yükü azalmakta,

¹⁶ Gümüş ve Gergin, a.g.e. s.37-38

¹⁷ Özhan Çetinkaya, "Türkiye'de Kamu İşletmeciliği ve Özelleştirme", Ekin Yayıncılık, Bursa, 2012, s.64

¹⁸ Hulki Cevizoğlu, "Özelleştirme", Beyaz Yayınları, İstanbul, 1998, s.27

¹⁹ Yusuf Alper, "İktisadi Amaçları ve Sosyal Sonuçlarıyla Özelleştirme", Sağlık-İş Yayınları, Ankara, 1994, s.32

²⁰ Filiz Giray, "Telekomünikasyon Sektörü ve Özelleştirme", Ezgi Yayınları, Bursa, 2003, s.75

enflasyonla mücadelede de başarı sağlanabilmektedir.²¹ Ayrıca KİT'lerin özel sektöre devri ek gelire yol açacak, vergi yükünde artış göstermeden, kamu hizmetlerinin yapılmasına olanak sağlayacaktır. Zira, uzun zamandan beri düşük teknolojilerle işlevlerini sürdüren, verimsiz çalışan, devlet hazinesinin yükünü artıran bu kuruluşlar, tümü veya kısmi satışıyla devlete ek gelir sağlayacaktır. Dolayısıyla vergi gelirin yetersizliğinde Merkez Bankası fonlarından karşılanan finans kaynakları da enflasyona yol açmayacaktır. Tüm bu nedenlerle, kurumların özelleştirilmesiyle kamu sektörünün finans yükünün minimum düzeye indirilebileceği düşünülmektedir.²²

Ekonomik alanda bir anlamda atılım yapmak ve küreselleşmeye ayak uydurmak maksadıyla devletlerin özelleştirme konusundaki uygulamalara hız vermesindeki amaç yetişmiş insan gücüne ihtiyacı olduğudur. İktisadi gelişme seviyesinin bilgi çağı ve bilgi toplumu kavramlarıyla ifade edilmeye çalışılması, bilginin önemini gösterir. Bu durumun, gelişmiş ülkelerdeki günümüz refah düzeyine ulaşmasında fiziki sermaye ile alt yapının yanı sıra, sahip olunan nitelikli insangücünün de önemli rolü olduğu yadsınamaz. Bu nedenle uluslardaki gelişmişlik seviyesi, fiziki sermaye imkânlarından çok beşeri sermaye gücü ile de ölçülmektedir.²³

Yetişmiş insan gücünün elde edilmesinde eğitimin önemi çok büyüktür. Eğitim, hizmetler ana sektörü içerisinde yer alan sağlık, bankacılık, ulaştırma ve turizm gibi bir alt sektördür. Diğerlerinden farkı, bütün ekonomik ve ekonomik olmayan sektörler için gerekli elemanların yetişmesini sağlayan tek motor sektör olmasıdır. Bu nedenle eğitim stratejik bir sektördür; stratejik olduğu için de, her devletin, ekonomide korumacı ve müdahaleci bir rol oynaması anlamında iktisat politikalarının ilgi alanına girer. Kapitalist küreselleşmeciliğin hız kazandığı ve orta vadeli eğitim planlamalarının da bu tempoya uygun yapılmaya çalışıldığı günümüzde, eğitim hizmetleri ile küreselleşmenin iktisadi aracı kabul edilen özelleştirme arasında ciddi bir ilişki kurulmaktadır. Kalaycı'ya göre özelleştirme, kapitalistleşme ömrünü tamamlamış ve kapitalizmi pek çok çelişkisiyle bir yaşam biçimi haline getirmiş ülkelerin değil, kapitalistleşme sürecini sancılı geçiren ve hala kalkınamamış ülkelerde ekonomik olmaktan çok siyasal bir soruna dönüşmüştür.²⁴

Kapitalist dönemde kullanılan bilgi birikimi, evrensel nitelik gösteren bilimsel bilgi ve buluşlar hızla üretimde kullanılmaya başlanmıştır. İşte bu kültürel ve mesleki birikimin sonraki kuşaklara aktarılmasında eğitimin kurumsallaşması büyük ve önemli bir rol oynamıştır. Kapitalizmin gelişimi ile birlikte üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olan bir

²¹ Ridvan Karluk, "Türkiye'de KİT'ler ve Özelleştirme", Esbank Yayınları, İstanbul, 1994, s.83

²² Süleyman Yaşar, **Özelleştirme**, Beta Yayınları, İstanbul, 2005, s.32

²³ İbrahim Güran Yumuşak, "Beşeri Sermayenin İktisadi Önemi ve Türkiye'nin Beşeri Sermaye Potansiyeli" **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 55 (1): 1-48, 2008, s.9-10

²⁴ Nurdan Kalaycı, "Cumhuriyet Döneminde İlköğretim", Devlet Kitapları Müdürlüğü, İstanbul, 2004, s.12

sınıf ile bundan yoksun bir sınıf ortaya çıkmıştır. Bu durum toplumların ekonomik, politik ve ideolojik yapılarını ve yaşam biçimlerini oldukça derinden etkilemiştir. Zengin sınıf ekonomik gücüne dayalı olarak toplumsal yaşamın her alanında kendisine ayrıcalık ve üstünlük sağlamıştır. Eğitim de toplumsal yaşamın bu alanlarından birisidir.²⁵

Kamusal eğitim, devlet ile yurttaş arasında ileriye dönük her türlü (ekonomik, siyasal, hukuksal) ilişkinin kurulmasında bir köprüdür. Devlet, parasız okuttuğu öğrenciden bir ulusalcı veya devletçi bir yurttaş modeli yaratmayı amaçlar. Bu, aslında eğitimin keskin bir ekonomi-politik boyutuna işaret etmektedir. Kapitalizmde hiç bir şey parasız pazarlanmadığına, kapitalist iktisat teorisinde de “her arz kendi talebini yarattığına” göre, kapitalist ülkelerdeki eğitimin büyük bir bölümünün devlet tarafından parasız karşılanması, başka nasıl açıklanabilir? Ancak Kalaycı'ya göre iktisat politikası açısından belirtmek gerekirse; devlet ister kapitalist olsun, ister olmasın; insan hakları çerçevesinde eğitim hizmetlerini herkese hakça bir biçimde dağıtmayı fırsat eşitsizliğini gidermeyi, hakça gelir dağılımını sağlamayı düşünüyorsa eğitim ürünlerini ve haklarını ya kamusallaştırması ya da büyük bir bölümünü kamu yararı adına üstlenmesi, dolayısıyla kamu yararını riske etmemesi için özelleştirme kapsamına sokmaması gerekmektedir.²⁶ Zira en basitinden özelleştirilmiş ya da özel eğitim kurumlarının, herkesi eğitimden eşit hakça bir şekilde yararlandırmak ya da eğitim yoluyla hakça bir gelir dağılımını gerçekleştirmek gibi bir kaygısı ve sorumluluğu yoktur. Dolayısıyla kamuculuk (kamu yararı) ve kamusallaştırma adına, devlet, ya üretime dayalı sağlam bir gelir kaynaklarıyla ya da kayıt altına aldığı yurttaşlarının vergileriyle eğitimin finansmanı yüklenmek durumundadır.²⁷

Fakat dar anlamdaki özelleştirmenin konusu olamayacağı belirtilen eğitim sektörü, doğal olarak bütün ekonomik sektörler için düşünebilecek geniş anlamdaki özelleştirme açısından bir istisna değildir. Buna göre geniş prospektüslü özelleştirme kamunun yani devletin her türlü görev, sorumluluk ve harcama alanlarının daraltılması ya da harcama yetkilerinin sınırlandırılması demek olunca; eğitim de yine devletin çıkaracağı yasalar doğrultusunda ve serbest piyasa ekonomisinin bir uzantısı olarak özel kişi ve kurumlarının yatırım yapacağı sektörlerden biri olabilecektir.

Devletler açısından özelleştirmeyi savunanların bir kaç önemli amacı vardır: Devletin eğitim harcamalarının azaltılmasıyla ekonomideki müdahaleci rolünün kısıtlanması, yaratıcı bireysel girişimci ruhunun harekete geçirilmesi, ucuz ve kaliteli bir eğitimin halka yansıtılması gibi. Kuşkusuz bu görüşlerin hepsi eleştiriye açıktır. Bir kere kaliteli eğitim vermek salt adları

²⁵ Kemal Şahin, “Eğitimde Özelleştirme”, Anı Yayıncılık, Ankara, 2002, s.45-46

²⁶ Kalaycı, a.g.e. s.4-5

²⁷ Nejla Kurul, “Eğitim Finansmanı”, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2012, s.44

özel olduğu için özel eğitim kurumlarının tekelinde değildir. Kalite, kamusallaşma ve altyapı ile ilgilidir.²⁸

Ancak bugün, seçmenler ve politikacılar arasında genel kabul gören konu, devletlerin uygulamış olduğu kanunlar çerçevesinde hükümetlerin tüm çabasına rağmen eğitim ve akademik seviyenin yeterli seviyeye yükseltilemediği yönündedir.²⁹ Bunun yanında genel düşünce olarak eğitimde devletin yeterli olmadığı yerde özel kurum ve kuruluşlar ya da vakıflar devreye girmektedir. Richard Pringe bir makalesinde “özel okullar, eğitimde disiplinin, etkinliğin ve niteliğin yegâne yoludur” demektedir. Buna göre özel okulların bütün dünyada üç gerekçeye dayandırılarak gelişme gösterdiği ileri sürülmektedir. Bunlar, kamu okullarının kapasite ve nitelik yetersizliği ile insanların farklı eğitim alma isteğidir.³⁰

Bu noktada, özelleştirmenin başlı başına bir amaç değil başka amaçlara hizmet eden bir araç olduğu belirtilebilir. Bu çerçevede eğitim ve diğer alanlarda özelleştirme yanlısı politikalar geliştirmeden önce bu politikaların belirlenen amaçlar çerçevesinde geniş ve ayrıntılı bir analize tabi tutulması gerekmektedir. Özelleştirme politikalarının verimliliğinin yanı sıra, kalite, eşitlik ve hepsinin üstünde eğitim hakkı açılarından ayrıntılı olarak irdelenmesi gerektiği belirtilebilir. Eğitimde var olan problemler ve finans sorunları, özelleştirme teşvik edilerek azaltılacağı iddia edilmektedir.³¹ Oysa özel eğitim yatırımları en çok ihtiyaç duyulan bölgeler dışında, özellikle sanayileşmiş, zengin nüfusu barındıran yerlere yapılmaktadır.

Şahin'e göre özel eğitim kurumları var olan problemlerin sonucu olarak ortaya çıkan okullar olarak yalnızca parası olanlara sunulmaktadır ve gelenen süreçte ise eğitim metalaştırılarak tam bir “mal” haline getirilmiş ve parası olan bu “mal”ın iyisini kullanmakta, eğitimde özelleştirme ya da paralı eğitim, bir bakıma insanların paraları kadar okuyabileceği veya parası olanların iyi bir öğretim yapabileceği anlamına gelmektedir.³² Oysa eğitimin toplumsal ve bireysel yararlarına ilişkin açıklamalar eğitimin birey ve toplum açısından vazgeçilmez bir araç olduğunu kanıtlayacak düzeydedir.

Bu bağlamda eğitimin kültürel sürekliliğinin sağlanması, demokratik bir toplumun oluşturulmasının, bireylerin ve toplumun yaşam standartlarının yükseltilmesinin, insanın gelişmesine çok önemli katkıları olan vazgeçilmez bir olgu olduğunu belirtmek gerekir. Günümüzde devletin, sosyalleşme düzeyinin, yurttaşlara sağladığı toplumsal güvencelerle doğru orantılı olduğu, devleti sosyal devlet durumuna getiren niteliklerin bu toplumsal

²⁸ Kalaycı, a.g.e. s.5

²⁹ Ayşen Bakioğlu ve Aylin Kirişçi Sarıkaya, “Eğitimde Özelleştirme”, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015, s.77

³⁰ Hüseyin Korkut ve Elife Doğan, “Eğitimde Özelleştirme ve Özel Öğretim Kurumlarının Sorunları” **Eğitim Araştırmaları**, 8: 31-42, 2002, s.33

³¹ Mahmut Adem, **Eğitim Planlaması**, Ekinoks Yayınları, Ankara, 2008, s.105

³² Şahin, a.g.e., s.45

güvencelerde aranması gerektiği söylenebilir. Dolayısıyla bütün yurttaşların eşit olarak ve insana yaraşır seviyede toplum güvencesine kavuşturulması, çağımız devletlerinin öncül sorumluluğu ve işlevi, bu güvencelere sahip olmak ise her yurttaşın temel haklarından birisidir.

Şahin'e göre gerek temel eğitim, gerek ondan sonraki eğitim düzeyleri açısından ele alındığında, devletin ekonomik gereksinimi olmasa da toplumda her konuda uzmanlaşmış çok sayıda insan gücü bulursa da; toplumu oluşturan bireylerin etnik ve dinsel özellikleri ne olursa olsun, insansal yeteneklerini geliştirme haklarını kullanmalarını ve devletin tüm yurttaşlarına nitelik ve nicelik olarak eşdeğer düzeyde bir eğitim olanağının sunulmasını sağlamakla görevli olmalıdır. Bu da parası olmayan öğrencilere devletin yardım etmesini zorunlu kılmaktadır.³³

Devletin parası olmayanlara eğitim hizmeti sunmasının gerekliliği tartışılmaz ancak toplumsal kalitenin artırılması ve devletinde gelirinin artırılması maksadıyla devletler eğitimde özelleştirme yoluna gitmektedir. Eğer devlet eğitimde özelleştirmeyi artırmaya çalışıyorsa, Apple'a göre bu konuda izlenecek dört farklı yöntem vardır. Bunlar,³⁴

- a) Devlet okullarının mülkiyetinin transferi. Devlet okullarının mülkiyetinin özel teşebbüse ihtiyatlı transferi özelleştirmede en iyi sonuç alınan yöntemdir.
- b) Var olan kuruluşları tekrar tanımlamadan sektörel balansı değiştirmek. Bu durumda, örneğin, resmi okulların sayısı sabit tutulurken özel okulların sayısının artmasına izin ve destek verilir.
- c) Özel okullara verilen destek ve fon miktarı hükümet tarafından artırılması.
- d) Devlet okullarının kontrolünün özel sektöre devrinin artırılması.

Apple'ın belirttiği bu dört farklı yöntem uygulansın ya da farklı yöntemler geliştirilsin özelleştirme eğitim alanında olduğu gibi, ekonomik, sosyal ve politik alanlarda da birçok etki sağlar. Ekonomik anlamdaki etkisine bakılacak olursak, asıl soru özelleştirme eğitim sisteminin etkinliğini artırıp artırmadığı olacaktır.

Devletler son yüzyılın son çeyreğinden itibaren kapitalist düzenin yayılmasıyla ve yıllarca artarak karmaşık hale gelen bürokrasinin etkilerinden kurtulmak amacıyla her sektörde olduğu üzere eğitimde de özelleştirme yoluna gitmişler ve uluslararası yapılan araştırmalar sonucunda bu durumun hem toplum hem de devlet için faydalarının zararlarından daha fazla olduğu, devletlerin omuzlarındaki yüklerden bir nebze azaltmaya

³³ Şahin, a.g.e., s.46

³⁴ Michael Apple, "Eğitim ve İktidar", Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2012, s.33-34

gittiği için diğer devletler de bu hususu değerlendirmeleri ve planlamalarına almışlardır.³⁵ Özellikle son yıllarda bu içsel ve dışsal etkiler ışığında eğitimde özelleştirme ve sivilleşme eğilimleri her ne kadar maliyet-etkinlik, nitelikli insanın ucuz eğitimi gibi devletlerin kendilerinin çıkarlarına uygun koşullarda ivmelenmesinin yanında gelişen küreselleşme ve kapitalist düzenin hayattaki yerine bağlı olarak toplumda artarak devam eden arzuların kontrolsüzlüğü neticesinde ortaya çıkan tüketim ve bireysellik dürtülerinin yarattığı ayrımcılığı ifade etmesi yanı sıra toplumun eğitim seviyesini artıran yönlerinin de bulunmasıyla toplumsal eğilim grafiklerinin yöneldiği bir olgu haline gelmiştir ve bu grafiğin pozitif yönde etkili olarak ivmelenmesinin toplumların ve yönetimlerin faydasına olduğu görüşü yükselmiştir.³⁶

Devletler, varlıkları ve meşruiyet ilkelerini toplumsal alandaki devamlılığa dönüştürmede eğitim ve ideoloji araçlarını kullanmaktadır. Siyasal iktidarlar ideolojilerle kendi ilkelerini topluma dayatmaktadır. Eğitim de bu söz konusu dayatmaların kurumsal zeminini sunmaktadır. Siyasal iktidarların özü durumundaki toplumsal bütünlük, birlik ve uyumluluk fonksiyonları, ideolojiler ve eğitim kuruluşlarıyla gerçekleşmektedir.³⁷

Eğitimin siyasal özelliği ise, onun devletin bir işlevi olmasındandır. Siyasal açıdan eğitim; mevcut devlet sistemini bağlılığı sağlamak ve liderlerin seçilmesi ve eğitilmesiyle ilişkilidir. Siyasal eğitimle topluma birlik ve dayanışma ruhu kazandırılmak istenir. Lider seçimi ve eğitiminde okulların önemli rolü vardır. Geçmişteki siyasi rejimler, mutlak krallıklar ve devletin yönetiminde söz sahibi olabilecek kişilerin eğitimine özel önem verilmekte idi.³⁸

Her evrim basamağının kaderinde olduğu gibi insanoğlu bu deneyimde zaman içinde uzmanlaştıkça, eğitimde de kendini devletten özgürleştirme girişimlerine başlamıştır. Bu girişimlerin önemli bir açılımını özel öğretim, yani yine devlet kontrolünde ancak devlet eliyle değil, sivil sektörün girişimi ile oluşturularak işletilen özel okulluk oluşturmaktadır. Böylece, özel okulluk bugünkü yapılanmasında yine resmi eğitim müfredatının takibinde ancak finansmanını kendi sağlayarak kendini resmi eğitimden özgürleştirmenin bir aşamasını temsil etmektedir.

Özelleştirme eğilimi halen güçlü bir şekilde yukarı doğru olup birçok ülkede ve ekonominin pek çok alanında yerini almaktadır. Özellikle eğitim sektörü milli gelirden büyük pay alan alanlardan biri olduğundan özelleştirme baskısı ile yüz yüze kalmaktadır. Bazı

³⁵ Bakioğlu ve Kirişçi-Sarıkaya, a.g.e. s.84

³⁶ Selçuk Uygun, "Türk Eğitim Sistemi Sorunları: Geleneksel ve Güncel", Nobel Yayınları, Ankara, 2013, s.117-118

³⁷ Halis Çetin, "Devlet, İdeoloji ve Eğitim" *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (2): 201-211, 2001, s.201

³⁸ Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi*, Anı Yayınları, İstanbul, 2006, s.60

sistemlerde özelleştirme kasıtlı bir takım politikaların sonucu olarak ortaya konmuştur; fakat diğerlerinde planlanmamış bir değişimin neticesidir. Dört ana model aşağıdaki gibi özetlenebilir;³⁹

Devlet okullarının mülkiyetinin devri. Çok yaygın olarak uygulanmamakla birlikte kar amacı gütmeyen kamuya ait okulların ticari bir işletme olarak mülkiyetlerinin devrini öngören radikal bir özelleştirme yöntemidir. Muhtemelen eğitimin özelleştirilmesinin en çarpıcı şekli olarak değerlendirilebilecek olan bu yaklaşım, kamuya ait olan okulların sahipliği bilinçli ve kasıtlı olarak özel sektöre devrini ifade eder.

Var olan kurumların tekrar yapılandırılmadan sektörel dengenin değiştirilmesi. Özelleştirmenin bu şekli, kurumların sektördeki dağılımlarının süreç içerisinde kademe kademe değiştirilmesi şeklinde meydana gelir. Bu değiştirme, devlet okullarının sayısının sabit tutularak özel okulların artmasına müsaade edilerek yapılabileceği gibi, her ikisinin de artmasına müsaade edilip özel sektörün artışının daha fazla desteklenmesi yoluyla da yapılabilir.

Özel okullar için artan hükümet fon ve desteği. Hükümetler, özel sektörü finansal ve/veya diğer alanlardaki destekleri ile güçlendirebilirler. Bazı hükümetler, çocuklarını özel okula göndermek isteyen ailelerin eğitim giderlerinin bazı ya da tüm kalemlerinin devletçe karşılandığı “kupon” sistemini denemektedirler.

Devlet okullarının artan özel kontrol ve finansmanı. Özelleştirmenin bu şeklinde, okulların mülkiyetleri yine devlette kalmakta, fakat okulun finansman ve kontrolünde özel sektörün payı arttırılmaktadır. Bazı ülkelerdeki hükümetler, kamusal mali kriz ile karşı karşıya kaldıklarından, ebeveynler meydana gelen mali boşluğu kapatmak için katılım paylarını arttırmak zorunda kalmışlardır. Diğer ülkelerde ise mali yönden güçlü kalmalarına karşılık ideolojik ve diğer sebepler yüzünden otoriteler okul yönetimlerini daha sorumlu davranmaları hususunda uyarmak durumunda kalmışlardır.

Doğal olarak eğitimin özelleşmesi, varılmak istenen nihai netice değildir. Yukarıda da ifade edildiği gibi özelleşme, eğitimi devlete bağlayan ideoloji ve eğitimin finansmanı bağlamındaki finansal özgürleşmeyi ifade eder. Bir sonraki aşaması da ideolojik bağın kopartılarak tamamen sivilleştirilmesi suretiyle eğitimin amaç güdümlü yapısından kurtarılarak devletin varlığını devam ettirme aracı olmaktan çıkarılmasıdır.⁴⁰

³⁹ Ayşen Bakioğlu, Aylin Kirişçi-Sarıkaya, "Eğitimde Özelleştirme", Nobel Akademik Yayınları, Ankara, 2015, s.53-55

⁴⁰ Bakioğlu ve Kirişçi-Sarıkaya, a.g.e., s.64

Özel öğretim taraftarları, devletin sağlık, savunma, adalet ve sosyal güvenlik gibi vazgeçilmez öncelikleri bulunduğunu, paralı okulların yaygınlaşması ile devletin finansal açıdan rahatlayacağını, buradan elde edilecek paranın diğer öncelikli konulara kaydırılabileceğini, eğitim sektörüne yeni kaynaklar oluşturabileceğini belirtmektedirler. Bu görüşü savunanlara göre özel okullar yaygınlaştığında;⁴¹

- a) Eğitimde rekabet artar, bu da daha çok eğitimsel hizmetin sunulmasına, maliyetlerin azalmasına ve niteliğin artmasına neden olur.
- b) Yeni paralı kurumlar, bölgesel kaynaklar kazandırılması (çünkü paralı okullar kendi olanaklarını kullanarak ek kaynaklar yaratabilirler) sonucunu getirir.
- c) Eğitimde bölge gereksinimleri ve koşulları daha iyi tanınır, arz ve talebin daha dengeli hale gelmesi sağlanmış olur.
- d) Bölge düzeyinde gelişmelere ve gereksinmelere cevap verecek yeni tip okullar meydana gelir.
- e) Programlar, öğrencilerin gereksinmelerini karşılamaya yönelik olur.

Eğitimde özelleşme, eğitim kurumlarının devletten özel kesimin eline geçmesi değil, herhangi bir eğitim kademesindeki bir kurumun başlangıçtan itibaren özel sermaye tarafından faaliyete geçirilmesini ifade eder. Özelleşme, gerçekte karma ekonomik modeliyle örtüşebilen bir kavramdır. Buna göre, bir yandan devlet eğitim kurumları varlığını korumakta ve nüfus artışına koşut olarak devlet mülkiyetli okullaşma ve üniversiteleşme artmakta, öte yandan özel eğitim kurumları da sayısını artırarak gelişimini sürdürmektedir. Özelleşmede, özelleşmenin aksine hiç bir açıdan devletten özele el değiştirme yoktur.⁴²

1.3. Özel Okullar

Okulun toplumsal bir kurum olarak başlıca özelliklerinden biri, bireyin gelişimine katkıda bulunmak onu toplumsal bir varlık olma çabasında destekleyerek başarılı kılmaktır. Böylece okul, çocuğun ailede kazandığı toplumsal özellikleri daha bilinçli biçimde geliştirmeye çalışır.⁴³ Özel okullar, kendilerine göre amaç hiyerarşisine rağmen bu amaçların tümünü gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar.

Özel okullar tarihte zümre toplumun yansıması olarak algılanmıştır. Sosyal tabakaların birbirinden kesin olarak ayrıldığı zümre toplumunda zümrelerin belli ve değişmez sosyal konumları bulunur ve bireylerin sosyal konumları da içinde bulunulan zümre yönünden daha baştan belirlenmiştir. Böyle toplumlarda sosyal tabakalar arası bir dinamizm görülmez.

⁴¹ Korkut ve Doğan, a.g.e., s.33-34

⁴² Kalaycı, a.g.e., s.7

⁴³ Asım Balcı, "Etkili Okul Geliştirme Kuram Uygulama ve Araştırma", Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011, s.76

Zümre farklılıkları sosyal yaşamın her alanında ortaya çıkar. Bunun eğitim sistemine etkisi ise sanayileşme öncesi ve başlangıcındaki okullarda görülür. Yakın dönemlere kadar Avrupa'da zümrelerin farklı okulları bulunurdu. Yüksek tabakaya ait olanlar elit okullar ve yüksekokullarda, daha alt düzeyde olanlar ise halk okullarında eğitimlerini sürdürürlerdi. Okul seçimi ise beceri ve başarıya göre değil, ait olunan sosyal konumlara göre yapılırdı. Okullar sosyal düzeni değiştirmekten çok zümreler arası farklılıkları güçlendirici niteliklere sahipti.⁴⁴

Özel okullar belirli ücret karşılığı hizmet arz eden kuruluşlardır. Ücretli olmalarına karşın giderek toplumun her kesimine yayıldıkları görülür. Özel okullar geçmişte genel olarak ekonomik açıdan belli bir gelir düzeyindeki kişilere hizmet vermek için açılmakla birlikte artık bu kural değişerek her kesimden öğrencilere hizmet sunan kurumlar durumuna getirilmiş ve özel eğitim ve öğretim kurumlarının en az benzer resmi kurumdakine denk bir program uygulaması gerektiği açıkça ifade edilerek program olarak da denkleştirilmeye çalışılmıştır.⁴⁵

625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre özel okullar, T.C. uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ya da özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim kurumları olarak tanımlanmaktadır. Özel okullarda yapılan tüm eğitim-öğretim ve sosyal faaliyetler Milli Eğitim Bakanlığının denetimi ve gözetimi altındadır. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre ise, T.C. uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ya da özel hukuk hükümleri uyarınca yönetilen tüzel kişilerce açılmış olan özel öğretim kurumlarıyla yabancıların açtıkları özel öğretim kurumlarını kapsadığını ifade etmektedir.

Özel okulların eğitim sistemine sağladığı katkıların sadece eğitimin kalitesinin artırılmasıyla sınırlı olmadığı, yaratılan istihdam olanaklarıyla da ülke ekonomisine önemli bir katkı sağladığı bilinen bir gerçektir. Eğitim sisteminde önemli görevler üstlenen bu sektörün, mümkün olduğunda desteklenmesi gerekir.

1.3.1. Özel Öğretim Kavramı

İleri çağdaş bir toplum düzeyi hedef olarak seçilmiş ise, özel eğitimin yaygın bir hale getirilmesi gerekmektedir. Çağdaş toplumlarda insana yapılan yatırım en önemli gelişmişlik göstergesidir. Çoğu ülkelerde çağdaşlık, kişilerin tüm hizmetlerden eşit derecede ve ihtiyaçlarına göre faydalanabildiklerine göre değerlendirilmektedir.⁴⁶

Eski dönemlerde örgütlü bir eğitim/öğretim sistemi bulunmadığından, ilk öğrenme birebir yöntemiyle gerçekleşmiştir. Sonraları ise eğiticinin tek, öğrencilerin ise daha fazla

⁴⁴ Mehmet Devrim Topses, "Eğitim Sosyolojisi", Nobel Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.104-105

⁴⁵ Coşkun, a.g.e., s.76

⁴⁶ Atilla Cavkaytar ve İbrahim H. Diken, "Özel Eğitime Giriş", Kök Yayıncılık, Ankara, 2006, s.3

olmasıyla okullaşmaya yani örgütlü bir eğitim sistemine doğru gidilmiştir. İnsanların daha fazla öğrenme isteği talebiyle birlikte okul sistemi dışında ücretli olarak ders alabilme gereği ortaya çıkmıştır. Özellikle müzik ve resim gibi birtakım sanat alanlarında tanınmış kişilerden özel ders alma bir imtiyaz olarak görülmüştür ki bu durum halen sürmektedir. Okul aracılığıyla öğrenimin gelişmesinden sonra, daha fazla ve nitelikli öğrenme beklentileriyle birlikte, ücret karşılığında ders alma ihtiyacı halen devam etmektedir.⁴⁷

Günümüzde eğitim-öğretim kademesinin hemen her alanında bulunan özel öğretim kurumları, devletin görevleri arasında bulunan eğitim hizmetinin büyük bir kısmını üstlenmiş durumundadır. Bu özel eğitim kurumları kreş, anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise, meslek yüksekokulu, üniversite lisans ve lisansüstü eğitim kademelerinde varlıklarını göstermektedirler. Bu eğitim kademelerinin yanında, hizmet içi eğitim, mesleki eğitim, dil ve kişisel gelişim kursları gibi öğretim kurumları içerisinde de özel eğitim kurumları yaygın bir şekilde hizmet vermektedir.⁴⁸

1.3.2. Özel Okulların Amaçları

Ekonomik ve sosyal gelişmenin temel belirleyicilerinden biri eğitilmiş insan gücüdür. İçinde bulunduğumuz çağda, tüm ülkeler demokratikleşmek, çağdaşlaşmak ve geleceğe katkıda bulunmayı talep etmekte, kalkınmada odak noktası olan birey gerçeği göz önünde bulundurularak, eğitim artık geçerli bir yatırım olarak kabul edilmektedir. Artık ülkeler arası gelişmişlik düzeyinin azaltılma sürecinde genel olarak insan sermayesinin nitelik ve becerilerine dayandırılması durumu benimsenmektedir. Eğitim ise beşeri sermaye açısından en geçerli ve verimli yatırımdır. Toplumdaki tüm kesimler, eğitimin etkileyici gücünü gördüklerinden kendi değer ve eğilimlerine göre yönlendirerek eğitimden faydalanmak arzusundadırlar. Siyasi gruplar kendi ideolojilerini yaygınlaştırmak ve ideal kişilerini yaratarak hazırlamak için okulu yani eğitimi kullanmayı istemektedirler.⁴⁹

Her ülkenin eğitim sisteminin gerçekleştirmek istediği bir takım genel amaçları vardır. İyi vatandaş yetiştirmek, toplumun refah düzeyini yükseltmek, toplumu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak gibi. Eğitimin bu amaçlarını gerçekleştirebilmesi için kendisine hedefler belirlemesi gerekir.⁵⁰

⁴⁷ Hasan Eren, **Özel Okullar**, Türkiye Özel Okulları Birliği Yayınları, İstanbul, 2005, s.9

⁴⁸ Pelin Taşkın, "5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve Getirdiği Yenilikler" **Ankara Barosu Dergisi**, 4: 159-178, 2010, s.160

⁴⁹ Mustafa Aydın, "Eğitim Yönetimi", Gazi Kitabevi, Ankara, 2014, s.186

⁵⁰ Selahattin Ertürk, "Eğitimde Program Geliştirme", Edge Akademi Yayıncılık, İstanbul, 2016, s.24

Türk milli eğitim sistemini düzenleyen genel esaslara göre genel amaçlar, Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre şu şekilde belirlenmiştir;⁵¹

“Madde 2 - Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. (Değişik: 16/6/1983 - 2842/1 mad.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgî, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Özel amaçlar ise;

Madde 3 - Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.”

Günümüzde eğitim, öğrenmeyi kolaylaştıran bir olgu olarak karşımıza çıkmakta ve bunun sistemli bir şekilde işleyişi de resmi formattaki eğitimin yansıması olan okuldur. Aynı şekilde resmi eğitimin lokomotifini oluşturan okulların amacı da, belirlenmiş rollere ve hedeflere yine

⁵¹ **1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu**, RG Tarihi: 24.06.1973, RG Sayısı: 14574, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> (Erişim tarihi:22.05.2018)

belirlenmiş yapıda, öngörölmüş bireyler yetiştirmektedir. Bu düşünce yapısı ne yaratıcı ne de özgürleştiricidir. Zira öğrenmedeki her ilerlemenin kontrol edilmiş, onaylanmış ve toplum olarak kabul edilmiş sınırlamalara tabi tutulması durumunda eğitimin gerçek dönüştürücü gücü ortaya çıkmamaktadır.⁵²

Dünyanın gelişmiş ölkelerinde özel öğretimin eğitim içindeki payı çok büyüktür. Bu ölkelerde özel okullar gittikçe daha da gelişmektedir. Özel öğretimin bütün dünyadaki gelişmesine gerekçe olarak; kamu okullarının yetersiz kapasitesi, kamu okullarının ise yetersiz niteliği ve farklı eğitim alma beklentisi ileri sürölmektedir. Günümüzde eğitimde nitelik arayışının giderek artması, özelleşme sürecini daha da hızlandırarak kaçınılmaz hale getirmiştir. Artık eğitimin nereden alındığı değil, nasıl ve hangi nitelikte olduğuna bakılmaya başlanmıştır.

Özel okulların yaşayabilmeleri ve sürdürülebilir kârlı birer kurum olabilmeleri için, öncelikle içinde buldukları çevrenin ihtiyaç, istek ve beklentilerini karşılayabilecek kaliteli hizmet vermeleri gerekir. Genelde özel okullardan beklenen, üstün ve nitelikli performans göstermeleri, dolayısıyla nitelikli eğitim vermeleridir.⁵³

Günümüzde çağdaş eğitim sistemlerinin temel amacının topluma yapıcı, yaratıcı güce sahip, sorgulayan, kaliteli insanlar yetiştirmek olduğu kabul edilmektedir. Resmi otoritenin toplumu eğitim yoluyla manipüle etmesi anlamına gelen resmi eğitim dogmatığına bir başkaldırı olarak ortaya çıkan özelleşme ve sivilleşme hareketi öğrenci, eğitimci ve veli ekseninde teknolojik ve vizyoner etmenlerden beslenmektedir. Vizyoner etmenler öğrenci eğitimci ve velilerin ortak dinsel, ırksal, siyasal, felsefi ve bilimsel blokajları nedeniyle farklı bir eğitim alma isteği olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknolojik etmenler ise, resmi okulların nitelik ve kapasite eksikliğine karşı özel okullara yönelişin nedeni olarak görölmektedir.⁵⁴ Parlar'ın yaptığı araştırmada, velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörler incelenmiştir.⁵⁵ Konuya velilerin bakış açısından yaklaşan bu incelemenin sonucunda özel okulların tercihinde nitelik arayışının ve öğretim sürecindeki fiziksel koşul ve olanakların ön plana çıktığı belirlenmiştir. Araştırmacıya göre, velilerin okul değiştirme nedenleri arasında kendi çocuklarının özel okulda daha nitelikli yetişeceklerine inanmaları çok önemlidir.

⁵² Ivan Illich, "Okulsuz Toplum", (Çev. M. Özay), Şule Yayınları, Ankara, 2006, s.26

⁵³ Necate Baykoç, "Özel Eğitim", Ertem Matbaası, Ankara, 2011, s.12

⁵⁴ Gönöl Özgür, "Eğitim Hizmetlerinde Kalite", Eğitim Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2013, s.36

⁵⁵ Hanifi Parlar, "Velilerin Özel Okul Tercihlerini Etkileyen Faktörler ve Özel Okulların Durumu" Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

Özel okulların kanun ve yönetmeliklerde belirtilen amaçları şu şekilde sıralanabilir;⁵⁶

- a) Öğrencilerin sadece öğretim hayatını değil; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu açısından dengeli olmaları ve sağlıklı biçimde gelişmiş bir karakterde yetiştirilmelerini temin etmek,
- b) Öğrencilerin özgür, bilimsel düşünme kapasitesine sahip olmasını, geniş dünya görüşüne sahip olmalarının yanında, insan haklarına da saygı duyan kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamak,
- c) Öğrencilerinin toplumsal sorumluluklara sahip, yapıcı, yaratıcı, verimli ve nitelikli bireyler olarak yetişmelerini sağlamak,
- d) Öğretim kuruluşu olmasının yanı sıra, okulun aynı zamanda çevredeki bir kültür merkezi olmasını sağlamak, aileler ve başka okullarla iyi ilişkiler kurabilmek,
- e) Öğrencilerin nitelik ve yeteneklerini çağdaş metotlarla geliştirmek, bu konuda program ve projeler üretmek,
- f) Öğrencilerin ilgi, istek, yetenek ve yaşlarına uygun beceriler kazanmasıyla birlikte, mezun olduktan sonra yükseköğretim kurumlarına hazırlanmalarını da sağlamak,
- g) Öğrencilerinin Türkçeyi çok iyi kullanarak sözlü ve yazılı iletişimde düşüncelerini, fikirlerini, duygularını açıkça ifade edebilmelerini sağlamak,
- h) Öğrencilerin müzik, resim, tiyatro gibi güzel sanatlardaki becerilerini geliştirmelerini sağlamak ve bu konuda öğrencilerini teşvik etmek,
- i) Öğrencilerin aktüel olay ve sorunların bilincinde olmalarını sağlamak, barış, demokrasi ve adalet duygularını yaşamalarını sağlamaya katkıda bulunmak,
- j) Öğrencilerin sosyal ve kültürel hizmetlerini de içeren eğitici çalışmaları gerçekleştirip, bu çalışmalara katılmalarını sağlamaktır.

1.3.3. Türkiye’de Özel Okullar

Günümüzde eğitim-öğretim kademesinin hemen her alanında bulunan özel öğretim kurumları, devletin görevleri arasında bulunan eğitim hizmetinin büyük bir kısmını üstlenmiş durumundadır. Bu özel eğitim kurumları kreş, anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise, meslek yüksekokulu, üniversite lisans ve lisansüstü eğitim kademelerinde varlıklarını göstermektedirler. Bu eğitim kademelerinin yanında, hizmet içi eğitim, mesleki eğitim, dil ve kişisel gelişim kursları gibi öğretim kurumları içerisinde de özel eğitim kurumları yaygın bir şekilde hizmet vermektedir.

Eğitim sistemindeki sorunların çözülemeyişinin bir sebebi de, hizmetin devlet tekeliyle sunulmaya çalışılmasında yatmaktadır. Eğitim beklentilerin giderek artış göstermesi, eğitim

⁵⁶ **Özel Okullar Çerçeve Yönetmeliği**, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2440_0.html (Erişim Tarihi; 23.05.2018)

hizmetlerini arz etme sorumluluğunu almış olan devleti finansal açıdan güç durumda bırakmaktadır. Özel okulların yaygınlaşması devleti mali yönden rahatlattığı gibi eğitim sektöründe de yeni kaynak oluşturulmasını sağlar. Kamusal kaynakların ihtiyaç bölgelerine yönlendirilmesini temin ederek eğitim hizmetlerinin genişlemesini sağlar.⁵⁷

Nüfus artış hızımız, ekonomik gücümüz, devletin eğitim için ayırdığı bütçe ve sektörün büyüdüğü dikkate alındığında, Türk özel sektörünün eğitim alanına yatırım yapması ve bu alana yatırım yapan girişimcilerin devlet tarafından desteklenmesi kaçınılmaz bir gereklilik olmaktadır.

1.3.3.1. Özel Öğretim Kurumlarının Tarihi Gelişimi

Özel okulların ülkemizde uzun bir geçmişi vardır. Özel öğretmenlerden ders alma geleneği ise, çok eskilere dayanan bir âdet olarak ortaya çıkmaktadır. Birçok ilim adamı, şair, yazar ve sanatçıların geçmişleri değerlendirildiğinde, o dönemin önde gelen ilim adamları ve sanat uzmanlarından ders alarak kendilerini geliştirdikleri görülür.⁵⁸ Özel öğretmenlerden ders alma geleneğinin günümüze dek kurumlaşarak yansımaları, özel eğitim kuruluşlarını ortaya çıkarmıştır. Türk tarihinde devlet yönetiminde söz sahibi olan ya da bilim ve sanat alanında ilerleme gösteren kişilerden özel ders almaları ve bu alandaki taleplerin artması zaman içinde özel okulları bir gereksinim durumuna getirmiştir.⁵⁹

Özel öğretim kurumlarının tarihi gelişimi, Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası dönem olarak incelenebilir.

1.3.3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Türk eğitim geçmişinde ilk örgün eğitim ve öğretim kuruluşu olan sıbyan mektepleriyle medreseler, önemli derecede vakıf konumuna dayandığından, devlet kontrolü ve gözetiminde olmasına karşın, devlet okulu olmaktan ziyade özel niteliği olan okullar kapsamındaydı.

Özel öğretimin resmi belgelerde yer almaya başlaması 1856 Islahat Fermanına dayandığı ifade edilmektedir. Fermanda azınlıklar, bir cemaat halinde okul açarak geliştirme iznine sahip olmuşlardır. Önceden, geleneksel eğitim anlayışı doğrultusunda her caminin yakınında bir sıbyan mektebi ya da medrese yer almış ve başka dinlere ait ibadethane yanında da söz konusu cemaatlerin okullarına dokunulmamıştır. On dokuzuncu yüzyılın ortalarında genel eğitimin önemli olduğunun anlaşılmasıyla birlikte her cemaat veya topluluk,

⁵⁷ Baykoç, a.g.e. ,s.23-24

⁵⁸ Necdet Özkaya, "Özel Öğretim Kurumlarının Eğitim Sistemindeki ve Sosyoekonomik Yapı İçindeki Yeri" **Türkiye'de ve Dünyada Özel Öğretim Kurumlarının Eğitimdeki Yeri Semineri**, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 1992, s.7

⁵⁹ Hasan Eren, **Özel Okullar**, Türkiye Özel Okullar Birliği Yayınları, İstanbul, 2005, s.11

kendilerine ait okulları genişletmek istemişlerdir. Eğitim-öğretim veya okul açma serbestliği öncelikli olarak Rumlara, daha sonra da Ermenilerle Yahudilere verilmiştir.⁶⁰

1869 yılında çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin 129. Maddesine göre özel okullar belirli yerlerde cemaatlerin açtığı ya da Osmanlı ya da yabancı uyruklu kişilerin paralı/parasız kurdukları okullardır. Bu okulların giderleriyle ödenekleri ise kurucularca ya da bağlı bulunulan vakıflarca yönetilmektedir. Bu tür okulların açılabilmesi için de öğretmen diplomasına sahip olunması, söz konusu kuruluşlarda devlet terbiyesi ya da politikasına ters düşen derslerin okutulmaması için gereken program ve kitapların Maarif Nezaretleri tarafından onaylanmış olması gerekmektedir. İstanbul dışında açılacak okullar ise valilerden izin almak zorundaydılar. Söz konusu koşulların bulunmadığı durumlarda özel okulların açılması ve etkinliklerini sürdürmesine izin verilmemekteydi. Aksi takdirde kurumun kapatılması gibi yaptırımlar devreye girerdi.⁶¹

1876 yılında çıkarılan Kanun-ı Esasi'de ise, eğitim/öğretim serbestliği şöyle ifade edilmiştir;⁶² "Herkesin eğitim ve öğretim hakkı vardır" (mad. 15), "Osmanlı toplumunun bir parçasını oluşturan gayrimüslimler kendi inançları doğrultusunda eğitim yapabilirler" (mad. 16). 1876 Kanun-i Esasi'de de özel okullara yer verilme suretiyle bir tür azınlık ve yabancıların tekelinde bulunan özel okul açma işlerinde Türklerin de daha etkin olmaları teşvik edilmiştir.

Osmanlılar döneminde Tanzimat sonrası okul yapılanması çeşitlilik arz etmekte ve eğitimde birliğin olmadığı açık bir şekilde görülmektedir. Okulların bağlı olduğu kurumlara göre çok başlılık, dağınıklık ve genel bir düzensizliğin söz konusu olduğu söylenebilir. Devlet, eğitim sistemini özellikle yönetici memurlarla askerlerin yetiştirilmesiyle sınırlamıştır. Bu doğrultuda, farklı dini cemaatlerle gruplar, kendi eğitimlerini sağlamayı tercih etmişlerdir. Dolayısıyla ortaya çıkan bu durum, özel okulların yaygınlık kazanmasını güçlendirmiştir. Özellikle azınlıklarla yabancı ülkeler, Osmanlı devleti sınırları kapsamında kapitülasyonlarla verilmiş olan ayrıcalıklardan dolayı kısa sürede ve çok sayıda özel okullar açmışlardır. Batı modelleri örnek alınarak gelişmiş okul sistemi anlayışıyla açılmış olan özel okullar karşısında devletin açmış olduğu yeni okulların sayısı ve etkisi de oldukça sınırlıdır.⁶³

⁶⁰ Songül Keçeci-Kurt, "Osmanlı Devletinde Türklerin Açtığı Özel Mektepler" **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 9 (19): 105-123, 2012, s.108

⁶¹ Reşat Özalp ve Aydoğan Ataünel, **Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı (Talim ve Terbiye Kurulu – Milli Eğitim Şurası)**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1977, s.570

⁶² **Tarih Bilimleri**, "Osmanlı Devleti'nin İlk ve Son Anayasası Kanun-ı Esasi'nin İçeriği 23 Aralık 1876" <http://www.tarhibilimleri.com/osmanli-devletinin-ilk-ve-son-anayasasi-kanun-i-esasinin-icerigi-23-aralik-1876.html> (Erişim tarihi;18.05.2018)

⁶³ Selçuk Uygun, "Türkiye'de Düünden Bugüne Özel Okullara Bir Bakış: Gelişim ve Etkileri" **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 36 (1-2): 107-120, 2003, s.109-110

Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerine dek bütün eğitim sisteminin düzenleyicisi durumundaki 1869 Maarif Nizamnamesinde azınlık ve yabancı okullardan söz edilmektedir. Türk-İslam unsurunun her şeyi devletten beklediği ileri sürülerek Tanzimat döneminde Türklerin açmış oldukları özel okullar hakkında gerekli bilgi edinilememektedir. Bu yöndeki girişimlerin de yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bununla birlikte Türk-İslam unsuru yüzyıllar boyunca vakıflar aracılığıyla okullar açmış ve toplumun eğitim hizmetlerini büyük ölçüde sağlamıştır. Bu dönemde Türklerin özel okul açmak istememelerinin temel sebebinin ise, ticari amaçlı para kazanmak için okulların açılması fikrinin eleştirilmesi olduğu düşünülebilir.⁶⁴

Bu nizamnameden sonra yapılan uygulamada özel öğretim alanında faaliyet göstermek üzere 25 Haziran 1873 de orta öğretim düzeyinde bir kurum olan Darüşşafaka'nın kurulduğunu görüyoruz⁴⁶. Tanzimat'la birlikte 19. yüzyılın ikinci yarısında yabancı okulların sayısı ile Azınlık okullarının sayısında büyük artış olmuştur. Bunlar Türk ve Müslüman olanlar haricinde Osmanlı topraklarında yaşayan diğer vatandaşlara hitap etmiştir. 1891-1902 tarihleri arasında Maarif Nazırı Olan Ahmet Zühtü Paşanın hazırladığı raporda (1894), Osmanlı topraklarında yabancıların 413, azınlık ve gayrimüslimlerin 4.547 özel okula sahip oldukları, bunlardan 498'inin ruhsatlı, 4.049'unun da ruhsatsız olarak faaliyetlerini sürdürdüğü belirtilmiştir.⁶⁵

Özel okullarla ilgili olarak kapsamlı ilk resmi belge, 1856 tarihli Islahat Fermanıdır. Bu fermanla; Osmanlı Egemenliğinde olan herkes, okullara ilişkin yönetmeliğin dışına çıkmadan gerek yaşça ve gerek yapılan sınavlar neticesinde gerekli şartları taşıyor ise Osmanlı Devletinde açık bulunan ve öğretim yapan askeri ve sivil okullara gidebilmektedir. İlk özel okullar, imparatorluk bünyesindeki azınlık mensupları çocuklarının devam ettiği okullardır. Daha sonra yabancılar tarafından açılan özel okullar faaliyete geçmişlerdir. Yabancılar tarafından açılan okulların, kendi ülkelerinin eğitim sistemlerinin etkilerini de yansıtmaları, eğitimin yanı sıra yabancı dili de öne çıkarmaları Türk çocuklarının bu okullara yönelmelerine yol açmıştır. 1878-1908 yılları arasında, özel eğitime muhtaç vatandaşlarımızın gidebileceği özel okullar başta olmak üzere; Zadehan Mektebi, Dilsizler ve Körler Okulu, Şemsül Maarif, Mekteb-i Hamidiye, Dar'ütta'lim, Nümune-i Terakki, Mekteb-i Osmani, Rehber-i Marifet, Ravza-ı Terakki, Maşrik-i Füyüzat, Aşiret Mekteb-i Hümayunu gibi özel okullar bulunmaktadır.⁶⁶

Günümüz özel Türk okullarının ilk örneği Özel Darüşşafaka Öğretim Kurumlarıdır. Halen Özel Darüşşafaka İlköğretim Okulu ve Lisesi şeklinde etkinliğini sürdürmektedir. 1877

⁶⁴ Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2004, s.160

⁶⁵ Eren, a.g.e., s.12

⁶⁶ Hasan Ali Koçer, "Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi", Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1991, s.154

yılında kurulmuş olan Terakki Vakfı Okulları ile 1885'te Feyz-i Sıbyan adıyla açılan Özel Fevziye Okulları da faaliyette bulunan ilk özel Türk okulları olmaktadır.⁶⁷

1876-1908 döneminde Osmanlı topraklarında üç türlü özel okulun faaliyetini sürdürdüğü görülür. Bunlar;⁶⁸

- a) Büyük bir çoğunluğu Müslümanlar tarafından açılan medrese ve mektepler,
- b) Azınlıkta bulunan ve gayrimüslim cemaatler tarafından açılmış özel okullar ve kuruluşlar,
- c) Yabancıların (Fransız, Alman, İtalyan, Amerika vb.) açtıkları kurumlardır.

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce ve sonraki dönemde yabancı ve azınlıkların sahip oldukları özel okulların zararlı etkileri bilindiğinden, söz konusu dönemde Türklerin özel okul açma girişimleri devletçe desteklenmiştir. Sözelimi 1915'teki Özel Okullar Genelgesi'nde bu girişimler açıkça teşvik edilirken, diğer yabancı okulların devlet gözetimine girmesi için gerekli tedbirlere başvurulmuştur.⁶⁹

1.3.3.1.2. Cumhuriyet Dönemi

Özel okullar Cumhuriyetin ilanından başlayarak 1965'te 625 Sayılı Kanunun yayınlanmasına dek "Mekatib-i Hususiye" talimatnamesiyle yönetilmiştir. Bu dönemde çoğu özel okullar, eğitim/öğretim hizmetlerini gerektiği şekilde yürütememiştir.

Cumhuriyet'in kurulduğu dönemde ise Türklerin işletmiş olduğu 3 tane özel okul bulunmaktadır. 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılmasıyla birlikte, özel olanlar da dahil tutularak tüm okullar Maarif Vekaleti'ne bağlanmıştır. Bu dönemde açılmış olan ilk özel okul, Atatürk'ün de kuruluşunda öncülük etmiş olduğu ve 1928 yılında eğitim/öğretim dönemine başlayan TED koleji olmaktadır. Bu okul, ekonomik yönden eğitim imkânına sahip olmayan zeki ve yetenekli öğrencilerin kalabileceği yurtlar kurmuş ve bu suretle Anadolu'daki eğitime muhtaç yoksul çocukların yurtlarda barınmalarına olanak tanımış, her türlü gereksinimlerini karşılayarak eğitimlerine destek vermiştir. Bunun yanı sıra, yükseköğrenime devam etmekle birlikte ekonomik yönden imkânları olmayan öğrencilere de burs avantajını da sunmuştur. 1920-50 yılları arasında 28 tane olan ücretli özel okullar 1950-60 döneminde sayılarını arttırarak 112'ye ulaşmıştır. Bu dönemden sonra daha da gelişerek dört kat artmıştır.⁷⁰

⁶⁷ Eren, a.g.e.s.,26

⁶⁸ Özkaya, a.g.e., s.7

⁶⁹ Baykoç, a.g.e., s.23

⁷⁰ Özkaya, a.g.e., s.18-19

1961 Anayasası'nın yürürlüğe konulmasıyla birlikte, özel okullar hususunda yeni gelişmeler görülmüştür. Anayasa'nın 21. Maddesinde, eğitimle öğretimin devlet gözetimi ve denetimi altında serbestliği ifade edilerek özel okulların eğitim sistemine girmesi kabul edilmiştir ve bu okulların bağlı buldukları esasların, devlet okullarıyla erişilmesi beklenen düzeye uygun bir şekilde yasayla düzenleneceği de hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla bu yasa, eğitim/öğretimin devletin tekelinde olamayacağını da açık bir şekilde vurgulamıştır.

Anayasada özel okullara ilişkin yeni yasa çıkmadan, 1962 yılında ilk özel yüksekokul açılmıştır. 1969 yılında bu okulların sayısı 44'e yükselmiştir. Devletin sağlamış olduğu yükseköğrenim imkânları sınırlı olduğundan arz/talep ilişkisi yönünde serbest girişimciler kendi seçimlerini daha ziyade özel yüksekokul açma doğrultusunda kullanmışlardır. Bununla birlikte Anayasada üniversitelerin devlet kanalıyla ve yasayla kurulabileceği hükmünden dolayı yüksekokulların üniversite kapsamında ele alınıp alınmayacağına yönelik kuşklar yer almıştır.⁷¹

1971 yılında da özel yüksekokullar, Anayasa Mahkemesi'nin kararı uyarınca kapatılmışlardır. 1961 Anayasası'nın öngörmüş olduğu "625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu" ise 1965 yılında yürürlüğe konulmuştur. Önceden açılmış olan yüksekokulların kapanışına dek bu yasa kapsamında hareket etmişlerdir. Bununla birlikte bu okullar, Anayasa Mahkemesi'nce üniversite niteliğinde kabul edilerek kapatılmışlardır. 1965 yılında yasalaşmış olan 625 sayılı yasa, oldukça dikkatli bir şekilde ayrıntılı olarak hazırlanmıştır. Türk, yabancı ve azınlıklara ait tüm özel okullar bu yasa kapsamında değerlendirilmiştir. 1982 Anayasası ise, üniversitelerin devletçe kurulacağını ifade etmekle beraber, birtakım şartlarla vakıflar tarafından da kurulabileceğini öngörmüştür.⁷²

1970'te sayıları 269 olan özel okullar, bu dönemden itibaren bir azalma kaydetmiştir. 1973'te 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu kapsamında eğitim/öğretim veren okullar, kanuni olarak tümüyle devlet gözetimi ve kontrolüne girmiştir. Özel okullara ilişkin bir diğer dinamizm ise 1980'lerin ortalarında başlamış ve sayıları 200'e düşmüştür. 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları kanununda yapılan değişiklikler ve teşvik düzenlemeleriyle özel okullarda artış görülmüştür. 1982 Anayasası'nın ilgili hükümleri kapsamında söz konusu kanuna göre özel öğretim kurumlarının açılması serbest kılınmıştır.

Ücretli özel okulların sayıları 1980'lerden sonraki yıllarda 560, 1980-1995 yılları arasında ise 929'a yükselmiştir. Bu dönemden sonra açılan okul sayıları da giderek artarak 1.200'e ulaşmıştır. 1980'li yıllar dünyada liberal piyasa ekonomilerinin uygulandığı ve

⁷¹ Uygun, a.g.e., s.114

⁷² M. Tahir Hatipoğlu, "Türkiye Üniversite Tarihi", Hatiboğlu Yayınevi, Ankara, 2000, s.511-516

küreselleşme politikaları ile emperyalizmin bütünleştiği yıllardır. Bunun yanı sıra AB'ne katılım çalışmalarının da hızlandığı yıllar olmuştur.

1985'ten itibaren özel okullaşma, ailelerin talepleri doğrultusunda devlet tarafından gerekli ilgi ve desteği görmüştür. Bu yıllardan sonra özel öğretim kurumları üzerinde yapılan düzenlemeler, sürekli olarak bu kurumların gelişmesi ve yaygınlaşmasını teşvik edici nitelikte olmuştur.⁷³ Bu dönemde,⁷⁴

- a) Mevzuatta yapılan değişiklikler özel okulların kurumlaşmasına aracı olmuştur. Apartmanlarda açılmış olan özel okullar artık yerlerini yerleşkelere ve modern araç/gereçlerle donatılmış yapılara bırakmıştır. Özel öğretim kurumları da eğitim sistemi kapsamına alınmıştır. Bunun yanı sıra;
 - i. Bürokratik işlemlerin azaltılarak hizmet akışına ivme kazandırılması, verilen eğitim hizmetlerinin daha etkili ve verimli olarak gerçekleştirilmesi amacıyla Valilikler yetkilendirilmeye başlanmıştır.
 - ii. Yaklaşık otuz yıl uygulanmış olan yasanın, bu konular da göz önünde bulundurularak günün koşullarıyla uyumluluğun sağlanabilmesi için 625 sayılı Kanunun değişiklik teklifi yapılmıştır.
 - iii. 1985'te 3236 Sayılı yasayla, yabancı uyruğa sahip öğrencilerin gidebileceği uluslararası öğretim kuruluşlarının yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilerce, direkt olarak ya da Türk vatandaşlarıyla ortaklık kurarak 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kapsamında açılmasına da olanak sağlanmıştır.
 - iv. Özel öğretim kurumlarına talebi arttırmak amacıyla öğrenci ücretlerinden alınan katma değer vergisi oranı yüzde 8'e çekilmiştir.
 - v. Hazineye ait arazilerin özel sektörün eğitimsel yatırımlarına ayrılması amacıyla Maliye Bakanlığı aracılığıyla tebliği hazırlanmış ve 1992'de resmi gazetede yayımlanmıştır. Tebliğe göre bu araziler özel okul imarı için müteşebbislerce kiralanabilmektedir.
- b) Uzun zamandır çıkarılmamış olan yönetmelikler arka arkaya hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.
- c) Özel okullaşma yönünde çok sayıda sorunu çözüme ulaştıran kararlar alınmıştır.
- d) 1988'de 326 Sayılı KHK ile özel öğretim kuruluşlarının öğrenci ücret serbestisinin sağlanmasında önemli bir aşama yaşanmıştır.

Özel okullar hususundaki bir başka düzenleme de AB Uyum Yasaları kapsamındaki değişikliklerdir. 2002'de 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin

⁷³ Eren, a.g.e., s.24

⁷⁴ Baykoç, a.g.e.,s.46-47; Eren, a.g.e. s.33-35

Kanun'da, vakıfların yönettiği özel okullara ilişkin düzenlemelere göre;⁷⁵ "Cemaat vakıfları ilgili koşulları bildiren belgelerin varlığına bakılmadan Bakanlar Kurulu izni ile dini, sosyal, sağlık, eğitim ve kültür alanlarındaki gereksinimleri karşılamak amacıyla taşınmaz mal edinebilmekte ve bu mallar üzerinde tasarrufta bulunabilmektedirler (mad. 4).

Özel okulların tarihi geçmişine ilişkin çalışmalardan çıkarılacak birtakım sonuçlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- a) Ülkemizde özel öğretim kurumlarının gelişmesine yabancı ve azınlık okulları öncülük etmiştir. İlk özel eğitim kurumları da yabancılar ve azınlıklar tarafından açılmıştır. Açılan bu okullar devlet politikası, bağımsızlığı ile ülkenin birliği ve bütünlüğüne aykırı faaliyetlerde bulunmalarına karşın devlet engellemeleriyle karşılaşmalarına karşın, siyasi iktidarın yetersizliği ve ekonomik nedenlerden dolayı başarılı olunamamıştır.
- b) Tanzimat döneminde Türklerin özel okullara sahip olup olmadıkları tam olarak bilinmemektedir. Kanun-u Esasi ile özel okul açılması desteklenmiştir.
- c) Ülkemizde eğitimde yeni anlayış ve uygulamaların gelişmesinde özel okulların belirleyici rolü vardır. Devlet okulları, nitelikli eğitim verme hususunda özel okullarla rekabet etmeyi başaramadığından özel öğretim veren kurumlar her zaman için tercih edilen kuruluşlar olmuştur.
- d) Cumhuriyet'in kuruluş döneminde, yabancılar ve azınlık okullarının zararları görüldüğünden, özel okullar için önemli önlemler alınmıştır. Lozan Antlaşmasında konu önemle ele alınmış, 1924'te yürürlüğe konulan Öğretim Birliği Kanunu'yla bütün eğitim işleri Milli Eğitim Bakanlığı kapsamına alınmış ve bu dönemden başlayarak yabancılar ve azınlıkların okullarında dini propaganda yasaklanarak okulların tümü devlet kontrolü altına alınmıştır. 1926 yılından sonra çıkartılmış genelge ve düzenlemeler ile yabancılar ve azınlıkların özel okul etkinlik alanları sınırlandırılmış ve gelişmeleri dondurulmuştur. Bu dönemde özel okul ayılarında artış görülmüştür.
- e) Yabancılar ve azınlık özel okullarını sınırlamalar koyan devlet, kendi denetiminde özel girişimcilerin de eğitime destek vermelerini istemiştir. Bu doğrultudan 1928'de TED (Türk Eğitim Derneği) kurulmuştur. Derneğin ilk başkanı ise dönemin başbakanı İsmet İnönü'dür. 1931 yılında ilk okuluna açmış olan derneğin, Kıbrıs da dahil olmak üzere farklı illerde 23 koleji bulunmaktadır.
- f) 1960'lı yıllara kadar, devlet denetimi ve gözetimi altında sınırlı olarak gelişen özel okullarda bu dönemden itibaren yeniden hareketlilik yaşanmışsa da 1971 yılında bu okulların kapatılmaları ile sonuçlanmıştır. 1985 yılından sonra çıkarılmış olan yasalar

⁷⁵ 4771 Sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/08/20020809.htm#1> (Erişim tarihi; 20.05.2018)

ve yönetmelikler ile özel okulların sınırlandırılmalı sırasıyla kaldırılmış ve bu okular devlet desteği görmüştür.

- g) 1965 yılında çıkarılmış olan 525 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, tüm özel okullara hukuki düzenlememek getirmiştir. Sonraki dönemlerde yasanın birtakım maddelerinde gerçekleştirilen değişiklikler ve yasaya ilişkin 1985 yılında çıkarılan yönetmelikler, özel/tüzel kişilerin özel öğretim kurumu açma girişimlerini kolaylaştırmış ve bu suretle, 1985 yılında ortaöğretimde kolej niteliğine sahip özel okulların sayıları da giderek artmıştır. 1982 Anayasası'na göre vakıflar aracılığı ile özel üniversitelerin de açılabilmesi mümkün olduğundan, 1990'lı yıllardan itibaren bu kuruluşlar da hizmete sunulmaya başlamıştır. Günümüzde ise özel öğretim kurumlarının sayıları ve halkın ilgisi de giderek artmaktadır.

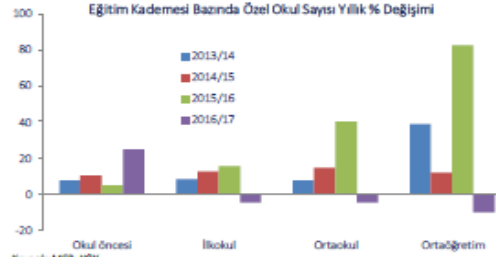
Özel okulluğu yönelmenin önemli bir aşaması da Türkiye'nin imzaladığı 1995 tarihli Hizmet Ticareti Antlaşması'dır (GATS). Türkiye bu antlaşmayla, birçok alanda olduğu gibi eğitimde de serbest piyasa koşullarını uygulamayı amaçladığını belirtti. Sosyal devletin tasfiyesi anlamındaki bu anlaşma, okullara yeterli kaynağın aktarılmasına ve velilerden katkı parasının toplanmasına neden oldu. Bu tür uygulamalar resmi okullardan özel okullara öğrenci akışını körüklemiştir. Örneğin, 2000-2001 öğretim yılında 716 olan özel ilköğretim okulu sayısı, yaklaşık % 25'lik artış göstererek 2010-2011'de 898'e çıkmıştır.⁷⁶

Ülkemizde özel öğretim kurumlarının payı 2014-2015 eğitim/öğretim dönemine kadar % 3-4 düzeyinin üstüne çıkamamıştır. Söz konusu dönemde dershanelerin dönüşüm sürecinde özel eğitim kurumları talepleri, verilen teşviklerin etkisi ile de artış göstermiştir. Bu kurumlar halen hangi bölgede olduklarına bakılmadan yatırım teşviklerden faydalanabilmekte ve özel okul öğrencilerine belirli ölçütler kapsamında eğitim/öğretim desteği sağlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, bu teşviklerle özel okulların halen %7,6'ya ulaşan payının 2023 yılına kadar % 16'ya ulaşmasını hedeflediğini ifade etmiştir.⁷⁷

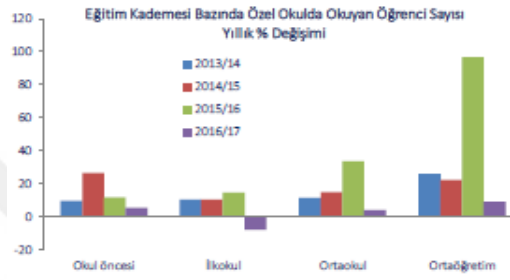
⁷⁶ Sadık Kartal, "Neden Özel Okullardan Hizmet Alınsın ki?" **Radikal**, 2008, <http://www.radikal.com.tr/radikal2/neden-ozel-okullardan-hizmet-satin-alinsin-ki-906300/> (Erişim tarihi;21.05.2018)

⁷⁷ Ayşe Betül Öztürk, "Özel Eğitim Sektörü" İktisadi Araştırmalar, 2018, s.15 https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/sr201801_ozelegitimsektoru.pdf (Erişim tarihi;22.05.2018)

Eğitim Kademesi Temelinde Özel Okul Sayısı Yıllık % Değişimi⁷⁸

Şekil 1. Eğitim Kademesi Bazında Özel Okul Sayısı Yıllık % Değişimi

Şekil 2 Eğitim Kademesi Bazında Özel Okulda Okuyan Öğrenci Sayısı Yıllık % Değişimi

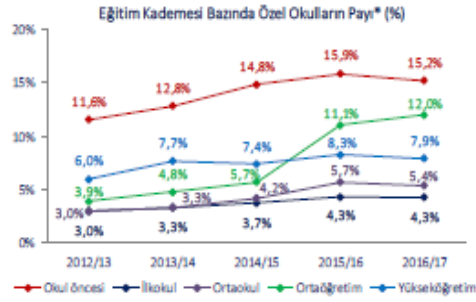
2016-2017 yıllarında ülkemizde 4.630 okul öncesi, 1.324 ilkököl, 1.481 ortaokul ve 2.618 ortaöğretim olarak örgün eğitim hizmeti sunan 10.053 özel öğretim kuruluğu yer alırken, bu okullarda 201.000'i okul öncesi, 213.000'i ilkököl, 289.000'i ortaokul ve 514.000'i ortaöğretim olarak 1,2 milyonun üzerinde öğrenci eğitimlerini sürdürmektedir.⁷⁹ Ayrıca, özel okul ücretlerinin ortalama 10-15 bin TL olduğu değerlendirildiğinde, yükseköğrenim dışındaki sektör hacminin 15 milyar TL dolayında olduğu öngörülmektedir.

2014 yılında gerçekleştirilen düzenlemeyle 2015-2016 döneminden başlayarak dershanelerin temel liselere dönüştürülmesi, özel ortaöğretim okullarıyla öğrenci sayısındaki artmada oldukça etkindir. Temel liselerin diğeri özel ortaöğretim kurumlarına oranla fiyatlarının daha düşük olması ve her bütçeye uygun bir özel okulun mevcut oluşunun da özel öğretim kuruluşlarına talebi arttırdığı söylenebilir. 2016-2017 döneminde birtakım eğitim kuruluşlarının kapatılmasıyla birlikte sayıları giderek azalan özel okulların sektördeki payı 2017-2018'de önemli artışıyla birlikte yeni okulların açılmasının oranı % 8'e yükselmiştir.⁸⁰

⁷⁸ Öztürk, a.g.e., s.17

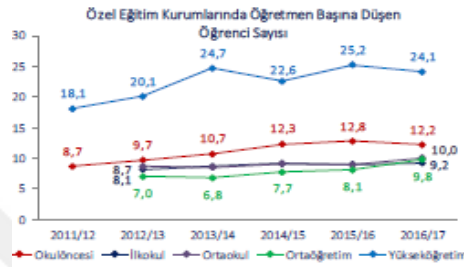
⁷⁹ Öztürk, a.g.e., s.17

⁸⁰ Öztürk, a.g.e., s.17

Şekil 3 Eğitim Kademesi Bazında Özel Okulların Payı (%)

Özel Eğitim Kurumlarında Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı⁸¹

Şekil 4 Özel Eğitim Kurumlarında Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı

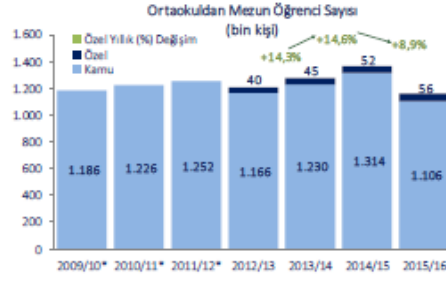
Türkiye’de yükseköğretim öncesinde yer alan 63.151 örgün eğitim kuruluşunun % 15,9’u özel sektörüne ait olmaktadır. Açık öğretim dışındaki bir örgün eğitim programı kapsamındaki 15,9 milyon öğrencinin % 7,6’sı özel okullarda eğitimini sürdürmekte, toplamda 989.000 öğretmenin % 12,2’sinin de özel okullarda görev aldığı görülmektedir.

Türkiye’de dershanelerin dönüşümü sürecinde 2015-2016 döneminde özel okulların sektördeki payı orta öğretim düzeyinde önemli artış kaydetmiştir. 2016-2017’de ise birtakım ilk ve ortaokulların kamulaştırılması bu kurumlarda özel sektörün payını azaltırken, ortaöğretimdeki çok sayıdaki kuruluşun özel sektör yönetiminde etkinliklerini sürdürdüğü kaydedilmektedir.

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısının da büyük dersliklerden dolayı yükseköğretim kuruluşlarında diğer düzeylere oranla daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bu oranın son dönemlerde bütün özel eğitim kuruluşlarında artış gösterdiği de kaydedilmektedir.⁸²

⁸¹ Öztürk, a.g.e., s.18

⁸² Öztürk, a.g.e., s.18

Şekil 5 Ortaokuldan Mezun Öğrenci Sayısı (bin kişi)

Şekil 6 Ortaokul Mezunlarının Yerleşme Oranı ve Ortaöğretim Kurumu Seçimi (%)

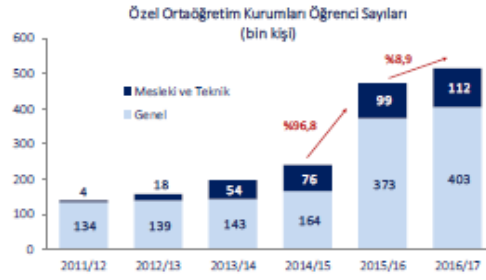
2016-2017 döneminde ortaokulların özel sektörün payı okul sayısına oranla % 8,3, öğrenci sayısına oranla ise % 5,4 düzeyinde olduğu görülür. İller bazında özel sektörün ortaokullardaki payı ilkokullar doğrultusunda bir görünüme sahiptir.⁸³

Son dönemlerde özel ortaokul mezunu sayısında artış görülürken 2015-2016 itibariyle kamuya ait ortaokullardan mezun olanların sayısında da % 16'lık sert düşme de dikkat çekicidir.

2014-2015 döneminde ortaokul mezun sayısı en yüksek düzeye ulaşmasına karşın, öğrencilerin bir sonraki dönemde ilgili eğitim kurumlarına yerleşme oranının kayıt sayılarındaki görülen düşüşlerden dolayı % 81,1 düzeyine gerilediği gözlemlenir. Bu durum öğrencilerin % 19'unun ortaokuldan sonra açık liselere yöneldikleri ya da eğitimi bıraktıklarının bir göstergesidir. Son yıllarda mesleki/teknik liselere yapılan kayıt sayılarında yaşanan düşmede mezun öğrencilerin sınavsız geçiş ile önlisans programlarına kaydolabilmeleri düzenlemesinin de bir sonraki dönemde kaldırılmasının etkili olduğu ifade edilmektedir.⁸⁴

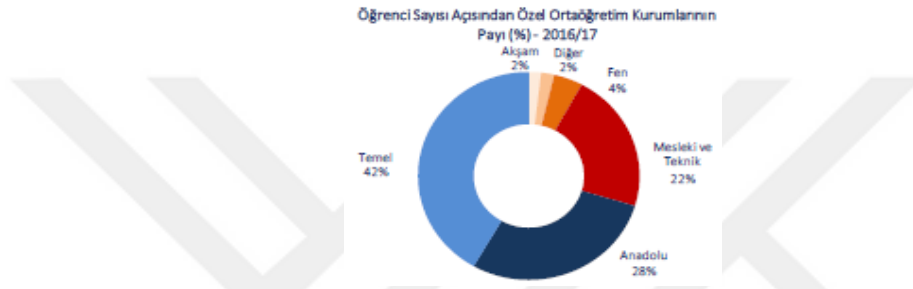
⁸³ Öztürk, a.g.e., s.21

⁸⁴ Öztürk, a.g.e., s.21

Şekil 7 Özel Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Sayıları (bin kişi)

Öğrenci Sayısı Açısından Özel Ortaöğretim Kurumlarının Payı (%) 2016/17⁸⁵

Şekil 8 Öğrenci Sayısı Açısından Özel Ortaöğretim Kurumlarının Payı (%) 2016/17

Türkiye’de 4+4+4 sistemine geçilmesiyle birlikte 12 yıllık özel okul yatırımları da ivme kazanmıştır. Bunun yanı sıra, dershanelerin dönüşüm sürecinde 2015-2016 döneminde özel ortaöğretim kuruluşlarındaki öğrenci sayısında % 97 düzeyinde bir artış gösterdiği gözlemlenir. 2016-2017 döneminde kapatılmış olan okulların da, özel ortaöğretim kuruluşlarında eğitim gören öğrenci sayılarındaki yıllık artışın hız kaybetmesinde etkili olduğu görülür.

Türkiye’de genel olarak özel liselerde öğrenci sayısı olarak en yüksek payı özel temel liseler alırken ardından da özel Anadolu liseleri ve özel meslek liselerinin geldiği gözlemlenir.

Diğer taraftan, 2010 yılından itibaren tek sınav haline gelen SBS (seviye belirleme sınavı) yerine 2013-2014 döneminde TEOG (temel eğitimden ortaöğretime geçiş) sistemi getirilmiştir. Bu çerçevede özel okullar da dahil olmak üzere, bütün ortaöğretim kurumlarına merkezi sınavlarla öğrenci alınmaya başlanmıştır. 2017-2018 döneminde sınav sistemlerinde gerçekleştirilen değişikliklerle birlikte, öğrenciler taleplerine göre sınavlara katılacağı, başarılı olanların da merkezi sınavla seçilen okullara yerleşebileceği, önemli bir bölümünün de adrese dayalı olarak liselere geçiş yapabilecekleri bir sisteme geçilmiştir. Yeni yapılanmada,

⁸⁵ Öztürk, a.g.e., s.22

okuldaki sosyal ve başarı puanlarının öne çıkması durumunun adrese bağlı yerleşme istemeyenlerin özel okullara ilişkin istekleri de arttıracak ifade edilmektedir.⁸⁶

Şekil 9 İller Bazında Ortaöğretim Kurumlarında Özel Sektörün Toplam Payı (%) 2016/17

Şekil 10 Ortaöğretim Kurumları İçinde Özel Okulların Payı (%)

Türkiye’de özel okulların ortaöğretim kuruluşlarındaki payı okul sayısı olarak % 23,6 iken, öğrenci sayısı ise % 9,1 seviyesindedir. İller temelinde değerlendirildiğinde ise, öğrenci sayısı yönünden özel ortaöğretim kurumlarının payının yalnızca İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa’da % 10’un üstüne çıkabildiği gözlemlenir.

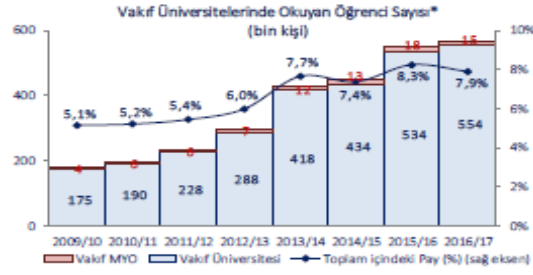
2015-2016 döneminde dershanelerin dönüşüm süreciyle beraber genel liselerin sayıları ve buralarda eğitim gören öğrencilerin sayıları da hemen hemen iki katına yükselmiştir. Bir sonraki eğitim döneminde ise genel liselerde özel okulların payının % 20,8’e kadar yükseldiği görülür.

Yurtiçi işgücü piyasalarında özel sektörde ara eleman ihtiyacının artmasıyla birlikte 2012-2013 itibariyle özel liselere (mesleki/teknik) eğitim teşviki verilmeye başlanmıştır. Diğer taraftan, özel meslek lisesi yatırımlarının yüksek maliyeti ve öğrencilerin de ücretsiz olarak kamusal meslek liselerine giriş yapabilmeleri, özel meslek liselerini finansal yönden zorlamaktadır.⁸⁷

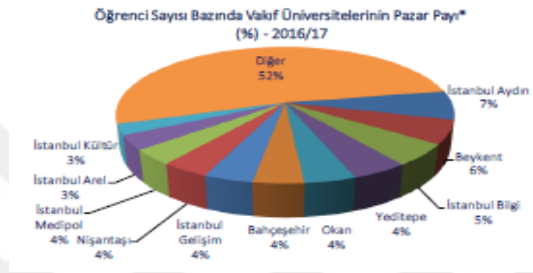
⁸⁶ Öztürk, a.g.e., s.22

⁸⁷ Öztürk, a.g.e., s.23

Vakıf Üniversitelerinde Okuyan Öğrenci Sayısı (bin kişi)⁸⁸

Şekil 11 Vakıf Üniversitelerinde Okuyan Öğrenci Sayısı (bin kişi)

Şekil 12 Öğrenci Sayısı Bazında Vakıf Üniversitelerinin Pazar Payı (%) 2016/17

YÖK'e bağlı çalışan özel kurumlar, öğretim ücreti haricinde çeşitli vakıf ve hayırsever bağışlarıyla oluşturulan fonlarla sağlanmaktadır. Vakıf üniversitelerinin yükseköğretimdeki payı da 2015-2016 yıllarında kayıtlı öğrenci sayısına oranla % 8'in üstüne yükseldiği görülmektedir. Vakıf üniversitelerindeki öğrenci sayısı bakımında piyasa payı değerlendirildiğinde, İstanbul'daki vakıf üniversitelerinden ücretleri nispeten daha uygun olanların öne çıktığı görülür.⁸⁹

2016/17 ve 2017/18'de Kurulan Vakıf Üniversiteleri⁹⁰

2016/17 ve 2017/18'de Kurulan Vakıf Üniversiteleri		
Kurucu	Okul Adı	İl
Engelsiz Eğitim Vakfı	Istanbul Kent Üniversitesi	Istanbul
Fenerbahçe Eğitim Kültür ve Sağlık Vakfı	Istanbul Fenerbahçe Üniversitesi	Istanbul
Hacıoğlu Vakfı	Semerikand Bilim ve Medeniyet Üniversitesi	Istanbul
İlke Eğitim ve Sağlık Vakfı	Kapadokya Üniversitesi	Nevşehir
Ortaoğlu Sanayi ve Ticaret Merkezli Araştırma Geliştirme Eğitim Kalınma ve Dayanışma Vakfı	OSTİM Teknik Üniversitesi	Ankara
Plato Vakfı	Istanbul Ayvansaray Üniversitesi (Plato Meslek Yüksekokulu)	Istanbul
Sevgi Vakfı	Loikman Helim Üniversitesi	Ankara
Türkiye Lojistik Araştırmaları ve Eğitim Vakfı	Beykoz Üniversitesi	Istanbul
Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Vakfı (TJBTV)	Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesi*	Istanbul

Kaynak: ÖSYM (*) YÖK'ten bağımsız olarak vakıf tarafından yönetilecek özel statüde devlet üniversitesidir.

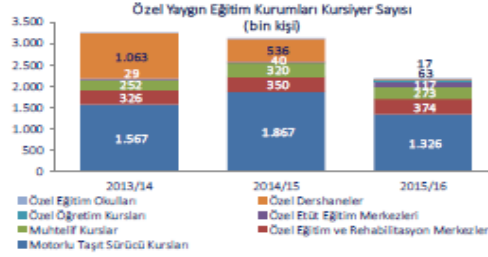
Tablo 1 2016/17 ve 2017/18'de Kurulan Vakıf Üniversiteleri

⁸⁸ Öztürk, a.g.e., s.25

⁸⁹ Öztürk, a.g.e., s.25

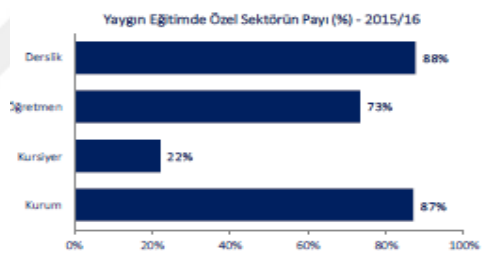
⁹⁰ Öztürk, a.g.e., s.27

2017-2018 döneminde de özellikle İstanbul'da çeşitli vakıflar yönetimindeki yeni üniversitelerin etkinliğini sürdürülmesi öngörülmüştür. Yurtiçi ve dışında yabancı öğrenciler için eğitim yatırımları 2012'de "döviz sağlayan faaliyetler" şeklinde destek kapsamına girmiştir. Yurtiçindeki yükseköğrenim kurumlarıyla ilgili destek kapsamında pazara giriş, tanıtım, pazarlama ve yurtdışı birimlere ilişkin çeşitli teşvikler bulunmaktadır.⁹¹

Şekil 13 Özel Yaygın Eğitim Kurumları Kursiyer Sayısı (bin kişi)

Yaygın Eğitimde Özel Sektörün Payı (%) 2015/16⁹²

Şekil 14 Yaygın Eğitimde Özel Sektörün Payı (%) 2015/16

Ülkemizde eğitim sisteminin sınav başarısı temelinde yer alması, öğrencileri örgün eğitime destek şeklinde yaygın eğitime yöneltmektedir. Özel okulların tarihine ve eğitim anlayışındaki bazı gelişmelere bakıldığında, bu okulların gerek mevcut durumda gerekse gelecek dönemlerde vazgeçilemez olduğu görülür. Yaşanan tüm sorunlara rağmen giderek daha çok ilgi odağı haline gelmekte ve bu doğrultuda sayılarında da artış görülmektedir.

1.3.3.2. Özel Okulların Yasal Dayanakları

Özel okullar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda "Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla

⁹¹ Öztürk, a.g.e., s.27

⁹² Öztürk, a.g.e., s.28

düzenlenir” (mad. 42) hükmüne dayalı olarak, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında yer alırlar. Bu kanunun amacı;⁹³

“Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.”

Ayrıca özel okullar bir ticari kurum olarak da değerlendirildikleri için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından da denetime tabi tutulurlar.

1.3.3.3. Özel Okul Politikalarındaki Gelişmeler

Özel öğretim kurumları, çok sayıdaki yeniliklerin eğitim sistemine alınmasında ve yeni yaklaşımların kazandırılmasında öncü olmasından dolayı eğitim kalitesine önemli katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle özel öğretim kurumlarının desteklenmesi, özel sektör dinamizminin eğitime yansıtılması oldukça önemlidir. Bu okullardaki öğrencilerin sayılarındaki artışın, aynı zamanda eğitim kalitesiyle sektördeki rekabeti artıracacağı, devletin eğitim altyapısına yapmış olduğu yatırımlarla harcamaları azaltacağı ve eğitim çalışanları istihdamını da büyük ölçüde arttıracacağı ifade edilebilir.⁹⁴

MEB 2010-2014 dönemine ilişkin stratejik planda, devletin denetleyen, düzenleyen ve destekleyen rolü ile çağımızın tüm teknolojik/fiziksel ortamlarını oluşturma yapısında olan özel okullarda, toplumdaki eğitim beklentilerinin karşılanması, eğitimdeki sistemin giderek gelişmesi ve özel eğitimin, sistemdeki payının artırılması amacıyla özel kesimin finans gücünü eğitimsel yatırımlara dönüştürmek hedeflenmiştir. Bu bağlamda stratejik hedeflere yönelik olarak;

- a) Özel sektörün finans kapasitesinden yararlanmak amacıyla Bakanlık kapsamındaki örgüt özel öğretim kurumlarının oranını % 5.20'den % 9'a yükseltmek,
- b) Örgün eğitimde yer alan öğrencilerin sayılarına oranla özel öğretimin genel eğitimdeki payını2014 yılsonuna kadar % 2,75'ten % 5'e yükseltmek,

⁹³ 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, RG Tarihi: 14.02.2007, RG Sayısı: 26434

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/02/20070214-1.htm> (Erişim tarihi; 20.05.2018)

⁹⁴ Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği, **Teori, Uygulama ve Değerlendirmeleriyle Farklı Eğitim ve Öğretim Modeli/Yöntem/Yaklaşımları**, 2014, s.15-16,

<http://www.ozelokullarderneği.org.tr/kitap/13Antalya/files/assets/downloads/publication.pdf> (Erişim tarihi;24.05.2018)

- c) Orta ve yükseköğrenime hazırlık dersanelerinden özel öğretim kurumlarına dönüştürülebileceklerin saptanarak yılsonuna kadar % 70'inin özel okula dönüştürülmesinin teşvikini temin etmek yer almaktadır.

2015-2019 dönemini içeren stratejik planda da özel öğretim kurumlarını destekleyen birtakım hedefler bulunmaktadır. Bunlar; özel okullarda eğitim ve öğretim, yeterlilikler kapsamındaki düzeyde tanımlanmış olan bilgi, beceri ve yetkililiklerle uyumlu olarak gerçekleştirilecek ve eğitim/öğretim etkinlikleri neticesinde düzenlenecek olan belgelerle sertifikalara ilişkin bazı standart düzenlemeler geliştirilecektir. Özel kesimin eğitim/öğretimdeki payını arttırmak için teşvikler sağlanacaktır. Bu teşvik ve finansman düzenlemelerinin takibi ve değerlemesi güçlendirilecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2015-2019 dönemini kapsayan stratejik planında özel okulların payının artırılması belirlenen hedefler arasındadır. 2014'te % 9 civarında olan okulöncesi eğitimin payını % 23, ilkokulun % 3,3'ten % 6'ya, ortaokulun % 3,5'tenen % 7'ye, ortaöğretimin payının ise % 4,78'den % 12'ye çıkarılması amaçlanmıştır.

Okullarda Özel Öğretimin Payı⁹⁵

Tablo 2 Okullarda Özel Öğretimin Payı

Özel Öğretimin Payı	2012	2013	2014	2019 Hedef
Okul öncesi	6,18	7,81	9,16	23
İlkokul	2,77	2,99	3,31	6
Ortaokul	2,77	3,16	3,51	7
Ortaöğretim	3,62	3,34	4,78	12

Söz konusu amaçlar doğrultusunda 2012-2015 öğretim yılından başlayarak özel öğretim kurumlarında eğitim gören ve gerekli koşullara sahip olan öğrencilere eğitim/öğretim katkısı sunulmaya başlanmıştır. Bu destek doğrultusunda özel okulların sayılarıyla, bu okullara giden öğrencilerin sayılarında da önemli artışlar olmuştur.

2014-15 öğretim yılında özel okulların son yıllarda fazlasıyla artması, ortaöğretim düzeyinde özel öğretimin hızlı yükselişini dersanelerin dönüşümü, girişimcilere ve velilere verilen ekonomik destekler ve özel eğitimin eğitim politikaları ile desteklenmesi sonucu olarak görülebilir. Arsa yardımı, vergi indirimi gibi yardımlara rağmen, bu dönüşümün kısa bir süre içinde olması konusundaki baskı, özel okullardaki avantajlı okul (OECD, 2016a) durumunu

⁹⁵ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, **2015-2019 Stratejik Planı**, Ankara, 2015, s.34
http://sgb.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf (Erişim tarihi:22.05.2018)

sekteye uğratabileceği söylenebilir. Sosyal, sanat ve spor imkânları bakımından fakir, sıkışık şehir yaşamında, apartman dairelerinde, sokak aralarında açılan özel öğretim kurumları ile aslında dezavantajlı okullar (OECD, 2016a) çoğalmasına destek verildiği söylenebilir.⁹⁶ 2011-2012 öğretim yılından 2015-2016 dönemine dek olan sürede özel öğretim kurumlarının “okul, öğrenci ve öğretmen sayıları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Özel Okul Öncesi Eğitimde Okul Öğrenci ve Öğretmen Sayıları⁹⁷

Tablo 3 Özel Okul Öncesi Eğitimde Okul Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen
2012-2013	3.641	124.724	15.221
2013-2014	3.927	135.905	14.994
2014-2015	4.372	171.648	16.719
2015-2016	4.658	191.670	18.083
2016-2017	5.140	203.411	19.154

Tablo 4 Özel İlkokul Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen
2012-2013	992	167.381	20.546
2013-2014	1.071	184.325	21.273
2014-2015	1.205	203.272	22.194
2015-2016	1.389	232.039	25.908
2016-2017	1.274	213.183	23.473

Tablo 5 Özel Ortaokul Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen
2012-2013	904	164.294	18.926
2013-2014	972	182.019	21.459
2014-2015	1.111	208.424	23.016
2015-2016	1.555	278.089	31.288
2016-2017	1.414	287.928	29.398

Tablo 6 Özel Ortaöğretim Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen
2012-2013	1.159	174.519	24.559
2013-2014	1.819	250.816	36.512

⁹⁶ Gülnur Ak Küçükçayır ve Necati Cemaloğlu, “Türkiye’de Geçmişten Günümüze Özel Okullar ve Uygulanan Politikalar Üzerine Bir Araştırma” **12. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi**, 11-13 Mayıs 2017, s.2, https://www.researchgate.net/publication/316981580_TURKIYE'DE_GECMISDEN_GUNUMUZE_OZEL_OKULLAR_VE_UYGULANAN_POLITIKALAR_UZERINE_BIR_ARASTIRMAA_Study_on_Private_Education_Policies_in_Turkey_from_Past_to_Present (Erişim tarihi;22.05.2018)

⁹⁷ **Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, 2015/16**

http://sgb.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/2016_03/30044345_meb_istatistikleri_organ_egitim_2015_2016.pdf (Erişim tarihi;22.05.2018)

2014-2015	2.032	316.601	38.773
2015-2016	2.923	383.321	58.502
2016-2017	2.576	500.441	54.369

Tablo 7 Özel Genel Ortaöğretim Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen
2012-2013	1.033	156.665	22.378
2013-2014	1.433	196.663	29.040
2014-2015	1.603	240.171	31.113
2015-2016	2.504	373.394	49.898
2016-2017	2.208	389.243	45.680

Tablo 8 Özel Mesleki ve Teknik Lise Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen
2012-2013	126	17.854	2.181
2013-2014	426	54.153	7.472
2014-2015	429	75.890	7.660
2015-2016	419	99.217	8.604
2016-2017	368	111.198	8.689

1.3.3.4. Özel Öğretim Kurumlarında Öğretmen İstihdamı

Esnek istihdam stratejisi, güvenceli istihdamın temeli kabul edilen kamu alanına etki etmekle beraber, özel okullarda da yerini almıştır. Devlet okullarında kadrosuz istihdamın yaygınlık kazanması, kadrolu öğretmenlerin yanı sıra, sözleşmeli, ücretli ve vekil öğretmenlik gibi öğretmenlerinin emeğinin kategorize edildiği özel öğretim kurumlarında da görülebilmektedir.

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin kamuda çalışanlara göre istihdam tarzları farklılık gösterir. Kamu okullarına MEB mevzuatına göre atama izni alınan öğretmen kadrolarına başvuruda bulunanlar arasından genel ve özel koşullarına sahip ve KPSS'de (kamu personeli seçme sınavı) Bakanlık tarafından tespit edilen taban puan alamayarak atanamayan öğretmenler, doğal olarak özel okullara yönelmektedirler.

Tablo 9 Özel Öğretim Kurumlarında Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2016-2017)

Eğitim Kademesi	Okul/Sınıf/Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
Örgün Eğitim Toplamı	10.053	1.217.755	120.962	100.029
Okul öncesi	4.630	201.396	16.510	22.550
İlkokul	1.324	213.113	23.108	22.325
Ortaokul	1.481	288.766	28.775	17.672
Ortaöğretim	2.618	514.480	52.569	37.482
Genel Ortaöğretim	2.246	402.760	44.798	30.560
Mesleki ve Teknik	372	111.720	7.771	6.922

Tablo 9'da özel öğretim kurumlarında örgün eğitimde görevli öğretmenlerin sayısı 121 bin civarında olduğu görülür. Ülkemizde KPSS ile atanamamış 178 bin civarındaki özel öğretim kurum öğretmenleri ise güvencesiz çalışma şartları içinde yer almaktadır.

Özel öğretim okulları çalışma şartları yönünden MEB'na bağlıdır. Kendi özel yönerge ve çalışma şartları olsa bile, resmi olarak Bakanlığa bağlıdırlar. Okula ilişkin genel tanımlarla işleyiş şartları da Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nda yer almaktadır.

Özel öğretim kurumları aday öğretmenlerini ise söz konusu kurumun müdürleriyle kurucu temsilcileri tarafından özgeçmişleri değerlendirilerek ve demo ders takip ederek seçmektedirler. Seçilen öğretmenlerin çalışma izinleri ise Valilik iznine sunulmakta, Valilik'ten izinsiz olarak müdür, yönetici, uzman eğitimciler işe başlatılamamaktadır.

Özel öğretim kurumlarının öğretmen istihdamında kendi saptadıkları kriterlere bakarak seçim yapılmaktadır. Alan bilgisi, çalışılan kurumlar, iş deneyimleri, görüşmedeki pedagojik yaklaşımı, katılmış olduğu seminerler ve eğitimin belgelendiği diploma ve sertifikalar da istihdam sürecinde önemli öğelerdir.

Özel okul öğretmenlerinin özlük hakları, Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine bağlı olmaktadır (mad. 42). Diğer taraftan kurum çalışanlarından yöneticiler, öğretmenler, uzman eğitimcilerle kurucu ya da temsilcileri arasında gerçekleştirilecek iş sözleşmesinin, asgari bir yıl süreli olarak yönetmelik esaslarına uygun bir şekilde yazılı olarak yapılmaktadır. Mazeretlerden dolayı kurumdaki işinden ayrılmış olan öğretmenlerle

⁹⁸ Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim, 2016/17, http://sgb.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/2017_09/08151328_meb_istatistikleri_organ_egitim_2016_2017.pdf (Erişim tarihi;22.05.2018)

eğitmenlerin yerine geçecek kişilerle devredilmiş olan kurumların çalışanları ile bir yıldan az süreliğine iş sözleşmesi yapılabilmektedir (mad. 9).⁹⁹

Öğretmenin mesai günlerinde 08.30-17.30 saatleri arasında okulda bulunması ve okulun sosyal etkinliklerine katılması ve bu doğrultuda verilecek görevleri yerine getirmesi de beklenmektedir. Bu suretle öğretmenlerin çalışma şartlarının ağırlaşması, ders dışı zamanlarda da okulun kırtasiye ve yazı işleri ile sürekli meşgul edilmesi ve okul dışı çalışmanın artması şeklindeki değişiklikler öğretmenlik mesleğinin profesyonel bir meslekten çıkarak proleter hale gelen ve niteliksiz işçi konumunda görülebilmesi ortaya çıkmaktadır.¹⁰⁰

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda¹⁰¹ öğretmenliğin, devletin eğitim/öğretim ve ilgili yönetim görevlerini üstlenen özel bir uzmanlık mesleği olarak tanımlansa da, esnek çalışma ile iş güvencesizliğini tecrübe eden özel okul öğretmenleri ve emek yoğun çalışan proleter öğretmenler açısından bunu söyleyebilmenin güç olabileceği ifade edilmektedir. Ayrıca devlete ait okullarda kadrolu bir öğretmenin standart uygulamaların dışına çıkmada görmez iken özel okullarda çalışan bir öğretmenler açısından çalıştığı kurumun standartlarına karşı çıkarak herhangi uygulamada bulunabilmek, sıra dışı bir durum olarak kabul edilebileceği belirtilmektedir.¹⁰²

Özel öğretim kurumlarında öğretmenin emek sürecindeki denetim düzeneklerinin artırılması, okuldaki otonominin azalması, öğretmenlik mesleğinin niteliksizleştirilmesi gibi unsurlar öğretmenlik mesleğinin dönüşümünü etkileyebilmektedir. Eğitimin aktörü olan özel okul öğretmenleri niteliksiz çalıştırılmak suretiyle emeğini sattığı proleter öğretmen kimliğine dönüşebilmektedir.¹⁰³ Yıldız ve Ünlü, öğretmenlik mesleğinin vasıfsız ve teknik hale getirilmesi doğrultusunda onların ücretli ve sözleşmeli şeklinde kategorize edilmesi veya atamalarının yapılmayarak işsiz kalmalarına neden olunması, dolayısıyla esnek ve güvencesiz çalışma şartlarının bir mağduru durumuna gelmelerinin söz konusu olduğu belirtmektedir.

⁹⁹ **5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu**, RG Tarihi: 14.02.2007, RG Sayısı, 26434, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/02/20070214-1.htm> (Erişim tarihi;22.05.2018)

¹⁰⁰ Ahmet Yıldız ve Derya Ünlü, "Metaforlarla Öğretmenliğin Dönüşümü: "Dün Heybetli Bir Şelaleydik, Bugün İse Kurumaya Yüz Tutmuş Dere" **Eleştirel Pedagoji Dergisi**, 35: 13-20, 2014, s.18

¹⁰¹ **1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu**, RG Tarihi: 24.06.1973, RG Sayısı: 14574

<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422bc94369dc316585c0e01/1.5.1739.pdf> (Erişim tarihi;22.05.2018)

¹⁰² Orkun Saip Durmaz, "**Türkiye'de Öğretmen Olmak**", Nota Bene Yayınları, Ankara, 2014, s.121

¹⁰³ Durmaz, a.g.e., s.119

İKİNCİ BÖLÜM

BİR İŞLETME OLARAK ÖZEL OKULLARIN İNCELENMESİ

2.1. Özel Okulların Paydaşları

Okul içinde ve dışında, etkisinin olumlu veya olumsuz olabildiği, doğrudan/dolaylı etkilenebilen kurumlar bulunmaktadır. Okul paydaşları olarak tanımlanabilen bu kişi ya da kurumlar iç ve dış paydaşlar olarak gruplandırılabilir. İç paydaşlar, kurumdan etkilenmiş olan ya da kuruma etki eden kişiler, gruplar ya da kuruluşlardır. Dış paydaşlar ise, kurumdan etkilenmiş ya da kuruma etki eden kurum dışı gruplar ya da kuruluşlar olmaktadır.¹⁰⁴ Bu doğrultuda okulun paydaşları, okuldaki etkinliklerle hizmetlerden doğrudan/dolaylı etkilenen ya da etki edebilecek kişiler, gruplar ve kurumlardır.

Öğrenci ve veliler, okul sonuçları ve çıktılarını kullanan ve aynı zamanda da satın olan kişilerdir. Üst düzeydeki eğitim kuruluşları, işletmeler, toplum ve devlet de okullardaki çıktılarla sonuçlardan faydalanır. Okuldaki eğitim hizmetlerinden faydalananlar da dış paydaşlardır.¹⁰⁵

Okuldaki yöneticiler, öğretmenler ve destek personeli, okul hizmetlerini gerçekleştiren çalışanlar olarak iç paydaşlardır. İç paydaşlar okul hizmetleri ve niteliklerinden dolayı önemli role sahiptirler ve diğer sektörlerden farklı olarak, okul hizmeti alanlarla bu hizmetleri yerine getirenlerle yüz yüze çalışırlar. Söz gelimi, eğitim hizmeti görevini gerçekleştiren öğretmenler ile, bu hizmetlerden faydalanan öğrenciler aynı ortamda yer almaktadırlar.¹⁰⁶

2.2. Özel Öğretim Kurumlarının Denetimi ve Karşılaşılan Sorunlar

Özel Öğretim Kurumları eğitim/öğrenim yönünden MEB'nin, ekonomik ilişkiler bakımından Maliye Bakanlığının, çalışanların sosyal hakları yönünden ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının kontrolü ve gözetimindedir.

Özel Öğretim Kurumlarının denetiminin en önemli dayanağı Anayasa'daki "...eğitim ve öğretim Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre Devletin gözetimi ve denetimi altında yapılır" (mad. 42) ifadesi ile ortaya çıkmaktadır.¹⁰⁷

¹⁰⁴ KalDer, "EFQM Mükemmellik Modeli", KalDer Yayınları, İstanbul, 2013, s.33

¹⁰⁵ Yıldız Kuzgun, **Eğitimde Bireysel Farklılıklar**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, s.126

¹⁰⁶ Elife Doğan, **Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi**, Elma Yayınevi, İstanbul, 2003, s.78

¹⁰⁷ **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**, Kanun No. 2709, Kabul Tarihi: 07.11.1982

<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (Erişim tarihi:22.05.2018)

Maddenin gerekçesinde, eğitim ve öğretimin devlet gözetimi ve kontrolü altında bulunduğu, bunun da eğitim/öğretimin temininin güvenlik içinde gerçekleşmesinin temel şartı olduğu ve devletin de bunu sağlayacağı, aynı zamanda da muhtevasını da denetleyebileceği ifadesi yer almaktadır.¹⁰⁸ Ülke düzeyinde, milli eğitiminde eğitim/öğretimin birliğini ve bütünlüğü sağlama görevi ile sorumluluğuyla denetimi; Anayasa, Tevhid-i Tedrisat Kanunu (430 sayılı), Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 sayılı), Özel Öğretim Kurumları Kanunu (625 Sayılı), Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (3797 sayılı), İlköğretim ve Eğitim Kanunu (222 sayılı), İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun (1702 sayılı), İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına, Terfi, Taltif ve Cezalandırılmasına Dair MEB'e yönelik özel yasalarla MEB'e verilmiştir. Bu nedenle, yasal düzenlemeler, milli eğitim/öğretimin, yurt düzeyinde üniter devlet yapısı kapsamında bütün olarak yürütülmesiyle denetim ve gözetiminin MEB tarafından yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda denetim ise, Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanundaki Teftiş Kurulu Başkanlığınca yürütüleceği de belirtilmektedir.

Yaşadığımız dönemde katılımcı ve etkili olmayı eğitim/öğretim oluşturmaktadır. Eğitimde yer alan birimler, kaynak kullanılması, paylaşımı, transferi ve korunmasıyla bireylerin yetiştirilmesinde önemli sorumlulukları vardır. Okulların bu sorumluluklarını yapması ya yapmamasının standartlarla belirlenmesi, kontrol ve değerlendirme sistemi ile daha anlaşılır bir şekilde ortaya konulabilmektedir. Çağdaş okullar, sahip oldukları bilim, bilgi ve teknik gücünü, ek kaynak oluşturabilen, mevcut olanakları akılcı bir şekilde kullanarak, bilime ve insanlığa önemli katkıda bulunmaktadırlar. Denetim birimleri de eğitim/öğretim kurumlarının amaçları, hedefleri ve ilkeleri doğrultusunda etkili ve verimli çalışmalarına rehberlik ederek, kurumlar arası eşgüdümü sağlayarak, işbirliğini geliştirerek ve değerlendirerek işlevlerini yerine getirmektedirler.¹⁰⁹

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda, özel okulların denetimine ilişkin olarak, kurumların ve görevli personelin Bakanlık gözetimi ve kontrolü altında bulunduğu, yapılan denetimlerde de kurumun özel yönetmeliğinin göz önünde bulundurulacağı (mad. 11) şeklinde bir düzenleme getirilmiştir. Kanunun üçüncü maddesine 2014 yılında eklenen fıkrada ise, eğitim ve öğretim sunan tüm faaliyetlerin Bakanlık izni ve kontrolüne bağlı olduğu, bu faaliyetleri yerine getirenlerin de özel okullar için yasada öngörölmüş kurallara uymak zorunda oldukları belirtilmektedir.

Kanunun 10. maddesine göre, iki kez teftiş raporuyla başarısızlığı saptanan yönetici ve öğretmenlerin de çalışma izinleri, izni veren makamlarca iptal edilmektedir. Aynı maddenin

¹⁰⁸ Mehmet Akad ve Abdullah Dinçkol, "Gerekçeli-İçtihatlı 1982 Anayasası", Alkım Kitabevi, İstanbul, 1998, s.199

¹⁰⁹ Mustafa Aydın, "Çağdaş Eğitim Denetimi", Gazi Kitabevi, Ankara, 2014, s.22

üçüncü fıkrasında ise, kurumların denetlenme sürecinde valiliğin gerekli gördüğü hallerde kurum yöneticileri, öğretmenler, uzman ve usta öğretim görevlilerini görevden uzaklaştırabileceği hükmü yer almaktadır.

Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin 67. maddesinde denetimle ilgili bazı hükümlere yer verilmiştir. Buna göre; kurumların maarif müfettişleri ve denetim yetkisinin olduğu diğerleri tarafından denetleneceği ve bu süreçte Bakanlık tarafından hazırlanmış olan modüllerle elektronik araç/gereçlerden de faydalanılabileceği (mad. 67/1), özel okulların açma izniyle çalışma ruhsatı alınan tarihten başlayarak bir yıl içinde denetlenebileceği, yapılacak denetimin de kurum açılırken inceleme raporunu hazırlamış olan maarif müfettişleri tarafından yapılamayacağı (mad. 67/2), yönergeye göre gerçekleştirilen denetim neticesinde herhangi bir durum değişikliği söz konusu olduğunda ilgili okulların gruplarının durumuna uygun gruplarla değiştirilebileceği (mad. 67/3), dönüşüm programı kapsamındaki okullarla diğer özel okulların maarif müfettişleri tarafından her yıl denetleneceği (mad. 67/4) de hüküm altına alınmıştır.

Yapılan denetim sürecinde, kurumun yapısına göre bilirkişi kullanılabilen ve bu bilirkişilerin belirlemeleri, nitelikleri, şartları ile çalışma şekilleri de MEB tarafından belirlenmektedir.

2.3. Özel Öğretim Kurumları İçin Eğitim Yatırımları

Kreşler dâhil olmak üzere ilkokul, ortaokul ve liseleri kapsayan özel eğitim kurumları 2012 yılında gerçekleştirilen düzenlemeyle, yatırım teşvikleri çerçevesinde “öncelikli yatırım” kapsamına alınmıştır. Özel sektördeki eğitim yatırımları (6. bölge dışındaki), 5. bölgeye ilişkin tüm yatırım teşviklerinden yararlanabilmektedir. Gümrük vergisi muafiyeti, KDV ve yatırım yerinin ayrılması, özel okulun faaliyete başlamasından itibaren beş yıllık bir süreçte kurumlar ve gelir vergisi indiriminden yararlanabilmektedir.¹¹⁰

Şekil 15 Özel Eğitim Sektöründe Yatırım Teşvik Sistemi Kapsamında Eğitim Sektörüne Yapılan Sabit Yatırımlar

¹¹⁰ Öztürk, a.g.e., s.29

Eğitim sektörüne yapılan yatırımlar 2010'dan itibaren giderek hızlanmıştır. Dershanelerin kapanmasıyla birlikte 2015'te yeniden canlılık kazanmıştır. Bakanlık teşvik programı çerçevesinde eğitim yatırımlarının 2016 yılında % 2,7'lik payının 2017'de % 3,6'ya yükselmesiyle eğitim sektörü yatırımın en çok teşvik edildiği bir alt sektör haline gelmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın gelecek dönemlerde okulöncesi eğitimin zorunlu kılınması ve 2019 yılına kadar ikili eğitimi sona erdirmeye hedefleri kapsamında toplam olarak 58 bin yeni dersliklere gereksinim duyduğu belirtilmektedir. Giderek artan derslik ihtiyacına rağmen, bu ihtiyacın kamu kaynaklarıyla sağlanmasının zorluğu, özel okulların eğitimdeki payının artmasını sağlayacağı ifade edilmektedir.¹¹¹

Türkiye'deki eğitim sektörüne dış ülkelerin ilgisi, 2011'de Doğa Koleji'nin bir sermaye şirketine ve Bahçeşehir Koleji'nin Amerikalı bir yönetim grubuna satılması ile hızlanmıştır. Yabancı yatırımın sektöre olan büyük ilgisine karşın bu alanın stratejik bir sektör olmasından dolayı, yabancı yatırımcılara yer verilmesinin uygun olmadığı düşüncesi doğrultusunda dış yatırımcıların hisselerinin Türk yatırımcılara devredilmesine karar verilmiştir.

2016 yılında yabancı kurumlarla ortaklığın belirlenmesi durumunda özel okullara cezai yaptırımlar getirilmesi ve işyeri ruhsatlarının iptali yönünde bir düzenleme getirilmiştir. Yabancıların eğitim sektörüne yatırım yapabilmesiyle ilgili yasanın değişmesi durumunda sektöre yatırımların başta yükseköğretim kurumlarında olmak üzere giderek hızlanacağı düşünülmektedir.¹¹²

Tablo 10 Özel Eğitim Sektöründe Satın Alma ve Birleşmeler

Eğitim Sektöründe Satın Alma ve Birleşmeler					
Satın Alınan Firma	Yıl	Alan Firma	Menge	Pay (%)	Açıklama Tarihi
Doğa Koleji	2011	Turkven	Türkiye	80%	Mar.11
	2016	Metel Yapı Konut	Türkiye	100%	Ađ.16
Konsensus Öğretim Yatırımları	2011	International Education Systems	Hollanda	55%	Mar.11
Bahçeşehir Koleji	2011	Carlyle Group	ABD	48%	Eki.11
	2016	Enver Yücel	Türkiye	48%	Haz.16
GTG Eğitim Danışmanlık	2013	Trenkwalder International	Avusturya	20%	Oca.13
Doğu Üniversitesi	2013	Fethi Şimşek	Türkiye	100%	May.13
Mektebim Okulları	2015	Saudi Economic & Development/Gelişim ve Başarı Eğitim Yatırım	Suudi A./Türkiye	30%	Nis.15-Ara.15
	2015	Sancak Grup	Türkiye	30%	Ara.15
Çukurova Bilfen Koleji	2015	Mektebim Okulları	Türkiye	100%	Kas.15

Türkiye'de özel okulların açılışının belirli standartlar kapsamında izne tabi olduğu söylenebilir. Bir özel okul yatırımı 10-30 milyon TL arasında değişiklik gösterirken, yerleşke biçimindeki yükseköğretim kuruluşlarının yatırım harcamaları 70-80 milyon dolara ulaşabilmektedir.

¹¹¹ Öztürk, a.g.e., s.29

¹¹² Öztürk, a.g.e., s.30

Yurtiçindeki özel okulların sayıları; dershanelerin temel liselere dönüştürülmesi, özel sektö yatırım teşvikleri ile eğitim ve öğretim teşviklerinin etkisi ile artış göstermektedir. Özel eğitim sektörü halen, öncelikli olarak franchising olmak üzere farklı biçimlerde bayileşmek suretiyle büyümesini devam ettirmektedir. Ayrıca bayilik verilmesi durumunda bile yatırımcıların eğitim sektöründe uzmanlık kazanmış olmalarının önemine işaret edilmektedir.¹¹³

2.4. Özel Öğretim Kurumları Üzerindeki Mali Yükümlülükler

Eğitim problemlerinin çözülmesinde devlet önlemleri ve yatırımlar yeterli olmamaktadır. Gerçek/tüzel kişilerin işlettiği özel öğretim kurumları, mevcut açığın kaldırılması yönünden önemli işlev görmekle beraber söz konusu kuruluşlar öğrencilerin tamamının sadece yüzde 2'sine hizmet sunabilmektedir. Bu oranın yüzde 20 düzeyine çıkarılması durumunda ise devletin eğitim yükünün azaltılmasının yanı sıra daha kaliteli eğitim verilmesi de olanaklı olabilecektir.¹¹⁴

Özel öğretim kurumlarının yaygınlaşması ve öğrenci sayıları da arttırmak amacıyla Maliye Bakanlığınca birtakım mali kolaylıklar öngörülmüştür. Ayrıca 4842 sayılı kanunla¹¹⁵ birlikte 2003'ten geçerli olmak üzere, yükümlülerin kendileri ve ailelerine ilişkin eğitim giderlerinin beyan edilmiş gelirin yüzde 5'ini aşmamak koşuluyla gelirden düşürülmesi olanağı sağlanmıştır.

5228 sayılı yasayla¹¹⁶ da, özel öğretim kurumlarının teşvik politikalarıyla uyumlu olarak 2004'ten başlayarak faaliyete başlayan eğitim/öğretim işletmelerinin kazancının belirli şartlarda gelir/kurumlar vergisinden muaf tutulması sağlanmıştır.

5580 sayılı KDV kanununa göre Türkiye içinde gerçekleştirilen ticari, endüstriyel, zirai faaliyetlerle serbest meslek faaliyetleri kapsamındaki teslim ve hizmetler KDV'ye bağlı olmaktadır (mad. 1/1). Söz konusu yasanın 5615 sayılı yasayla değiştirilmiş hükmüne göre ise, 5580 sayılı kanun hükmü kapsamındaki özel okullarca aynı dönemdeki kapasitelerinin yüzde 10'unu, yüksek okullarda ise yüzde 50'sini geçmeme koşuluyla verilmiş olan bedelsiz

¹¹³ Öztürk, a.g.e., s.30

¹¹⁴ Levent Gençyürek, "Özel Okul Kazançlarına Vergi İstisnası" 2004, <http://www.alomaliye.com/2004/09/30/ozel-okul-kazanclarina-vergi-istisnasi/> (Erişim tarihi;23.05.2018)

¹¹⁵ **4842 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4842.html> (Erişim tarihi;23.05.2018)

¹¹⁶ **5228 Sayılı Bazı Kanunlarda ve 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**, RG Tarihi: 31.07.2004, RG Sayısı: 25539 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar.durumu?kanun_no=5228 (Erişim tarihi;23.05.2018)

eğitim ve öğretim hizmetleriyle yasa gerekçeleri doğrultusunda bedelsiz mal teslimi hizmetlerin KDV'den muaf tutulacağı hükme bağlanmıştır (mad. 17/2b).¹¹⁷

MEB'e bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren özel okulların kurucu kişilerince öğrenciler ya da kursiyerlere, 5580 sayılı yasaya göre bedelsiz olarak verilmesi öngörülen burslar şeklindeki eğitim/öğretim hizmetleri, KDV kanununa göre KDV'den muaftır (mad. 17/2b). Bununla birlikte, sözü edilen muafiyet kapsamında yer alan hizmet uygulamalarından dolayı yüklenen KDV ile KDV kanununun ilgili maddesi uyarınca indirim uygulanamayacak, indirilmemiş vergi, gelir ya da kurumlar vergisi matrahının belirlenmesinde için durumuna göre gider veya maliyet öğesi olarak kabul edilebilecektir.¹¹⁸

2.4.1. Gelirlerden Alınan Vergiler

Özel Eğitim işletmeleri faaliyetlerini bir kurum kimliği altında yerine getirebileceği gibi, şahsi işletme ya da adi ortaklık olarak da yerine getirebilir. Her iki durumda muhatap olunacak vergi kanunları bazı vergiler açısından bütünüyle, bazı vergiler açısından ise kısmen farklılıklar göstermektedir. Örneğin, kurum kimliği altında faaliyet gösterilmesi kurumlar vergisine tabi olmayı gerektirirken, aksi durumda gelir vergisi kanununa tabi olmayı gerektirir.

Özel öğretim kurumları, gerçek kişiler ya da tüzel kişilikler tarafından açılıp işletilebilmektedir. Bu kurumlar, gerçek kişi veya kişiler tarafından işletilmesi halinde gelir vergisi mükellefi ortaya çıkmaktadır. Tüzel kişi veyahut kişiler tarafından işletilmesi halinde kurumlar vergisi mükellefiyeti ortaya çıkmaktadır. Bu durumda kazancın vergilendirilmesinde gelir vergisi veya kurumlar vergisi mevzuatı uygulanmalıdır. Gelir vergisi veya kurumlar vergisi mükellefi olunması özel öğretim kurumlarının verdiği hizmeti ve hizmetin niteliğini değiştirmez. Mükellefiyetteki farklılıklar tabi olunan vergi yasaları ile doğar. Bu farklılık faaliyeti kimin gerçekleştirdiğine bağlı olarak değişmektedir.¹¹⁹

Özel öğretim kurumları, gerçek kişi veya kişilerce işletilmesi halinde gelir vergisi mükellefi olmaktadır. Bu durumda bu kurumlardan elde edilen kazancın vergilendirilmesinde 193 sayılı GVK'nın (Gelir Vergisi Kanunu) ilk maddesine göre, gerçek kişilerin gelirleri

¹¹⁷ TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi,

http://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/detay?_afzWindowMode=0&ptipi=9&_afzLoop=2169486693102526&psira=63825&p2=4333&p1=63825&_adf.ctrl-state=xxx913vdx_4

¹¹⁸ <http://www.gib.gov.tr/node/99785> (Erişim tarihi;23.05.2018)

¹¹⁹ Yunus Demirli, "Türk Vergi Sisteminde Özel Okulların Vergilendirilmesi ve Teşviki", Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s.110

vergiye tabi olmakta ve gelir ise gerçek kişinin bir yıllık kazancıyla iratların safi tutarı olmaktadır.”¹²⁰

Yasaya göre tam mükellefler, Türkiye’de ve yurtdışında sağlanan kazançlarla iratların tümü üzerinden vergilendirilmektedirler. Bunlar ise; a) Türkiye’de yerleşmiş olanlar, b) resmi daire ve kurumlara ya da merkezi yurtiçinde yer alan teşekkül ve teşebbüslere tabi olarak söz konusu daire, kurum, teşekkül ve teşebbüslerin işlerinden dolayı yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşların bulunduğu yerlerde sağladıkları kazançlarla iratlar sebebiyle gelir ya da benzeri vergiye bağlı tutulanlar, bu kazanç ve iratlar üzerinden tekrar vergilendirilmemektedirler.¹²¹

GVK’ya göre dar mükellefler, Türkiye’de yerleşmiş olmayan gerçek kişilerin yalnızca Türkiye’de sağlamış oldukları kazanç/iratlar üzerinden vergilendirilmektedirler (mad. 6). Türkiye’de yerleşmiş olmamakla beraber (ikametgâhı bulunmayanlarla 6 aydan az kalanlar) ülkede gelir sağlayan gerçek kişiler dar mükellef kabul edilir.¹²²

İkametgâhı Türkiye’de bulunmayanlar ile bir yılda sürekli olarak altı aydan çok Türkiye’de ikâmet etmeyenler dar mükellef kapsamına girmektedir. Ayrıca altı aydan fazla otursalar bile; tedavi, istirahat, seyahat, tutukluluk, hükümlülük gibi elde olmayan nedenlerle Türkiye’de alıkonulmuş olan yapancılar, Türkiye’de alıkonulmuş veya kalmış yapancılar ülkemizde yerleşmiş sayılmamaktadırlar. Bu durumda olanlar dar mükellefiyete tabidirler.¹²³ Kanunda belirtilen şartlar mükellefiyet bakımından Türkiye’de Türk vatandaşı olan tam ve dar mükellefler özel öğretim kurumu açabilirler.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun ikinci maddesinde gelire giren kazanç/iratların neler olduğu açıklanmıştır. Buna göre; ticari, zirai, serbest meslek kazançlarıyla ücretler ve gayrimenkul, menkul ve diğer kazançlarla iratlardır.

Özel Öğretim Kurumlarının eğitim faaliyetlerinden elde etmiş oldukları kazanç ticari kazançtır. Ticari kazançların tespitinde, bazı muafıklar ve istisnalar dışında gerçek usul ve basit usul olmak üzere iki yöntem kullanılmaktadır. Gerçek usul, mükellefin ticari kazancının; defter kayıt ve belgelere dayanarak, kazancın gerçek miktarını bulunmasına olanak veren usuldür. Belirli düzeyde muhasebe ve vergi bilgisi gerektiren bu kazanç tespit yöntemi, bilanço esas ve işletme hesabı esas olarak ikiye ayrılır.¹²⁴

¹²⁰ **193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu**, RG Tarihi: 06.01.1961, RG Sayısı: 10700

¹²¹ Ahmet Erol, “**Türk Vergi Sistemi ve Vergi Hukuku**”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s.270

¹²² Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce ve Adnan Gerçek, **Vergi Hukuku (Gerçek Hükümler)**, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016, s.12

¹²³ Abdurrahman Akdoğan, “**Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**”, Gazi Kitabevi, Ankara, 2017, s.209

¹²⁴ Akdoğan, a.g.e., s.208

Bilanço Esasına Göre Özel Öğretim Kurumları; Vergi Usul Kanunu'nun¹²⁵ 38. Maddesi, bilanço esasında ticari kazancın belirlenmesi düzenlenmektedir. Buna göre, ticari kazanç, girişimdeki özsermayenin hesap dönemi bitiminde ve başlangıcındaki değerleri arasındaki olumlu farktır. Bu süreçte sahipler tarafından, işletmeye eklenen değerler söz konusu farktan düşürülmekte ve işletmeden çekilmiş olan değerler de farka eklenmektedir.

Özel öğretim kurumları, istisnalar dışında, bilanço usulüne göre defter tutmakta ve vergiye tabi kazançlarını "bilanço esasında ticari kazancın tespitine" göre tespit etmektedirler.¹²⁶ Bu kurumlar, Gelir Vergisi Kanunu'nun 47. ve 48. maddelerinde yer alan basit usule tabi olmanın genel ve özel şartlarını tamamen taşımalarına olanak bulamadığından basit usule tabi olamazlar.

Gelir vergisine tabi olan özel öğretim kurumları gerçek usule göre vergilendirilmektedir.¹²⁷ 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesine göre, özel öğretim kurumlarının kazançlarından indirilecek giderler şunlardır;

GVK'nın 40/1 maddesine göre, ticari kazancın sağlanması ve sürdürülmesi amacıyla yapılmış olan genel giderlerin kazanç belirlenmesinde indirim tabi olması da hükme bağlanmıştır. Buradaki ticari kazanç ise vergi kapsamındaki kazanç olmaktadır.

Hizmetli ve işçilerin işyerinde veya işyerinin müstemilatında iâşe/ibate giderleri, tedavi/ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatları 27. mad. yazılı giyim harcamaları; sosyal harcamalar şeklinde kabul edilen giderler ise; hizmet sunanların yemek, barınma, ilaç/tedavi ve giyim giderleriyle sigorta primleridir.

İşletmeyle ilgili olan arazi, istihlak, bina, damga ve belediye vergileri, çeşitli harçlar gibi aynı vergiler, resim ve harçlardır. Sendikalar Kanunu'na göre sendikalara aylık olarak ödenen aidat tutarının, işverene tabi işyerlerinde çalışan işçilere günlük ödenmiş olan ham ücretin bir günlük tutarı aşmaması gereklidir. İşverenlerce ödenen aidatın söz konusu miktarı aşması durumunda ise, farkın ticari kazanç belirlenmesinde gider şeklinde dikkate alınmamaktadır.

GVK'ya göre özel öğretim kurumlarından indirilmesi mümkün olmayan giderler ise (mad. 41); müteşebbis ile ailesinin işletmeden almış oldukları nakit ile aynı değerlerdir. Bunlar işletmenin ticari varlığıyla işletme sahibi ya da yakınlarının sahip olduğu varlıkları, özel tasarruf ve harcamalarının ayrı tutulmasını amaçlamıştır. Müteşebbisin eşi, Medeni Kanun'a göre aralarında evlilik bağı kurulan erkek/kadındır. Çocuk kavramı ise söz konusu

¹²⁵ **213 Sayılı Vergi Usul Kanunu**, RG Tarihi: 12.01.1961, RG Sayısı: 10705, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf> (Erişim tarihi;23.05.2018)

¹²⁶ Demirli, a.g.e., s.110

¹²⁷ Demirli, a.g.e., s.111

maddenin 2. Ve 3. Bentlerinin uygulanması yönünden, 18 yaşından küçükleri, ilk bende göre ise bir tespit bulunmadığından yaş sınırı olmadan müteşebbisin çocuklarını içermektedir.

Kurumlar vergisi açısından ise, kurumların hukuki niteliklerinden doğan bazı ekonomik güçleri vardır. Bu güçler; rekabet gücü, kazanma gücü, pazarlık gücü, istihdam gücü, gibi çeşitli güçlerden meydana gelmektedir. Söz konusu bu güçlerin vergi açısından da bir değerlendirmeye tabi tutulmasından sonra kurumların kazançlarından da vergi alma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Vergi konuları itibariyle bir sınıflandırmaya tabi tutulduğunda kurumlar vergisi, gelirlerden alınan vergi sınıfına girmektedir. Gelir vergisi gerçek kişilerin gelirlerini vergilendirmeyi amaçlarken, kurumlar vergisi ise yasada belirtilen kurumların gelirlerini vergilendirmeyi amaçlamaktadır. Her iki vergi arasında birçok benzerlik ve paralellik olduğu anlaşılmaktadır. Eğer gelir gerçek kişilerce sağlanıyorsa gelir vergisi, kurum tüzel kişiliğince sağlanıyorsa kurumlar vergisi konusuna girmektedir.¹²⁸

Kurumlar vergisi ve gelir vergisi konusu aynı olmakla beraber, bu vergiler arasında bazı yönlerden farklılıklar da mevcuttur. Bunlardan bazıları şunlardır: Gelir vergisini gerçek kişiler öderken, kurumlar vergisini tüzel kişilerle, sermaye şirketleri ve diğer kurumlar öder. Gelir vergisinde her bir gelir unsurunun vergi hesaplaması ayrı yapılırken kurumlar vergisinde ise bu unsurlar bir bütün olarak düşünülüp ve varsa istisna veya muafiyetler dikkate alınarak hesaplanır. Kurumlar vergisinde kazanç tespiti gerçek usulde olur. Kurumlar vergisinde tamamına yakını birinci sınıf tüccar kapsamında değerlendirilirken gelir vergisinde ise sınıflara ayrılmıştır. Gelir vergisinde gelirin kişiselleştirilmesi mümkün iken kurumlar vergisinde objektif bir randıman vergisi olması bakımından kim elde ederse etsin vergilendirmede herhangi bir değişiklik söz konusu değildir.¹²⁹

Kurumlar için öznel bir kavram olan ve şahsiliği ifade eden “gelir” yerine, nesnel bir kavram olan “kazanç” kavramı kullanılmaktadır.¹³⁰ Kurumlar vergisi de gelir vergisinde olduğu gibi dolaysız vergi özelliği taşımaktadır; zira kanuni mükellefin ödeme gücünü vergilendirmeyi hedeflemektedir. Gelir vergisinden farklı olarak artan oranlı bir vergi değil, tek oranlı bir vergi tarifesinin uygulanmasına daha uygundur.¹³¹

Özel öğretim kurumları, KVK’da da (Kurumlar Vergi Kanunu)¹³² belirttiği şekilde; kooperatifler, sermaye işletmeleri, iktisadi kamu kuruluşları, dernek ya da vakıfların iktisadi

¹²⁸ Akdoğan, a.g.e., s.393

¹²⁹ Erdoğan Öner, “**Türk Vergi Sistemi**”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s.169

¹³⁰ Ateş Oktar, **Türk Vergi Sistemi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2016, s.113

¹³¹ Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan, “**Vergi Hukuku**”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s.329

¹³² **5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu**, RG Tarihi: 21.06.2006, RG Sayısı: 26205, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5520.pdf> (Erişim tarihi;24.05.2018)

işletmeleri ile iş ortaklıkları kurumlar vergisine tabi tutulmaktadır. Kurumların kazançları ise gelir vergisi konusu kapsamındaki gelir unsurlarından oluşmaktadır (mad. 1).

Kurumlar vergisinde de gelir vergisinde olduğu gibi kazançların vergilendirilmesi tahakkuk esasına göre yapılır.¹³³ GVK'da yer alan 7 gelir unsuru, bir kuruma ait olarak ortaya çıkıyor ise kurumlar vergisinin kapsamına giriyor demektir. Burada önemli olan husus; yedi gelir unsuru kısmen veya tamamen olmak üzere, eğer bir kuruma ait ise isimlendirilen gelir unsuru olarak değil kurum kazancı olarak adlandırılır.¹³⁴

GVK'da vergilendirme dönemi takvim yılı olarak ifade edilmiş oldu halde, KVK'nda hesap dönemi vergilendirme dönemi olarak tanımlanmaktadır. Hesap dönemi de kavramsal olarak normal, özel ve kıst hesap dönemi olarak üç farklı şekilde uygulanabilir. Sürdüğü iktisadi faaliyetin özelliği takvim yılına uygun düşmeyen kurumlar 12 tam aydan oluşan özel bir hesap dönemi için Maliye Bakanlığına başvurarak talepte bulunabilir.¹³⁵

Özel öğretim kurumlarının büyük bir kısmı gelir idaresinden izin almak şartı ile özel hesap dönemi tercih etmektedir. Hem eğitim öğretim faaliyetinin başlangıç ve bitiş ayının normal hesap dönemine uymayışı ve piyasa koşullarından dolayı Özel öğretim kurumlarının birbirleriyle rekabet içinde olması uygulamada özel hesap dönemini uygulanır kılmaktadır. Özel öğretim kurumlarının ana faaliyet konusu özel okullar olduğu için özel hesap dönemi tercih edilmektedir. Bunun sebebi normal hesap döneminin özel öğretim kurumlarının faaliyet konusuna giren özel okulların zamanının eğitim/öğretim faaliyetini sürdüren kuruluşlarda söz konusu faaliyet dönemi itibarıyla yürütüldüğünden hesap dönemi takvim yılı olarak kullanıldığı zaman gelirlerle giderler ayrılabilir. Özel hesap dönemine geçmiş olan işletmelerin de geçici vergiyle kurumlar vergisinin beyanı ve ödeme süreleri takvim yılının kullanıldığı işletmelere göre farklı olmaktadır.¹³⁶

Hesap Dönemini 1 Temmuz-30 Haziran olarak değiştiren bir Özel Öğretim Kanunu'nun geçici vergi ve kurumlar vergisi beyan ve ödeme takvimi şu şekilde olacaktır. Gerçek ve tüzel kişilik tarafından işletilen tüm özel öğretim kurumları geçici vergiye tabidir. Maliye Bakanlığı'ndan izin alınması şartı ile işletme hesabı esasına göre kurum kazancı belirlenebilir. Bu esasa göre kazanç, bir hesap dönemi içinde sağlanan kazanç ile gider arasındaki müspet olan farklar kazanç olarak adlandırılır.¹³⁷

¹³³ Öner, a.g.e., s.179

¹³⁴ Akdoğan, a.g.e., s.369

¹³⁵ Şenyüz vd. a.g.e., s.160

¹³⁶ Öner, a.g.e., s.183

¹³⁷ Akdoğan, a.g.e., s.414

Özel öğretim kurumları işletmelerin ikinci sınıf tüccar kapsamında değerlendirmesinin mümkün olmadığını anlaşılmaktadır. Çünkü Vergi Usul Kanunu'nun 177. maddesinde her tür ticaret şirketleri ve kurumlar vergisine bağlı bulunan diğer tüzel kişiliklerin 1. sınıf tüccar oldukları ifade edilmiştir.

Özel öğretim kurumlarının kazanç tespitinde ticari kazançlara ilişkin kurallar uygulanır. Ticari kazanç için öngörülen hâsılataın hesaplanması burada da aynen geçerlidir. Bu durumda, ticari kazancın tespitinde esas alınacak hâsılat, ilgili dönem için satılan mal bedeli ya da sunulan hizmet karşılığında alınan paralarla tahakkuk eden alacaklardan oluştuğu dikkate alındığında özel öğretim kurum kazançlarının tespitinde hâsılatın tahsil ve tahakkuk esasına göre hesaplanır.¹³⁸

Özel öğretim kurumlarının kurumlar vergisi mükellefleri öz sermaye artışından Gelir Vergisi Kanunu mad. 40'da yazılı giderlere ek olarak, Kurumlar Vergisi Kanunu 8. maddede sıralanan ve kurum olma sonucu ortaya çıkan ödemeleri ilave indirim konusu yapabilmektedir. Bu giderlerden özel öğretim kurumlarıyla ilişkilendirebilen ve aşağıda sayılanlar ayrıca hâsılatından indirebilir.¹³⁹

- a) Menkul kıymet ihraç giderleridir. Hisse senetleri, Türk Ticaret Kanunu'nun 399, 419. Maddelerini kapsayan hükümlerde düzenlenmiş olmakla birlikte bir tanımlama getirilmemiştir. Literatüre göre ise hisse senetleri; sermayesinin paylara bölünerek karşılığında değerli evrak kapsamındaki hisse senedi çıkarabilen şirketlerin yasal şekillere uygun biçimde düzenlemiş oldukları belgeler olmakta ve sermayenin belli oranını da temsil ve sahiplerine aynı oranda ortaklık hakkını veren senetler olmaktadır.
- b) Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) Giderleri; GVK hükümleri (mad. 14/6) ile kurumların işletme için ar-ge faaliyetlerini yürütmeleri teşvik edilmiştir. Bu hükme göre, kurumlar, takvim yılında yapmış oldukları ar-ge giderleri tutarını aşmama koşuluyla, söz konusu dönemde ödenmesi gereken yıllık kurumlar vergisinin yüzde 20'sinin yasal sürede tahsil edilmesinden vazgeçilmekte ve aynı orana düşen verginin 3 yıl süreyle faizsiz olarak ertelenebilmektedir.
- c) Genel kurul toplantıları giderleriyle birleştirme, devretme, bölünme, feshetme ve tavsiye giderleridir. Genel heyet toplantı giderleri de kurum kazancının belirlenmesinde indirim konusu yapılmaktadır. Ancak bu giderler maddede sınırlandırılmamıştır. Bununla birlikte giderin, toplantıya yönelik ve harcamaları gerçekleştiren yasayla ilişkisi olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, maddede

¹³⁸ Şenyüz vd., s.163

¹³⁹ Demirli, a.g.e. ,s.119

birleşme, feshetme ve tasfiye etme giderlerinde kurum kazançlarının belirlenmesinde indirim olarak göz önünde bulundurulabileceği belirtilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5. maddesinde ve bazı özel kanunlarla düzenlenmiştir. Kanunun bu maddesindeki istisnai durumlar, kurumun yalnızca kâra geçmiş olması durumunda değil aynı zamanda da zarar durumunda da söz konusu olan istisna ve indirimlerdir. Kurumun zarar etmesi durumunda zararı artırıcı bir etkiye sahiptirler.¹⁴⁰ Bu istisnalardan özel öğretim kurumlarını ilgilendirenler:

- a) İştirak kazançları istisnasıdır. Dolayısıyla kuruluşların tam mükellefiyete bağlı olarak;
 - Başka bir işletmenin sermayesine katılımından sağlanan kazançlar,
 - Bir başka kurumun elde ettiği kâra katılım olanağı sağlayan kurucu senetleriyle diğer intifa senetlerinden sağlanan kâr payları,
 - Girişim sermayesi, yatırım fonu iştirak paylarıyla girişim sermayesine yatırım ortaklığının hisse paylarından sağlanan kâr marjı, kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur. Bununla birlikte diğer fonlar ve yatırım ortaklıklarının iştirak paylarıyla hisse senetlerinden sağlanan kâr marjları da bu ayrıcalıktan faydalanamamaktadır.
- b) Rüçhan hakkı kupon satışı ve emisyon piri istisnasıdır. Bunlar, anonim şirketlerle komandit işletmelerin sermaye arttırımı yapmaları durumunda, söz konusu işletmelerin hisse senetlerini aktif olarak tutan kuruluşlar, bedelli ya da bedelsiz yapılmış olan sermaye arttırımına iştirak edebilecekleri gibi yeni hisse payı rüçhan hakkı kuponlarının satışını da yapabilmektedir. Bu hakların satışından sağlanan kazançların da yüzde 75'i de istisnadan faydalanabilecektir.
- c) Eğitim öğretim ve rehabilitasyon merkezi kazançları istisnası,
- d) İştirak hisseleri ve gayrimenkul satış kazançları istisnasıdır. Maddede yer alan katılım hisseleri kavramı, menkul değerler portföyü kapsamındaki hisse senetleriyle ortaklık payını belirtmektedir. Bu paylar da aşağıdaki şekilde sıralanabilir;
 - Anonim şirketlerin ortaklık payları ya da hisse senetleri,
 - Limitet şirketlere ait iştirak payları,
 - Sermayesinin paylara bölünmüş olduğu komandit şirketlerin ortaklarının payları,
 - İş ortaklıklarıyla adi ortaklıkların payları,
 - Kooperatiflerin ortaklık payları.
- e) Eğitim/öğretim kurumlarında ise kazanç istisnası okulların faaliyete geçmiş olduğu vergi döneminden başlamaktadır. Bunlar da; okulöncesi, ilköğretim, özel öğretim, ortaöğretim, özel okulların işletilmesinden sağlanan kazançlar, Bakanlık görüşü ve

¹⁴⁰ Demirli, a.g.e., s.121-122

Maliye Bakanlığı'nın tespit edeceği usuller ve esaslar kapsamındaki vergileme dönemleri gelir vergisinden muaf olmaktadır. Bu muafiyet, okulların faaliyete başladığı vergi döneminden itibaren geçerli olmaktadır.

5580 Sayılı Kanun kapsamında işletilen özel öğretim kurumlarının kazançlarına kazanç istisnası uygulanacaktır. Söz konusu kanuna göre, eğitim kurumları sürdürmüş oldukları faaliyetlerini yalnızca kazanç sağlamak amacıyla düzenleyememekle birlikte, milli eğitim amaçlarına göre kaliteli eğitimi artırmak, gelişmesine fırsat ve olanak tanıyacak yatırımlarla eğitim hizmetleri yapmak için gelir sağlayabilmektedirler (mad. 12). Bu amaçlar doğrultusunda sağlanacak gelirlere diğer şartları da taşıyan gelir kalemleri vergiden istisna tutulacaktır.

2.4.2. Harcama Vergileri

Diğer taraftan Katma Değer Vergisi (KDV), beyana tabi bir vergidir. Beyana tabi vergilerde beyannamede verilmesiyle gerçekleştirilen tarh işlemi sonucunda mükellefe tahakkuk fişi verilmektedir. Böylece tarh, tebliğ ve tahakkuk aşamaları aynı günde, tahsil işlemi ise ilgili verginin kendi kanununda belirtilen günde gerçekleşmektedir. Katma değer vergisi, genelde tüm mal/hizmetleri vergi kapsamına alan üretim aşamasından son tüketime kadar bütün iktisadi aşamaların her birinde oluşturulan değerleri kendisine matrah kabul eden bir vergi olarak adlandırılabilir.¹⁴¹

Özel öğretim kurumlarında katma değer vergisi aısından vergiyi doğuran olayın tamamlanmış olması gerekmektedir. Sunulan hizmetin yerine getirilmiş olması gerekir. Alınan hizmetin karşılığının tahsil edilip edilmemesi veya peşin tahsil edilmesi, taksitler halinde tahsil edilmesi KDV kanunu aısından herhangi bir öneme sahip değerdir. Aylık olarak alınan eğitim öğretim hizmeti karşılığında fatura düzenlenmesi gerekmektedir.¹⁴²

Özel öğrenim kurumları ticari faaliyet çerçevesinde yaptıkları teslim ve hizmetler verginin konusu içerisinde yer alır. Devlet okullarında sunulan eğitim-öğretim hizmetleri ise, parasız sunulduklarından ticari mahiyette değerdir ve katma değer vergisinin konusunun içinde yer almaz. Özel öğretim kurumları gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri ticari faaliyetleri kapsamında "hizmet ifa" ettiklerinden aynı zamanda KDV mükellefi olmaktadır. Bu mükellefler eğitim hizmetinin yanında yurt, servis ve kantin işletmekte, bu ticari faaliyet

¹⁴¹ Demirli, a.g.e., s.128

¹⁴² Ahmet Ozansoy, "Türk Vergi Hukukunda Eğitimin Vergilendirilmesi", Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2009, s.89

çerçevesinde yapılan bu teslim ve hizmetler dışında bazı hak ve gayrimenkulleri kiraya vermeleri nedeniyle de KDV Kanunu'nun¹⁴³ 10. maddesine göre vergilendirilmektedirler.

KDV Kanunu'na konu hizmetlerin özel eğitim kurumlarının ana faaliyetlere bağlı diğer hizmetleri sunmaları eğitim-öğretim dönemi boyunca devam etmektedir. Belirli bir dönemi kapsayan eğitim-öğretim hizmetleri her vergilendirme döneminin bitimiyle bu dönemin işleriyle sınırlandırılarak vergiyi ortaya çıkaran olayın meydana geldiği kabul edilmektedir.¹⁴⁴

Özel öğrenim kurumları gelir ve kurumlar vergisinde olduğu gibi KDV mükellefiyetleri bakımından gerçek usule tabidir. Bakanlar Kurulu Kararıyla belirlenen katma değer kanunun ekli 2. sayılı listede yer alan özel öğretim kurumları % 8 oranı uygulanacağı hükmüne bağlanmıştır. Özel öğretim kurumları, sundukları diğer hizmetler olan yemek ve servis taşımacılığı yurt hizmetlerinde KDV oranı % 8'dir. Ancak özel öğretim kurumlarının ana faaliyetleri dışında sundukları bazı hizmet veya yaptıkları teslimler sonucu farklı oranlara tabi olabilirler. Bunlara örnek gayrimenkul kiralaması olarak örneklendirilebilir. Burada %18 KDV uygulanacaktır.¹⁴⁵

Özel öğretim kurumlarının KDV uygulamasında özellik arz eden bir başka uygulama ise Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre okutulması gereken % 3'den az olmamak üzere ücretsiz öğrenci kontenjanı ayırmak zorundadır. Özel öğretim kurumlarından KDV ile ilgili olarak karşımıza çıkan diğer bir konu da özel öğretim kurumlarının erken kayıt adı altında veya diğer sebeplerle eğitim öğretim faaliyeti başlamadan yani KDV açısından mal teslimiyle hizmetin yerine getirilmesi durumlarında söz konusu teslim ve hizmetlerin ifade edilmesi gerçekleşmeden ücretin peşin ya da taksitli veya kredi kartı, banka yolu ile tahsil edilmesi veya tahsile başlanmasıdır.

Özel öğretim kurumlarında KDV ile ilgili bazı özellikli durumlar mevcuttur. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre kurumlar, öğrenimini sürdüren öğrenci sayısının % üçünden az olmamak koşuluyla parasız öğrenci okutmakla yükümlüdürler. Bakanlık bu oranı % 10'a kadar artırabilir." Okutulan bu öğrencilerin 3065 KDV kanununda ise sosyal amaçlı istisnalara yer verilerek, özel okullar tarafından bedelsiz olarak sunulan eğitim/öğretim hizmetlerinde söz konusu dönemdeki kapasitenin yüzde 10'unu Yüksek Öğretim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Hakkındaki Kanuna Ek Kanun (5661 sayılı) Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanuna göre kurulmuş olan öğrenci yurtlarının sunduğu bedelsiz hizmetler KDV'den istisna edilmiştir.

¹⁴³ **3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu**, RG Tarihi: 02.11.1984, RG Sayısı: 18563, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3065.pdf> (Erişim tarihi;24.05.2018)

¹⁴⁴ Demirli, a.g.e., s.130

¹⁴⁵ Demirli, a.g.e., s.132

Özel öğretim kurumlarında 2014/2015 döneminden itibaren yürürlüğe giren özel okul öğrenci teşviki uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulama neticesinde devlet teşviki direkt eğitim öğretim faaliyeti sunan özel okula öğrenci adına yapmaktadır. DVK ekli I sayılı listede “Resmi daireler tarafından yapılan mal ve hizmet alımlarına ilişkin ödemeler” kapsamında değerlendirildiğinden binde 9,48 oranında damga vergisi uygulanır. Bu ödeme ilgili özel öğretim kurumuna yapılmakta olduğu için, istihkaktan kesinti yapmak suretiyle peşin tahsil yoluna gidilir. Özel öğretim kurumlarını ilgilendiren bir başka husus da eğer varsa kiralanan gayrimenkuller ile ilgili kira kontratlarına uygulanacak binde 1.89 ile çalışanların ücretlerine uygulanacak olan binde 7,59 damga vergisi kesintisi yapılmasıdır.¹⁴⁶

Gümrük vergisi, yurtdışından ülkemize mal ithalini konu alan ve ithalatçı tarafından gümrük tarife cetvelindeki oranlara göre gümrükte ödenmesi gereken dolaylı bir vergi olarak adlandırılır. Kişilerin yurt dışından mal satın almaları, gümrük vergisi yanında, ithalatta KDV mükellefiyeti de ortaya çıkmaktadır. Özel öğretim kurumlarının yurtdışından yaptıkları hem gümrük hem de KDV'nin konusuna girmektedir. Özel öğretim kurumlarının yatırım teşvik belgesi kapsamında ithal ettikleri yatırım malı makine ve teçhizat üzerinden gümrük vergisi muafiyeti ve KDV istisnası nedeniyle herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Fakat YTB kapsamında ithal edilen makine teçhizat belgelendirilmesi gerekmektedir.¹⁴⁷ Gümrük Vergilerinden Muafiyet ve İstisna Tanınacak Haller Hakkında Karar (Bakanlar Kurulu Kararı, 2000/53) mad. 27, 55'e göre: “Öğrenim amacıyla Türkiye'ye gelen öğrencilerin eğitim süreleri boyunca şahsi kullarımlarına yönelik olarak ithal edilmiş kullanılmış olsun olmasın giyim eşyası gümrük vergisinden muafır.”¹⁴⁸

Özel öğretim kurumları faaliyetlerini Milli Eğitim Bakanlığından aldıkları kurum açma izni ve işyeri açma ve çalıştırma ruhsatıyla sürdürmektedirler. Özel öğretim kurumlarına verilen ruhsatlar harca tabidir. MEB'in özel öğretim kurumlarına verdiği “Özel okul ve özel dersane işletme ruhsatnameleri” Harçlar Kanunu kapsamında hizmetler olarak sayılmıştır. Tarifede maktu olan harç tutarları, özel eğitim-öğretim kurumlarının türü ve eğitim kademesine göre farklılaşmıştır. Bu ayrıma göre düzenlenen harç tutarları yıllıktır.¹⁴⁹

Özel öğretim kurumları, Belediye Gelirleri Kanunu içinde yer alan Çevre Temizlik Vergisi, İlan ve Reklam Vergisi ve Bina İnşaat Harcı vb. gibi belediyeler tarafından toplanan vergilerin mükellefi olma durumu söz konusudur.¹⁵⁰ Kanunda kamu okulları için var olan

¹⁴⁶ Demirli, a.g.e., s.136

¹⁴⁷ Demirli, a.g.e., s.137

¹⁴⁸ **Gümrük Vergilerinden Muafiyet ve İstisna Tanınacak Haller Hakkında Karar**, RG Tarihi: 05.02.2000, RG Sayısı: 23955, <http://www.basarmevzuat.com/dustur/bkk/5/1615/a/2000-53.htm>

¹⁴⁹ Demirli, a.g.e., s.138

¹⁵⁰ Şenyüz vd., s.351

ayrıcılıklar, özel öğretim kurumları için geçerli değildir.¹⁵¹ Bu durum özel öğretim kurumları gibi yarı kamusal bir hizmet sunan kuruluşlar için katlanılması gereken bir maliyet unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. En azından bu uygulamaya bir oranlama getirmesi düşünülmelidir.

Emlak Vergisi Kanunu'nun 14/ a bendine göre ise; özel bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler ve köy tüzel kişisine, yasayla kurulmuş olan üniversitelere devlet arazilerinin, "özel okullar sayılmadığı için özel öğretim kurumlarının faydalandırılması mümkün değildir. Özel Öğretim Kurumlarının genel olarak Emlak Vergisi Kanunu karşısında herhangi bir indirim veya istisna düzenlemesi bulunmamaktadır.¹⁵²

2.4.3. Vergi İndirimi ve Teşvikler

Özel öğretim kurumları işletmelerinin kazançları, beş yıllık süreyle gelir/kurumlar vergisinden muaf tutulmaktadır. Bu işletmelerin bir başka okul açması durumunda ise söz konusu işletme de aynı şekilde beş yıllık vergi istisnasına tabi tutulacaktır (KVK mad. 5/11; GVK mad. 20). Özel okul işletmesince tespit edilen toplam ücretler içine yemek/barınma hizmetleri de dahil edildiğinde, hizmetlerin toplam ücretine vergi muafiyeti uygulanmaktadır (Gelir İdaresi Başkanlığı, 254 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, 20014). Özel öğretim kurumu işletmesinin birden çok kurumu bulunuyorsa söz konusu istisnalardan her okul ayrı olarak faydalanabilmektedir (Gelir İdaresi Başkanlığı, 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, 2007). Özel okul işletmesi, 2015 yılına ait hesap döneminde faaliyetine başlamışsa, bu dönem muafiyetin ilk yılında olarak beş yıl boyunca gelir/kurumlar vergi istisnası uygulanacaktır. Özel okul kurumu açılış izni belgesinin bir önceki tarihi taşıması ise bu uygulamanın süresini değiştirmez.

2006 yılından başlayarak faaliyet dönemine giren özel öğretim kurumları da bu istisnalardan yararlanabilmektedir. 2004-2005 döneminde faaliyete başlayanlar ise KVK hükümlerine bağlı olmaktadır. Bu okullar, yeni şube açmadıkça buldukların okulun kapasitesini genişletme ya da bir başka binaya taşınmaları halinde söz konusu istisnadan yararlanamamaktadır (Gelir İdaresi Başkanlığı, 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, 2007).

Özel okullarda eğitimini sürdüren öğrencilerin eğitim/öğretim bedeli olarak belli miktarda destek verilmesi için birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerle her yıl için hizmet bedelinin belli bir miktarı oranında destek verilmesi öngörülmüştür.

¹⁵¹ Demirli, a.g.e., s.139

¹⁵² Demirli, a.g.e., s.141

Eğitim ve Öğretim Desteği Verilecek Okul Türleri, Destek Tutarları ve Destek Verilecek Öğrenci Sayıları¹⁵³

Tablo 11 Eğitim ve Öğretim Desteği Verilecek Okul Türleri, Destek Tutarları ve Destek Verilecek Öğrenci Sayıları

Sıra No.	Kurum Türü Adı	Destek Tutarları	Destek Verilecek Öğrenci Sayıları
1	Okul Öncesi	3.060,00	6.000
2	İlkokul	3.680,00	15.000
3	Ortaokul	4.280,00	15.00
4	Ortaöğretim	4.280,00	15.000
5	Temel Lise	3.680,00	24.000
TOPLAM			75.000

Söz konusu destekleri alabilecek kurum Türleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Şu Şekilde belirlenmiştir;¹⁵⁴

Tablo 12 Destek Verilen Kurum Türleri

Kurum Türü Adı
1) Özel Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi
2) Özel Anadolu Lisesi
3) Özel Ermeni İlkokulu
4) Özel Ermeni Okul Öncesi Kurumu
5) Özel Ermeni Ortaokulu
6) Özel ermeni Ortaöğretim Okulu
7) Özel Fen Lisesi
8) Özel Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi
9) Özel Hazırlık Sınıfı Bulunan Fen Lisesi
10) Özel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
11) Özel Musevi İlkokulu
12) Özel Musevi Okul Öncesi Kurumu
13) Özel Musevi Ortaokulu
14) Özel Musevi Ortaöğretim Kurumu
15) Özel Rum İlkokulu
16) Özel Rum Ortaokulu
17) Özel Rum Ortaöğretim Kurumu
18) Özel Süryani Okul Öncesi Kurumu
19) Özel Sosyal Bilimler Lisesi
20) Özel Spor Lisesi
21) Özel Temel Lise
22) Özel Türk İlkokulu
23) Özel Türk Okul Öncesi Kurumu
24) Özel Türk Ortaokulu
25) Özel Laboratuvar Lisesi
26) Özel Fen ve Teknoloji Lisesi

Türkiye’de özel eğitimi destekleme kapsamında 2017 yılında gerçekteŐtirilen bir düzenleme ile 2015 yılından önce dersanelerden özel eğitim kurumuna dönüŐtürme

¹⁵³ **MEB. 5580 Sayılı Kanun Kapsamındaki Özel Okullarda Öğrenim Gören/Görecek Öğrenciler İçin Verilecek Eğitim ve Öğretim Desteği Uygulama E-Kılavuzu, 2017**

https://oogkm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/08094855_2017-2018_EYYTYM_YYRETYM_DESTEYY_KLAVUZU.pdf (Erişim tarihi;24.05.2018)

¹⁵⁴ MEB, a.g.e., s.2

taahhüdünde bulunmuş olan kurumlarla ilişkin kamu taşınmazları için 25 yıl bedelli irtifak hakkı ya da on yıllık kira desteği verilmiştir. 2018-2019 yıllarına kadar faaliyete başlaması düşünülmüş olan bu kuruluşlardaki toplam öğrenci kontenjanlarının % 10'una yüzde yüz ve % 10'una ise % 50 burslu eğitim verilmesi öngörülmüştür. Bunun yanı sıra, kâr amacı taşımayan ve Bakanlar Kurulu tarafından vergi istisnası olan vakıf üniversiteleriyle ilgili olarak 2017 yılında gerçekleştirilen bir düzenleme ile kamu taşınmazları için 49 yıllığına bedelsiz irtifak hakkı verileceği de ifade edilmiştir.¹⁵⁵

Ekonomi Bakanlığı'nın yurtdışı birim desteği kapsamındaki yükseköğrenim kurumlarının yurtdışında açmış oldukları birimlerin brüt kira giderleri belli bir oranda ve tutarı geçmeyecek biçimde dört yıl süresince sağlanmakta, bu suretle ülkeye yurtdışından öğrenci getirmek isteyen kuruluşların maliyetleri de düşürülmeye çalışılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim sektöründe yaşanan yatırım yükünü özel sektörle paylaşmak ve sektördeki eğitim payının arttırmak için özel okullarda eğitimini sürdüren belli sayıdaki öğrenciler için okullara 2014-2015 eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim desteği vermektedir. Bakanlığın 2016-2017 döneminde teşvik verdiği öğrenci sayısını, dolayısıyla toplam teşvik tutarını da açık bir şekilde düşürdüğü görülmektedir.¹⁵⁶

Tablo 13 Öğrenci Eğitim-Öğretim Teşvikleri (2014-2018)

Kurum Türü	2014/15		2015/16		2016/17		2017/18	
	Destek Tutarı (TL/Öğrenci)	Öğrenci Sayısı	Destek Tutarı (TL/Öğrenci)	Öğrenci Sayısı	Destek Tutarı (TL/Öğrenci)	Öğrenci Sayısı	Destek Tutarı (TL/Öğrenci)	Öğrenci Sayısı
Özel İncisi*	2.500	50.000	2.680	20.000	2.860	6.000	3.060	6.000
İlkokul	3.000	50.000	3.220	50.000	3.440	15.000	3.680	15.000
Ortaokul	3.500	75.000	3.750	50.000	4.000	15.000	4.280	15.000
Ortaöğretim	3.500	75.000	3.750	110.000	4.000	15.000	4.280	15.000
Temel Lise	3.000		3.250		3.440	24.000	3.680	24.000
Toplam	781.250.000	250.000	787.100.000	230.000	271.320.000	75.000	290.280.000	75.000

Eğitim ve öğretim desteğinin verilebileceği okullar belirli ölçütler kapsamında düzenlenmekte ve bu ödemeler, Anadolu'da faaliyetlerini sürdüren özel okulların ücretlerinin % 30-% 40'ını oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda, özel sektöre talebi desteklemesi bakımından önemli olmaktadır.

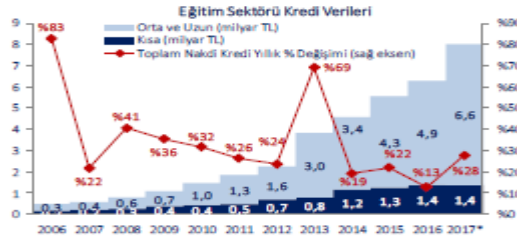
2012-2013'ten itibaren OSB kapsamında açılmış olan özel mesleki/teknik liselere verilmiş olan eğitim destekleri, 2016-2017 dönemi itibariyle OSB haricinde açılan okullar için de verilmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra, söz konusu dönemde meslek liseleri ve yükseköğrenimde okuyan ve stajlarını sürdüren öğrencilere de ücret yatırılmasının zorunlu

¹⁵⁵ Öztürk, a.g.e., s.31

¹⁵⁶ Öztürk, a.g.e., s.32

tutulmasıyla beraber bu ücretlerin bir bölümünün işsizlik sigortası fonundan sağlanacağı taahhüt edilmiştir.¹⁵⁷

Ülkemizde özel öğretim kuruluşlarının son dönemlerde daha fazla orta/uzun vadeli kredi kullanmaya başlamakla birlikte, sektördeki nakit kredi kapasitesinin yıllık büyümesinin hız kaybettiği görülmektedir. 2016 yılında sektörde yer alan takipteki krediler oranı da giderek artış göstermiş ve yıl sonunda reel sektör uygulamalarının biraz üstüne çıksa da, halen % 3,08 seviyesi ile reel sektör ortalaması civarında seyrettiği gözlemlenmektedir.

Şekil 16 Eğitim Sektörü Kredi Verileri

Genel olarak eğitim sektöründe ilk/ortaöğretimde faaliyetlerini sürdüren birtakım kuruluşların yükseköğrenime ve yurtdışında eğitime yönelim planlarının olduğu ifade edilmektedir.¹⁵⁸

2.4.4. Eğitim Hizmeti Sunumu Alanı

Eğitim öğretim sürecinde, eğitim öğretim faaliyetleriyle doğrudan ilişkili olmasa da birtakım ek hizmetlerin verilmesi zorunlu olabilmektedir. Eğitim kurumlarının faaliyetlerinin yanı sıra öğrencilerin yeme/içme, barınma, kırtasiye, ulaşım, giyecek vb. gereksinimleri de özel okul işletmeleri tarafından sağlanabilmektedir. Vergi yükümlülükleri uzun zaman bu hizmetlerin eğitim/öğretim hizmetleri olarak sayılıp sayılmayacağı hususunda tereddütte kalmışlardır. Zira her iki durumda uygulanması gereken KDV oranı farklılık oluşturmaktadır. Bu hizmetlerin eğitim/öğretim kapsamındaki bir hizmet olarak değerlendirilmesi halinde % 8, ayrı bir hizmet olarak ele alınması halinde ise %18 katma değer uygulanması gerekir.¹⁵⁹

2004/8301 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla¹⁶⁰ öğrencilere verilen servis hizmetleri de %8 oranında KDV'ye tabi tutularak bazı sorunlar ortadan kaldırılmıştır. Söz konusu kararlar öğrencilere sunulan yemek hizmetlerine uygulanacak KDV oranına yönelik olarak herhangi bir değişiklik ortaya konulmadığından yemek hizmetleri yönünden konu belirsizliğini korumaktadır. Ortaya çıkan bu farklılık, özel okul işletmelerinin yemek hizmetlerine ilişkin

¹⁵⁷ Öztürk, a.g.e., s.32

¹⁵⁸ Öztürk, a.g.e., s.37

¹⁵⁹ Demirli, a.g.e., s.146

¹⁶⁰ <https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=704> (Erişim tarihi;24.05.2018)

yatırım kararlarında da belirleyici olmaktadır. Oranlar arasındaki % 10'luk bir fark söz konusudur. Yemek hizmetlerine % 8 oranında katma değer vergisi oranı için birçok özel okul işletmesi kendi mutfak ve yemekhanesini hizmete açmıştır. Böylece, eğitim öğretim kurumları, asıl işleri olan eğitimcilik haricindeki işlerle de uğraşmaya başlamışlardır.

Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 12. maddesinde ise, okullara ait su, doğalgaz ve elektrik ücretlerinin de devlet okulları tarifesinden uygulanacağı hükmü getirilmiştir. Ayrıca Bakanlık kararıyla yasa kapsamındaki organize sanayi bölgeleri dışındaki mesleki/teknik eğitim okullarındaki öğrencilere de eğitim/öğretim destekleri verilebilmektedir. Aynı maddenin ek fıkrasında ise, yasalara uygun olarak açılmış olan mesleki/teknik Anadolu liselerindeki eğitimin kalitesinin yanı sıra öğretmenlerle öğrencilerin mesleki bilgileri ve becerileri geliştirmek için alan özelliğine göre Bakanlık tarafından tespit edilen standartlar ve donanımlara sahip laboratuvar ve atölyelerde çalışmalar yapılabilen ve üretilmiş olan malların satış gelişleri de okuldaki eğitim ve yönetim hizmetlerinde kullanılabilmektedir.

Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği'nin¹⁶¹ 2. maddesinde, ortaöğretim ve yükseköğretim kuruluşlarında okuyan öğrencilerin yurtlarının Yönetmelik kapsamında olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşlarına ait yurtlar hakkında yönetmelik esaslarının uygulanmayacağı hükmü getirilmiştir. Yönetmelik'in 4. maddesinde; ortaöğretim ya da yükseköğretim öğrencilerinin barınma, beslenme ve diğer sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı yerlerin yurt sayılacağı hükmü getirilmiştir. Yönetmelik'in 5. maddesinde, T.C. uyruklu gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olmak koşuluyla orta öğrenim veya yükseköğretim öğrencileri için yurt açabileceği ifade edilmiştir. Özel öğrenci yurtlarında öğrencilerin barınma, beslenme ve diğer sosyal gereksinimleri sağlanmaktadır. Bu durumda verilen hizmetler de istisnasız olarak % 8 oranında KDV'ye tabi tutulacaktır.

2.5. Özel Eğitim Kurumlarında Hizmetin Pazarlanması

Gelişen çağdaş yönetim modelleriyle beraber eğitim hizmetlerinde pazarlama etkinlikleri de giderek daha önem kazanmıştır. Bununla birlikte eğitim hizmetleri alanının diğer sektörlerdeki gibi önemli bir gelişim gösterdiği söylenememektedir. Diğer taraftan yeni anlayışlarla eğitim kuruluşlarının hedeflerine ulaşmasında pazarlama faaliyetleri de öncelikli araç olarak düşünülmektedir. Eğitim ve öğretim işletmeleri uzun zamandan beri eğitim

¹⁶¹ **Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği**, RG Tarihi: 03.12.2004, RG Sayısı: 25659
http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25659_0.html (Erişim tarihi;24.05.2018)

sektöründe yer edinebilmek için strateji ve hedeflerini temel olarak ve yeniden gözden geçirmeye, yapılanmaya ve yeni modeller geliştirme sürecine girmişlerdir.¹⁶²

Özel ve kamu eğitim kuruluşları arasında yaşanan hizmet ve kalite farklılıklarının, özel okullara olan talebi arttırdığı ifade edilebilir. Beklentilerin artmasıyla birlikte kamuda arz edilen eğitsel hizmetlerin; kalite, fiziki olanaklar, öğrenci sınıflarının doluluğu ve nitelikleri hususlarında yetersiz kalışı, ailelerin ve toplumun beklentileri doğrultusunda gerekli karşılığı verememesi, özel öğrenim kurumlarıyla rekabet edememesi, toplumsal, ailesel ve çevresel ilişkilere yeterli düzeyde önem verememesi sebeplerinin yer aldığı ifade edilmektedir.¹⁶³ Ayrıca, özel okulların başarılı öğrencileri kazanmada uygulamış oldukları yöntemler, burs avantajları, teknik donanımlar, standart öğrenci sayıları, sosyal gelişim ve velilerin ilgisi de aradaki farkın bir göstergesidir.

Özel eğitim kurumları hedeflerine ulaşabilmek için müşteri talep ve beklentilerine veya başka bir ifadeyle müşteri memnuniyetine göre çalışmak ve pazarlama kavramını ön plana almak durumundadırlar. Müşteri memnuniyetine yönelik çalışma kavramı eğitim hizmetleri yönünden ele alındığında, öğrenciler, veliler ve toplumun kurumdan beklentileri üzerine yoğunlaşmak gerekli olacaktır. Öğrenci temelli çalışmalar kurumun yapı ve işleyişini daha iyi bir duruma getirecektir. Bu doğrultuda eğitim hizmeti pazarlayan eğitim kurumları eğitim ve öğrenci temelindeki pazarlama karması hedeflerini belirlemelidirler.¹⁶⁴

Özel eğitim kurumlarında eğitim hizmetleri pazarlama karmasının değişken bir yapıya sahip olduğundan, kurum için gelir getiren tek etmen olan fiyat oldukça önemlidir. Bu nedenle, kâr amacıyla kurulmuş olan özel eğitim kurumlarında verilen eğitim hizmetinin, ücret karşılığı olduğu bilinen bir gerçektir. Doğal olarak, ücret karşılığında verilen eğitim hizmetinden sadece hizmetin bedelini ödeyenler bu hizmetten faydalanabileceklerdir.¹⁶⁵

Her özel eğitim kurumu fiyatlandırma hususunda kendine özgü farklı amaçlar taşırlar. Hedeflenen öğrenci kitlesine ulaşmak ve ulaşılan öğrenci kitlesinden elde edilen öğrenci sayılarını elde tutmak için rakip eğitim kurumlarından önce davranmak zorunda kalabilmektedirler.¹⁶⁶ Sözelimi kurumlar; erken kayıtlarda indirimle gidebilmekte, kendi öğrencisi için her öğrenim yılı için çeşitli indirimler uygulayabilme, yemek hizmetini ücretsiz ya da indirimli yapabilme, servis hizmetindeki indirimlere başvurma gibi gerek mevcut öğrenci için gerekse dışardaki öğrenciyi kazanma amacıyla gerçekleştirilen teşvikleri

¹⁶² Nurhan Sütlaş, "Eğitim Hizmetleri Pazarlaması: Türkiye'deki Üniversitelerin Pazarlama Stratejileri Konusunda Ampirik Bir Araştırma" **Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2010, s.87

¹⁶³ Doğan, a.g.e., s.113

¹⁶⁴ Eren, a.g.e., s.125

¹⁶⁵ Özkaya, a.g.e., s.75

¹⁶⁶ Hatice Bümen, "Eğitim Hizmetleri Pazarlaması", Ekin Yayıncılık, Bursa, 2017, s.56

uygulayabilmektedirler. Özel eğitim kurumlarında eğitimin fiyatlandırılması hususu ise pazarlamanın en önemli unsurlarından biridir ve maliyete yönelik fiyatlandırma, talebi esas alan fiyatlandırma ve rekabete yönelik fiyatlandırma faktörleri de dikkate alınmalıdır.

Özel okullarda eğitim hizmetleri geliştirilirken ve eğitim kaliteleri yükseltilirken, daha iyi hizmet verebilmek adına kullanılan öğrenme öğretme stratejileri sürekli gözden geçirilmelidir. Ölçme değerlendirme adına yapılan metot, teknik ve yöntemler kullanılırken, her bir öğrenci için objektif özellikler kullanılmasına özen gösterilmesi gerekmektedir (Duygun, 2007). Özel okulların rakipleriyle rekabet ederken, öğrencilerine sunduğu eğitim hizmetlerini kolay taklit edilemeyen ve kurumlarıyla özdeşleşmiş hale getirmelidirler (Karahana, 2006).

Eğitim kurumları hedef kitleye yönelik yaptıkları reklamlar sayesinde gündemde kalmakta ve diğer eğitim kurumlarıyla olan farklılıklarını bu sayede vurgulayabilmektedir. Özgür, reklamların tek başına tercih yaratamayabileceğini, bu nedenle eğitim kurumlarının düzenledikleri çeşitli kurslar ve eğitim programlarını halka duyurmak için gazete ilanları da kullandığını, ayrıca, eğitim kurumları binasının ve iç alanlarının fotoğraflarıyla katalog da yaptırabildiğinden söz etmiştir.¹⁶⁷ Özel okullar ulusal ve uluslararası eğitimle ilgili eğitim projeleri planlayabilir, karşılıklı öğrenci değişim programlarına katılabilirler. Bu tip organizasyonları gerçekleştirmek, okulların uzak dış çevreleri ile iletişimini sağlamış ve zamanla kuvvetlendirmiş olur.

Özel okullar sahip oldukları maddi kaynaklar doğrultusunda piyasada etkinlik gösterirler. Okullar çeşitli sebeplerle finansal desteğe ihtiyaç duyabilirler. Bunlar; eğitim-öğretim imkânlarını artırmak, var olan kapasitelerini geliştirmek, fiziki şartlarını yenilemek vb. şekilde sayılabilir. Bu tip durumlarda o zamana kadar kurdukları iletişim önem kazanır. Eğer, okul finans kurumları tarafından tanınıyor ve aralarında zaman içinde güven gelişmiş ise maddi desteğe ihtiyaç duydukları anda hiç bir problem yaşamadan istedikleri desteği alabileceklerdir. Özellikle iş dünyasında okulların sahip oldukları imaj ve saygınlıkları onların maddi kaynakları kadar önemlidir.¹⁶⁸

Basın ve medya kuruluşları tutundurma için önemli olmakla beraber, tutundurma araçlarından daha çok halkla ilişkiler ve reklam için iletişim halinde olunan kuruluşlardır. Okulla ilgili yazılacak olumlu haberler, okulun halkın gözündeki saygınlığını artıracaktır. Bu nedenle okullar, yapılan etkinliklerin duyurulmasını sağlamak için basından yararlanmaktadır. Medyanın göstereceği ilgi hedef kitlelere ulaşmada okullara kolaylık sağlayacaktır. Okul bunun için, basın bülteni hazırlayabilir, gerekli olduğu durumlarda basın toplantıları

¹⁶⁷ Özgür, a.g.e., s.49

¹⁶⁸ Coşkun Can Aktan, "Yükseköğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar", İzmir Yaşar Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2007, s.34

düzenleyebilir, basına yönelik okul gezileri ve kokteylleri düzenleyebilir, röportajlar hazırlayabilir. Okulların eğitim-öğretim programlarını, yönetim anlayışlarını medya ile kurulacak şeffaf iletişimlerle pekiştirmeleri onların medyanın desteğini almalarını sağlayacaktır.

5580 sayılı yasanın 11. maddesine göre özel okulların, ancak amaçlarına uygun tanıtıcı mahiyette reklam ve ilân verebileceği, reklam ve ilânlarında gerçeğe aykırı beyanlarda bulunamayacakları ve televizyonda reklam ve ilân yapamayacakları hükmü yer almaktadır. Bu nedenle, özel okulların televizyonlarda reklamları görülmemekte, ama diğer tüm reklam araçları diğer işletmelerde olduğu gibi özel okullarda da kullanılmaktadır. Reklamların medya ile hedef kitleye ulaştığı düşünüldüğünde televizyon dışında kalan diğer medya araçları özel okullarda tutundurma araçlarından halkla ilişkiler ve doğrudan pazarlama olarak kullanılırlar. Bunlar; gazete, doğrudan posta, radyo, dergi, açık alan (billboard) ve internet.

Özel okullarda yapılan tüm bu etkinlikler konusunun içeriğine göre, kurum içi ve kurum dışı hedef kitlenin tamamına ya da bir kısmına hitap edebilir. Bu tip etkinliklerde okulun kendi uzman eğitici kadrosunu kullanılabileceği gibi, üniversitelerden konusunda uzman akademisyenlerden de destek alınabilmektedir. Hatta birden fazla özel okul birlikte böyle etkinlikleri gerçekleştirebilmektedir.

Özel okullar doğrudan pazarlamada mail ve katalog gibi araçları kullanmaktadırlar. Özel okullarda satış geliştirme aracı olarak sınavlar aynı zamanda doğrudan pazarlamayı da desteklemektedir. Şöyle ki; sınavlara katılan öğrencilerden başarılı olanlara verilen burs ve indirimler dışında, katılan ve ödül alamayan öğrenciler bu beklenti ile sınava girmiş olmakta, okula sınav için bile olsa gelmekte, okulu yerinde görmektedirler. Aynı zamanda, bu sınavlara girişte velilerinin ve öğrencilerin iletişim bilgileri alınmakta, ileri tarihlerde okulla ilgili bilgilendirmeler bu yöntemle duyurulmaktadır. Böylece potansiyel müşterilerle iletişim devam ettirilmiş olmaktadır.¹⁶⁹

¹⁶⁹ Özkaya, a.g.e., s.74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMA

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerini değerlendirmeye ilişkin bir saha araştırması yer almaktadır. Çalışmanın alanyazın bölümünde tarama yöntemine başvurulmuş, aynı zamanda kitap, makale, dergi, yerli/yabancı yayınlar ile internetten sağlanan kaynaklardan yararlanılmıştır. Uygulama bölümünde de anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubuna uygulanan anket, “kolayda örnekleme yöntemi” olarak seçilmiş ve katılımcı verileri excel programına işlenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Bursa Sınav Eğitim Kurumlarında çalışan 1175 birey oluşturmaktadır. Örneklem olarak da gönüllü katılım ilkesine bağlı kalınarak; 51 mali çalışan, 172 öğretmen ve 42 yönetici olarak toplamda 265 katılımcı seçilmiştir.

3.3. Araştırmanın Analizi

Bu araştırmada örneklem grubuna sunulan anketlerle sunulan sorulara alınan cevaplar Excel çalışma ortamına girilerek ve SPSS programına yüklenme suretiyle sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan araştırmadaki varsayımlar ise;

- Araştırmaya katılanların anketlere verdikleri sorulara doğru olarak yanıtladıkları,
- Hazırlanan soruların, konuya açıklık kazandıracak yeterlikte olduğu,
- İstatistiksel yöntemlerle analizlerin yeterli/geçerli olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmanın sınırlılıkları ise şu şekilde belirlenmiştir;

- Elde edilen veriler, ankete katılanların vermiş oldukları yanıtlarla sınırlıdır.
- Araştırma 51 katılımcı üzerinde gerçekleştirilmiştir.

EK-A Demografik Özellikler

DEMORAFİK ÖZELLİKLER- Mali Çalışanlar	SEÇENEKLER	N	%
Cinsiyet	Kadın	29	56,9
	Erkek	22	43,1
Yaş	24 yaş ve altı	3	5,9
	25-35 yaş	33	64,7
	36-45 yaş	10	19,6
	46-55 yaş	4	7,8
	56 yaş ve üzeri	1	2,0
Eğitim Durumu	Lisans	38	74,5
	Yüksek Lisans	4	7,8
	Doktora	1	2,0
	Diğer	8	15,7
İşletmedeki Görev	Müdür	3	5,9
	Müdür yardımcısı	6	11,8
	Kayıt elemanı	3	5,9
	Halkla ilişkiler	3	5,9
	Finans	21	41,2
	Genel muhasebe	14	27,5
	Satın alma	1	2,0
DEMORAFİK ÖZELLİKLER- Okul Çalışanları	SEÇENEKLER	N	%
Cinsiyet	Kadın	118	68,6
	Erkek	54	31,4
Yaş	24 yaş ve altı	10	5,8
	25-35 yaş	143	83,1
	36-45 yaş	13	7,6
	46-55 yaş	3	1,7
	56 yaş ve üzeri	3	1,7
Eğitim Durumu	Lisans	159	92,4
	Yüksek Lisans	11	6,4
	Doktora	1	0,6
	Diğer	1	0,6
İşletmedeki Görev	Müdür	0	0,0
	Müdür yardımcısı	0	0,0
	Kayıt elemanı	0	0,0
	Halkla ilişkiler	0	0,0
	Finans	0	0,0
	Genel muhasebe	0	0,0
	Satın alma	0	0,0
	Öğretmen	172	100,0

DEMORAFİK ÖZELLİKLER- Yöneticiler	SEÇENEKLER	N	%
Cinsiyet	Kadın	23	54,8
	Erkek	19	45,2
Yaş	24 yaş ve altı	0	0,0
	25-35 yaş	36	85,7
	36-45 yaş	6	14,3
	46-55 yaş	0	0,0
	56 yaş ve üzeri	0	0,0
Eğitim Durumu	Lisans	37	88,1
	Yüksek Lisans	5	11,9
	Doktora	0	0,0
	Diğer	0	0,0
İşletmedeki Görev	Müdür	6	14,3
	Müdür yardımcısı	36	85,7
	Kayıt elemanı	0	0,0
	Halkla ilişkiler	0	0,0
	Finans	0	0,0
	Genel muhasebe	0	0,0
	Satın alma	0	0,0
	Öğretmen	0	0,0

Araştırmaya katılanların demografik özelliklerine göre elde edilen bulgular;

- Mali çalışan olan katılımcıların %56,9'u kadın %43,1'i erkektir.
- Mali çalışan olan katılımcıların %64,7'si 25-35 yaş aralığındadır.
- Mali çalışan olan katılımcıların %74,5'i lisans mezunudur.
- Mali çalışan olan katılımcıların %41,2'i finans departmanında çalışmaktadır.
- Okul çalışan olan katılımcıların %68,6'sı kadın %31,4'ü erkektir.
- Okul çalışan olan katılımcıların %83,1'i 25-35 yaş aralığındadır.
- Okul çalışan olan katılımcıların %92,4'ü lisans mezunudur.
- Okul çalışan olan katılımcıların %100'ü öğretmen olarak çalışmaktadır.
- Yönetici olan katılımcıların %54,8'i kadın %45,2'si erkektir.
- Yönetici olan katılımcıların %85,7'si 25-35 yaş aralığındadır.
- Yönetici olan katılımcıların %88,1'i lisans mezunudur.
- Yönetici olan katılımcıların %85,7'si müdür yardımcısı olarak çalışmaktadır.

EK-B Anket Soruları ve Cevapları

ÖZEL OKULLARDA İŞLETMECİLİK ALANINDA YAŞANAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ- Mali Çalışanlar	Seçenekler	N	%
1)Okullara uygulanan vergi indirim politikalarını yapıcı buluyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	1	2,0
	Katılmıyorum	1	2,0
	Kararsızım	5	9,8
	Katılıyorum	28	54,9
	Kesinlikle Katılıyorum	16	31,4
2)Okullara uygulanan vergi indirimi ve teşvikler yeterli düzeydedir.	Kesinlikle Katılmıyorum	1	2,0
	Katılmıyorum	9	17,6
	Kararsızım	12	23,5
	Katılıyorum	17	33,3
	Kesinlikle Katılıyorum	12	23,5
3)Okullara uygulanan vergi indirimleri, yatırımcıya okullaşma yolunda teşvik eder.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	1	2,0
	Kararsızım	17	33,3
	Katılıyorum	19	37,3
	Kesinlikle Katılıyorum	14	27,5
4)Okullara uygulanan teşvikler yeni okulların açılmasına katkı sağlamıştır.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	1	2,0
	Kararsızım	7	13,7
	Katılıyorum	26	51,0
	Kesinlikle Katılıyorum	17	33,3
5)Okullara uygulanan vergi indirimi ile okulların kâr etmesi sağlanmıştır.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	3	5,9
	Kararsızım	19	37,3
	Katılıyorum	13	25,5
	Kesinlikle Katılıyorum	16	31,4
6)Okullara uygulanan vergi indirimleri ve teşvikler şirketlerin büyüme ya da küçülme kararlarını doğrudan etkiler.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	8	15,7
	Kararsızım	9	17,6
	Katılıyorum	24	47,1
	Kesinlikle Katılıyorum	10	19,6
7)Okullara uygulanan vergi indirimlerinden yalnızca büyük ölçekli okullar faydalanır.	Kesinlikle Katılmıyorum	6	11,8
	Katılmıyorum	26	51,0
	Kararsızım	8	15,7
	Katılıyorum	8	15,7
	Kesinlikle Katılıyorum	3	5,9
8)Okullara uygulanan teşvikler kurucuların ellerini güçlendirir.	Kesinlikle Katılmıyorum	1	2,0
	Katılmıyorum	5	9,8
	Kararsızım	3	5,9
	Katılıyorum	33	64,7
	Kesinlikle Katılıyorum	9	17,6

9)Okullara uygulanan teşvikler okul kayıt oranlarına doğrudan yansır.	Kesinlikle Katılmıyorum	1	2,0
	Katılmıyorum	12	23,5
	Kararsızım	9	17,6
	Katılıyorum	17	33,3
	Kesinlikle Katılıyorum	12	23,5
10)Okullara uygulanan teşviklerin eğitim düzeyine katkısı bulunmaz.	Kesinlikle Katılmıyorum	8	15,7
	Katılmıyorum	17	33,3
	Kararsızım	14	27,5
	Katılıyorum	11	21,6
	Kesinlikle Katılıyorum	1	2,0
11)Okullara uygulanan vergi indirimi ve teşviklerin hiçbir olumlu etkisi bulunmamaktadır.	Kesinlikle Katılmıyorum	16	31,4
	Katılmıyorum	27	52,9
	Kararsızım	5	9,8
	Katılıyorum	3	5,9
	Kesinlikle Katılıyorum	6	11,8
12)Okullar vergiden tamamen muaf edilmelidir.	Kesinlikle Katılmıyorum	12	23,5
	Katılmıyorum	15	29,4
	Kararsızım	12	23,5
	Katılıyorum	6	11,8
	Kesinlikle Katılıyorum	0	0,0
13)Eğitim alanında yatırım yapacak özel sektörün desteklenmesi okulda istihdam alanları açmıştır.	Kesinlikle Katılmıyorum	2	3,9
	Katılmıyorum	8	15,7
	Kararsızım	31	60,8
	Katılıyorum	10	19,6
	Kesinlikle Katılıyorum	0	0,0
14)Özel okullardan alınacak vergi yerine ücretsiz öğrenci okutulmasının daha iyi olacağını düşünüyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	2	3,9
	Katılmıyorum	12	23,5
	Kararsızım	10	19,6
	Katılıyorum	14	27,5
	Kesinlikle Katılıyorum	13	25,5
15)Özel okullarda yabancı dil öğrenimini teşvik için çeşitli etkinliklere (gezi, kurs, konferans vb.) devletçe finans desteği yapılmalıdır.	Kesinlikle Katılmıyorum	2	3,9
	Katılmıyorum	3	5,9
	Kararsızım	7	13,7
	Katılıyorum	28	54,9
	Kesinlikle Katılıyorum	11	21,6
16)Özel eğitim sektöründe yatırım yapmak isteyen girişimcilere faizsiz uzun süreli kredi olanakları sağlanmalıdır.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	3	5,9
	Kararsızım	11	21,6
	Katılıyorum	27	52,9
	Kesinlikle Katılıyorum	10	19,6
17)Özel okullarda her türlü kitap, yayın ve araç-gereçlerde KDV oranı düşürülmelidir.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	3	5,9
	Kararsızım	3	5,9
	Katılıyorum	28	54,9
	Kesinlikle Katılıyorum	17	33,3

ÖZEL OKULLARDA İŞLETMECİLİK ALANINDA YAŞANAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ- Okul Çalışanları	Seçenekler	N	%
1)Okulumuzun yöneticileri, tüm paydaşlara değer verir.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	6	3,5
	Kararsızım	27	15,7
	Katılıyorum	94	54,7
	Kesinlikle Katılıyorum	45	26,2
2)Okulumuzun yöneticileri görevlerini eksiksiz ve iyi yapar.	Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,6
	Katılmıyorum	4	2,3
	Kararsızım	30	17,4
	Katılıyorum	93	54,1
	Kesinlikle Katılıyorum	44	25,6
3)Okulumuzun yöneticileri karşılaştığım sorunları çözer.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	4	2,3
	Kararsızım	31	18,0
	Katılıyorum	78	45,3
	Kesinlikle Katılıyorum	59	34,3
4)Okulumuzun yöneticileri paydaşlara karşı samimi ve güven vericidir.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	6	3,5
	Kararsızım	20	11,6
	Katılıyorum	91	52,9
	Kesinlikle Katılıyorum	55	32,0
5)Okulumuzun yöneticileri, paydaşların okul yönetimine katılımını sağlar.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	8	4,7
	Kararsızım	24	14,0
	Katılıyorum	84	48,8
	Kesinlikle Katılıyorum	56	32,6
6)Okulumuzun yöneticileri paydaşların çabalarını takdir eder.	Kesinlikle Katılmıyorum	3	1,7
	Katılmıyorum	4	2,3
	Kararsızım	32	18,6
	Katılıyorum	80	46,5
	Kesinlikle Katılıyorum	53	30,8
7)Okulumuzun yöneticileri, tüm paydaşlara adil, dürüst ve demokratik davranır.	Kesinlikle Katılmıyorum	2	1,2
	Katılmıyorum	3	1,7
	Kararsızım	22	12,8
	Katılıyorum	89	51,7
	Kesinlikle Katılıyorum	56	32,6
8)Okulumuz iyi yönetilmektedir.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	3	1,7
	Kararsızım	41	23,8
	Katılıyorum	84	48,8
	Kesinlikle Katılıyorum	44	25,6

9)Okulumuzun yöneticileri, görevlerini zamanında yapar.	Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,6
	Katılmıyorum	3	1,7
	Kararsızım	21	12,2
	Katılıyorum	103	59,9
	Kesinlikle Katılıyorum	44	25,6
10)Okulumuzun yöneticileri paydaşların ihtiyaç duyduğu bilgiyi zamanında iletir.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	6	3,5
	Kararsızım	41	23,8
	Katılıyorum	90	52,3
	Kesinlikle Katılıyorum	35	20,3
11)Okulumuzun yöneticileri eğitim-öğretim sürecinin aksayan yönleri olup olmadığını kontrol için sürekli denetler ve değerlendirir.	Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,6
	Katılmıyorum	6	3,5
	Kararsızım	27	15,7
	Katılıyorum	91	52,9
	Kesinlikle Katılıyorum	47	27,3
12)Okulumuzda öğrenci merkezli eğitim desteklenir.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	14	8,1
	Kararsızım	10	5,8
	Katılıyorum	73	42,4
	Kesinlikle Katılıyorum	75	43,6
13)Okulumuzda öğretmenlerin sürekli gelişimi için işbaşıında eğitim ve hizmet içi eğitim imkânları sağlanır.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	12	7,0
	Kararsızım	29	16,9
	Katılıyorum	74	43,0
	Kesinlikle Katılıyorum	57	33,1
14)Öğretmenler okulda değişim ve yenilik yapmaya teşvik edilir.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	15	8,7
	Kararsızım	41	23,8
	Katılıyorum	57	33,1
	Kesinlikle Katılıyorum	59	34,3
15)Ücretlerin uygun olduğunu düşünüyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	41	23,8
	Katılmıyorum	23	13,4
	Kararsızım	51	29,7
	Katılıyorum	32	18,6
	Kesinlikle Katılıyorum	25	14,5
16)Okulumuzda eğitim politikalarının uygun olmadığını düşünüyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	48	27,9
	Katılmıyorum	44	25,6
	Kararsızım	47	27,3
	Katılıyorum	22	12,8
	Kesinlikle Katılıyorum	11	6,4

ÖZEL OKULLARDA İŞLETMECİLİK ALANINDA YAŞANAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ- Yöneticiler	Seçenekler	N	%
1)Okulumuzda çevrenin korunması ve geliştirilmesine yönelik faaliyetler yürütülür.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	0	0,0
	Katılıyorum	36	85,7
	Kesinlikle Katılıyorum	6	14,3
2)Okulumuz ekonomik, çevresel ve sosyal sistemlerin geliştirilmesine katkı sağlar.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	14	33,3
	Katılıyorum	21	50,0
	Kesinlikle Katılıyorum	7	16,7
3)Okulumuzda kaynaklar israf edilmeden kullanılır.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	13	31,0
	Katılıyorum	21	50,0
	Kesinlikle Katılıyorum	8	19,0
4)Okulumuzun misyon ve değerlerinde sosyal sorumlulukla ilgili taahhütler yer alır.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	6	14,3
	Katılıyorum	29	69,0
	Kesinlikle Katılıyorum	7	16,7
5)Okulumuzun toplumsal değerlerin geliştirilmesinde öncülük eder.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	14	33,3
	Katılıyorum	19	45,2
	Kesinlikle Katılıyorum	9	21,4
6)Okulumuzda verimli ders çalışma teknikleri konusunda öğrenci ve veliler bilgilendirilir.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	4	9,5
	Katılıyorum	21	50,0
	Kesinlikle Katılıyorum	17	40,5
7)Okulumuzda çalışanlara ücret dışı birtakım hizmetler (yemek, eğitim indirim) sağlanır.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	1	2,4
	Katılıyorum	27	64,3
	Kesinlikle Katılıyorum	14	33,3
8)Okulumuz ekonomik yapısıyla paydaşlarına güven verir.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	6	14,3
	Katılıyorum	23	54,8
	Kesinlikle Katılıyorum	13	31,0

9)Okulumuz gerekli araç, gereç ve donanıma sahiptir.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	2	4,8
	Katılıyorum	27	64,3
	Kesinlikle Katılıyorum	13	31,0
10)Okulumuzda nitelikli öğretmenler yer alır.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	9	21,4
	Katılıyorum	26	61,9
	Kesinlikle Katılıyorum	7	16,7
11)Okulumuzda tüm çalışanlar için hizmet içi eğitim mevcuttur.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	7	16,7
	Katılıyorum	30	71,4
	Kesinlikle Katılıyorum	5	11,9
12)Okulumuzda öğretmenler işleri hakkındaki görüşlerini okul yönetimine rahatlıkla bildirebilirler.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	6	14,3
	Katılıyorum	27	64,3
	Kesinlikle Katılıyorum	9	21,4
13)Okulumuzda geliştirme amacı ile düzenlenen yeni uygulamalara (toplam kalite yönetimi, performans değerlendirme vb.) öğretmenler gönüllü olarak katılmaktadır.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	16	38,1
	Katılıyorum	21	50,0
	Kesinlikle Katılıyorum	5	11,9
14)Okulumuzda eğitim masraflarının önemli bir bölümünü devlet karşılamaktadır.	Kesinlikle Katılmıyorum	2	4,8
	Katılmıyorum	32	76,2
	Kararsızım	7	16,7
	Katılıyorum	1	2,4
	Kesinlikle Katılıyorum	0	0,0
15)Sistemde kaynak ve verim kaybına yol açan bürokratik gecikmeler söz konusudur.	Kesinlikle Katılmıyorum	4	9,5
	Katılmıyorum	8	19,0
	Kararsızım	7	16,7
	Katılıyorum	23	54,8
	Kesinlikle Katılıyorum	0	0,0
16)Özel okullarda yığılmayı önlemek için devlet okullarında kalitenin artırılması gerektiğini düşünüyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	16	38,1
	Kararsızım	15	35,7
	Katılıyorum	6	14,3
	Kesinlikle Katılıyorum	5	11,9
17)Okulumuzda ar-ge çalışmaları için teşviklerin sağlanması gerektiğini düşünüyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	2	4,8
	Katılıyorum	35	83,3
	Kesinlikle Katılıyorum	5	11,9

18)Ailelerin yaptıkları eğitim harcamalarından alınan vergilerin düşürülmesi gerektiğine inanıyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0
	Katılmıyorum	0	0,0
	Kararsızım	2	4,8
	Katılıyorum	23	54,8
	Kesinlikle Katılıyorum	17	40,5

Özel Okullarda İşletmecilik Alanında Yaşanan Problemler ve Çözüm Önerileri sorularına mali çalışanlarının verdiği yanıtlara ait bulgular için katılımcılara 17 yargı yöneltilmiş ve kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevapları sınırlarında bulgular saptanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre betimsel analizler (frekans değeri, yüzdesel değeri) bakımından öne çıkan sonuçları aşağıdaki gibidir;

- “1) Okullara uygulanan vergi indirim politikalarını yapıcı buluyorum.” Yargısına katılıyorum %54,9 oranında verilen yanıtıdır.
- “4) Okullara uygulanan teşvikler yeni okulların açılmasına katkı sağlamıştır.” Yargısına katılıyorum %51 oranında verilen yanıtıdır.
- “7) Okullara uygulanan vergi indirimlerinden yalnızca büyük ölçekli okullar faydalanır.” Yargısına katılmıyorum %51 oranında verilen yanıtıdır.
- “8) Okullara uygulanan teşvikler kurucuların ellerini güçlendirir.” Yargısına katılıyorum %64,7 oranında verilen yanıtıdır.
- “11) Okullara uygulanan vergi indirimi ve teşviklerin hiçbir olumlu etkisi bulunmamaktadır.” Yargısına katılmıyorum %52,9 oranında verilen yanıtıdır.
- “13) Eğitim alanında yatırım yapacak özel sektörün desteklenmesi okulda istihdam alanları açmıştır.” Yargısına kararsızım %60,8 oranında verilen yanıtıdır.
- “15) Özel okullarda yabancı dil öğrenimini teşvik için çeşitli etkinliklere (gezi, kurs, konferans vb.) devletçe finans desteği yapılmalıdır.” Yargısına katılıyorum %54,9 oranında verilen yanıtıdır.
- “16) Özel eğitim sektöründe yatırım yapmak isteyen girişimcilere faizsiz uzun süreli kredi olanakları sağlanmalıdır.” Yargısına katılıyorum %52,9 oranında verilen yanıtıdır.
- “17) Özel okullarda her türlü kitap, yayın ve araç-gereçlerde KDV oranı düşürülmelidir.” Yargısına katılıyorum %54,9 oranında verilen yanıtıdır.

Özel Okullarda İşletmecilik Alanında Yaşanan Problemler ve Çözüm Önerileri sorularına okul çalışanlarının verdiği yanıtlara ait bulgular için katılımcılara 16 yargı yöneltilmiş ve kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevapları sınırlarında bulgular saptanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre

betimsel analizler (frekans değeri, yüzdesel değeri) bakımından öne çıkan sonuçları aşağıdaki gibidir;

- “1) Okulumuzun yöneticileri, tüm paydaşlara değer verir.” Yargısına katılıyorum %54,9 oranında verilen yanıttır.
- “2) Okulumuzun yöneticileri görevlerini eksiksiz ve iyi yapar.” Yargısına katılıyorum %54,1 oranında verilen yanıttır.
- “4) Okulumuzun yöneticileri paydaşlara karşı samimi ve güven vericidir.” Yargısına katılıyorum %52,9 oranında verilen yanıttır.
- “7) Okulumuzun yöneticileri, tüm paydaşlara adil, dürüst ve demokratik davranır.” Yargısına katılıyorum %51,7 oranında verilen yanıttır.
- “9) Okulumuzun yöneticileri, görevlerini zamanında yapar.” Yargısına katılıyorum %59,9 oranında verilen yanıttır.
- “10) Okulumuzun yöneticileri paydaşların ihtiyaç duyduğu bilgiyi zamanında iletir.” Yargısına katılıyorum %52,3 oranında verilen yanıttır.
- “11) Okulumuzun yöneticileri eğitim-öğretim sürecinin aksayan yönleri olup olmadığını kontrol için sürekli denetler ve değerlendirir” yargısına katılıyorum %52,9 oranında verilen yanıttır.

Özel Okullarda İşletmecilik Alanında Yaşanan Problemler ve Çözüm Önerileri sorularına yöneticilerin verdiği yanıtlara ait bulgular için katılımcılara 18 yargı yöneltilmiş ve kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevapları sınırlarında bulgular saptanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre betimsel analizler (frekans değeri, yüzdesel değeri) bakımından öne çıkan sonuçları aşağıdaki gibidir;

- “1) Okulumuzda çevrenin korunması ve geliştirilmesine yönelik faaliyetler yürütülür.” Yargısına katılıyorum %85,7 oranında verilen yanıttır.
- “2) Okulumuz ekonomik, çevresel ve sosyal sistemlerin geliştirilmesine katkı sağlar.” Yargısına katılıyorum %50 oranında verilen yanıttır.
- “3) Okulumuzda kaynaklar israf edilmeden kullanılır.” Yargısına katılıyorum %50 oranında verilen yanıttır.
- “4) Okulumuzun misyon ve değerlerinde sosyal sorumlulukla ilgili taahhütler yer alır.” Yargısına katılıyorum %69 oranında verilen yanıttır.
- “6) Okulumuzda verimli ders çalışma teknikleri konusunda öğrenci ve veliler bilgilendirilir.” Yargısına katılıyorum %69 oranında verilen yanıttır.
- “7) Okulumuzda çalışanlara ücret dışı birtakım hizmetler (yemek, eğitim indirimi) sağlanır.” Yargısına katılıyorum %64,3 oranında verilen yanıttır.

- “8) Okulumuz ekonomik yapısıyla paydaşlarına güven verir.” Yargısına katılıyorum %54,8 oranında verilen yanıttır.
- “9) Okulumuz gerekli araç, gereç ve donanıma sahiptir.” Yargısına katılıyorum %64,3 oranında verilen yanıttır.
- “10) Okulumuzda nitelikli öğretmenler yer alır.” Yargısına katılıyorum %61,9 oranında verilen yanıttır.
- “11) Okulumuzda tüm çalışanlar için hizmet içi eğitim mevcuttur.” Yargısına katılıyorum %71,4 oranında verilen yanıttır.
- “12) Okulumuzda öğretmenler işleri hakkındaki görüşlerini okul yönetimine rahatlıkla bildirebilirler.” Yargısına katılıyorum %64,3 oranında verilen yanıttır.
- “13) Okulumuzda geliştirme amacı ile düzenlenen yeni uygulamalara (toplam kalite yönetimi, performans değerlendirme vb.) öğretmenler gönüllü olarak katılmaktadır.” Yargısına katılıyorum %50 oranında verilen yanıttır.
- “14) Okulumuzda eğitim masraflarının önemli bir bölümünü devlet karşılamaktadır.” Yargısına katılmıyorum %76,2 oranında verilen yanıttır.
- “15) Sistemde kaynak ve verim kaybına yol açan bürokratik gecikmeler söz konusudur.” Yargısına katılıyorum %54,8 oranında verilen yanıttır.
- “17) Okulumuzda ar-ge çalışmaları için teşviklerin sağlanması gerektiğini düşünüyorum.” Yargısına katılıyorum %83,3 oranında verilen yanıttır.
- “18) Ailelerin yaptıkları eğitim harcamalarından alınan vergilerin düşürülmesi gerektiğine inanıyorum.” Yargısına katılıyorum %54,8 oranında verilen yanıttır.

ANOVA ANALİZİ						
ÖZEL OKULLARDA İŞLETMECİLİK ALANINDA YAŞANAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ- Demografik Değişkenler ve Mali Çalışanlar		Karelerin Toplamı	df	Karelerin Ortalaması	F	Sig. (Anlamlılık)
Cinsiyet	Gruplar Arasında	3,88	17	0,23	0,87	0,61
	Gruplar İçinde	8,63	33	0,26		
	Toplam	12,51	50			
Yaş	Gruplar Arasında	7,30	17	0,43	0,58	0,88
	Gruplar İçinde	24,35	33	0,74		
	Toplam	31,65	50			
Eğitim Durumu	Gruplar Arasında	13,42	17	0,79	0,53	0,92
	Gruplar İçinde	48,93	33	1,48		
	Toplam	62,35	50			
Çalışılan Pozisyon	Gruplar Arasında	63,95	17	3,76	2,05	0,04
	Gruplar İçinde	60,68	33	1,84		
	Toplam	124,63	50			

ANOVA ANALİZİ						
ÖZEL OKULLARDA İŞLETMECİLİK ALANINDA YAŞANAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ- Demografik Değişkenler ve Okul Çalışanları		Karelerin Toplamı	df	Karelerin Ortalaması	F	Sig. (Anlamlılık)
Cinsiyet	Gruplar Arasında	7,89	35	0,23	1,05	0,40
	Gruplar İçinde	29,15	136	0,21		
	Toplam	37,05	171			
Yaş	Gruplar Arasında	10,11	35	0,29	0,79	0,79
	Gruplar İçinde	50,01	136	0,37		
	Toplam	60,12	171			
Eğitim Durumu	Gruplar Arasında	4,64	35	0,13	1,01	0,46
	Gruplar İçinde	17,87	136	0,13		
	Toplam	22,51	171			
Çalışılan Pozisyon	Gruplar Arasında	0,00	35	0,00	.	.
	Gruplar İçinde	0,00	136	0,00		
	Toplam	0,00	171			

ANOVA ANALİZİ						
ÖZEL OKULLARDA İŞLETMECİLİK ALANINDA YAŞANAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ- Demografik Değişkenler ve Yöneticiler		Karelerin Toplamı	df	Karelerin Ortalaması	F	Sig. (Anlamlılık)
Cinsiyet	Gruplar Arasında	3,96	13	0,30	1,32	0,26
	Gruplar İçinde	6,45	28	0,23		
	Toplam	10,41	41			
Yaş	Gruplar Arasında	1,63	13	0,13	1,00	0,48
	Gruplar İçinde	3,52	28	0,13		
	Toplam	5,14	41			
Eğitim Durumu	Gruplar Arasında	1,41	13	0,11	1,01	0,47
	Gruplar İçinde	3,00	28	0,11		
	Toplam	4,41	41			
Çalışılan Pozisyon	Gruplar Arasında	1,64	13	0,13	1,01	0,47
	Gruplar İçinde	3,50	28	0,13		
	Toplam	5,14	41			

Yapılan anova analizine göre Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait çoktan seçmeli (5'li likert ölçeği) cevapların demografik özellikler ile anlamlı aralıktaki ilişkileri aşağıda açıklanmaktadır.

Buna göre $p < 0.05$ anlamlı aralığında Mali Çalışan olan katılımcıların;

- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden çalışılan pozisyon değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır ($p = 0.04$),
- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden cinsiyet değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur ($p = 0.61$),
- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden yaş değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur ($p = 0.88$),
- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur ($p = 0.92$),

Buna göre $p < 0.05$ anlamlı aralığında Okul Çalışanı olan katılımcıların;

- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden cinsiyet değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur ($p = 0.40$),
- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden yaş değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur ($p = 0.79$),
- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur ($p = 0.46$),
- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden çalışılan pozisyon değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur,

Buna göre $p < 0.05$ anlamlı aralığında yönetici olan katılımcıların;

- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden cinsiyet değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur ($p = 0.26$),
- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden yaş değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur ($p = 0.48$),

- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur ($p= 0.47$),
- Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ait yargılar ile demografik özelliklerden çalışılan pozisyon değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki yoktur ($p= 0.47$).

3.4. Bulgular ve Yorum

Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine yönelik olan bu araştırmada toplamda 265 katılımcı ile anket gerçekleştirilmiştir. İşletmede mali çalışanların 29'u kadın (% 56,9) ve 22'si erkek (% 43,1) olarak 51 katılımcı ile görüşülmüştür. Katılımcıların önemli bir bölümü 25-35 yaş grubunda yer almaktadır ve lisans eğitimi yapmışlardır. İşletmede genel olarak finans ve genel muhasebe alanında çalışmaktadırlar. Okul çalışanları ise 118'i kadın (% 68,6) ve 54'ü erkek (% 31,4) olarak toplamda 172 katılımcıdan oluşmaktadır. Bu katılımcılar ise yine mali çalışanlar gibi 25-35 yaş aralığında yoğunluk kazanmaktadırlar ve lisans eğitimi almışlardır ve hepsi öğretmenlik mesleğini sürdürmektedirler. Yönetici grubu ise 23'ü kadın (% 54,8) ve 19'u erkek (% 45,2) 42 katılımcıdır. Yöneticiler, 25-35 yaş grubunda yer almaktadır ve müdür yardımcısı olarak görevlerini sürdürmektedirler.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre mali çalışanların, okullara uygulanan vergi indirim politikalarını yapıcı buldukları ve genel olarak okullara uygulanan vergi indirimi ve teşviklerin de yeterli düzeyde olduklarını düşündükleri belirlenmiştir. Katılımcılara göre, okullara uygulanan vergi indirimleri, yatırımcıyı okullaşma yönünde teşvik etmekte, eğitim alanında okullara yapılan teşviklerin de yeni okulların açılmasına katkıda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, okullara uygulanan vergi indirimi de okulların kâr etmesini sağlamaktadır. Mali çalışanlar, okullara uygulanan vergi indirimleri ve teşviklerin şirketlerin büyüme ya da küçülme kararlarını doğrudan etkilediğini düşünmekle birlikte, okullara uygulanan vergi indirimlerinden sadece büyük ölçekli okulların yararlanacağını düşünmemektedirler. Katılımcılara göre okullara uygulanan teşvikler kurucuların elini güçlendirmektedir. Okullara uygulanan teşviklerin ise okul kayıt oranlarına doğrudan yansıtacağı yönünde ise genel olarak bu görüşe katılmakla birlikte katılmayan ve kararsız kalanların da önemli oranda olduğu gözlemlenmektedir.

Mali çalışanlar, okullara uygulanan teşviklerin eğitim düzeyine katkısının olacağını ve vergi indirimi ile teşviklerin olumlu etkisinin olacağını düşünmektedirler. Okulların vergiden

tamamen muaf edilmesi yargısına katılmayan çalışanlar, eğitim alanında yatırım yapacak özel sektörün desteklenmesinin de okulda istihdam alanları açabileceği hususunda ise kararsızlık göstermektedirler. Özel okullardan alınacak vergi yerine ücretsiz öğrenci okutulmasının daha iyi olacağı görüşünde alınan yanıtlarda ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Mali çalışanlar, özel okullarda yabancı dil öğrenimini teşvik için çeşitli gezi, kurs ve konferans gibi etkinliklere devlet tarafından finans desteği yapılması gerektiğini ve özel eğitim sektöründe yatırım yapmak isteyen girişimcilere ise faizsiz uzun süreli kredi olanaklarının sağlanmasını düşünmektedirler. Bunun yanı sıra, özel okullarda her türlü kitap, yayın ve araç-gereçlerde KDV oranının düşürülmesini yargısına katılmaktadırlar.

Öğretmenler açısından, özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerilerine bakıldığında ise öğretmenlerin, okul yöneticilerinin tüm paydaşlara değer verdiğini, görevlerini eksiksiz ve iyi yaptıklarını, karşılaştıkları sorunları çözebildiklerini, paydaşlara karşı samimi ve güven verici olduklarını, paydaşların okul yönetimine katılımını sağladıklarını ve çabalarını takdir ettiklerini düşünmektedirler. Ancak yine de konuya yönelik olarak kararsız olanların da bulunduğu gözlemlenmektedir. Öğretmenler ayrıca, yöneticilerin paydaşlara karşı adil, dürüst ve demokratik davranış sergilediklerini, okulun iyi yönetildiğini, yöneticilerin görevlerini zamanında yaptıklarını da düşünmektedirler. Öğretmenlere göre yöneticiler, paydaşların ihtiyaç duydukları bilgiyi zamanında iletmekte, eğitim/öğretim sürecinin aksayan yönleri olup olmadığını kontrol için sürekli denetleyerek değerlendirmektedir. Katılımcılar ayrıca okulda öğrenci odaklı eğitimin desteklendiğini, öğretmenlerin sürekli gelişimi için de işbaşında eğitim ve hizmet içi eğitim olanakları sağlandığını ayrıca okulda değişim ve yenilik yapmaya teşvik edildiğini ifade etmektedirler. Bununla birlikte ücretlerin uygunluğu konusunda görüş birliğinde olmadıkları gözlemlenmektedir. Diğer taraftan, okuldaki eğitim programlarının ise uygun olduğunu düşünmektedirler.

Konuya yöneticiler açısından bakıldığında ise yöneticilerin, okulda çevrenin korunması ve geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin yürütüldüğünü, okulun ekonomik, çevresel ve sosyal sistemlerin geliştirilmesine katkı sağladığını, kaynakların israf edilmeden kullanıldığını, okulun misyon ve değerlerinde sosyal sorumluluklarla ilgili taahhütlerin yer aldığını aynı zamanda da, okulun toplumsal değerlerin geliştirilmesinde öncülük ettiğini düşündükleri belirlenmiştir. Yöneticilere göre, okulda verimli ders çalışma teknikleri konusunda öğrenci ve velilerin bilgilendirildiği, çalışanlara, yemek ve eğitim indirimleri gibi ücret dışı bazı hizmetlerin sağlandığı, okulun ekonomik yapısıyla paydaşlarına güven verdiği, gerekli araç-gereç ve donanıma sahip olduğu ve nitelikli öğretmenlerin yer aldığını düşündükleri görülmektedir. Okulda tüm çalışanlar için hizmet içi eğitimin mevcut olduğunu ifade eden yöneticiler,

öğretmenlerin işleri hakkındaki görüşlerini yönetime rahatça bildirebildiklerini, okulda geliştirme amacıyla düzenlenen yeni uygulamalara da gönüllü olarak katıldıklarını ifade etmektedirler.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre yöneticiler, okulda eğitim masraflarının önemli bir bölümünü devletin karşıladığı yargısına katılmamaktadır. Yöneticilere göre, sistemde kaynak ve verim kaybına yol açan birtakım bürokratik gecikmelerin söz konusu olmadığını da ifade etmekle birlikte, özel okullarda yığılmayı önlemek için devlet okullarında kalitenin artırılması gerektiğini düşünmemektedirler. Okullarında Ar-Ge çalışmaları için teşviklerin sağlanması gerektiğini düşünen yöneticilere göre, ailelerin yaptıkları eğitim harcamalarından alınan vergilerin düşürülmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Eğitim tüm dünyada yaşamın başladığı günden beri insanların birincil haklarından biri olmuştur. İnsanlığın varoluştan günümüze gelene kadarki süreçte dünyanın sürekli gelişmekte olması öğrenmenin bir sonucudur. Gelişen teknoloji ve artan nüfusla birlikte eğitime duyulan ihtiyaçlar doğru orantılı olarak karşılanamamaktadır. Eğitime yapılan harcamalar her yıl giderek artmaktadır. Bu sonuçta da ihtiyaçları karşılamak için özel sektöre yönelmek bir alternatif olmaktadır.

Türkiye’de özel ğretim kuruluşlarının gerek temel eğitim gerekse yükseköğrenim seviyesinde önemli ölçüde artış sağladığı ve kurumsallaşarak şubeleşmeye yöneldiği görülür. Konuya ilişkin olarak yürütülmekte olan politikalarla eğitim kalitesini yükseltme amacıyla yapılan düzenlemelerden dolayı özel öğrenim kuruluşları, önemli rekabet alanı haline dönüşmüştür. Uzun zamandır süregelen dershanecilik eğitimine son verilmesi de, çok sayıdaki özel öğrenim kurumlarının açılmasına ve eğitim sektöründe yeni yöntemlerle alternatiflerin arzına imkân sağlamıştır. Yaşanan tüm bu gelişmeler, eğitim kurumlarının rekabet alanında farkındalık oluşturma gerekliliğini artırmıştır. Kurum paydaşlarının, kurumsal itibarı ne yönde algıladıklarının önemi de giderek artmıştır.

Özel eğitim kurumlarının eğitim alanına vermiş olduğu desteklerin devleti önemli yükten kurtararak katkıda bulunduğu, özel okulların yalnızca yatırım olarak değil aynı zamanda da eğitimin kalitesini yükseltmede, nitelikli, yetişmiş ğrenci profilini geliştirmede önemli rol oynadığı bilinmektedir. Özel ğretim Kurumları, eğitim alanındaki her türlü kitap ve yayın ile araç gereçlerde KDV oranları düşürülmeli, hatta özel okullar tamamen vergiden muaf hale getirilmelidir. Yeniliklerin takibi ve daha çok özel ğretim kurumları açılmasını teşvik etmek için daha çok kapsamlı vergi teşvikleri, muafiyetler ve indirimleri yapılmalıdır.

Bunun yanı sıra yenileşme, araştırma ve geliştirme teşvikleri sağlanmalıdır. Üniversite bünyesinde yer alan teknokentlere verilmiş olan desteklerin araştırma ve geliştirmeye yönlenen özel okullara da verilmesi gereklidir.

Özel ğretim kurumlarına verilen desteklerin arttırılması da gerekmektedir. Gerek dünyada gerekse ülkemizdeki gelişmeler ve eğitim alanındaki yönelmeler de bu destekleri zorunlu kılmakla birlikte, özel ğretim kurumlarının resmi okullarla erişilmek istenen amaçlara göre, eğitim/ğretim yapabilmeleri için devlet gözetimi ve kontrolü de gerekmektedir. Bu bağlamda yapılan yasal düzenlemelerin siyasi ve ekonomik açıdan zayıf ve yetersiz olunan dönemlerde sadece belgelerde kaldığı göz önünde bulundurularak, özel okullar konusu

üzerinde dikkatle incelemeler ve düzenlemeler yapılması ve yapılan eleştirilerin de bilimsel yaklaşımla değerlendirilerek uygun politikalar geliştirilmelidir.

Okul itibarın geliştirilmesi ve devamında verilen eğitim hizmetinin kalitesinin önemli bir boyut olduğu ifade edilebilir. Okullardaki eğitim hizmeti kalitesi, veliler ve öğrencilerin günümüz beklentilerini, taleplerini ve gereksinimlerini tam zamanlı olarak karşılanmalı ve beklentilerin üzerinde bir eğitim hizmeti verilebilmelidir. Eğitim hizmeti kalitesini geliştirebilmek için de eğitim/öğretim hizmetleri öncelikli olarak okula ilişkin bütün hizmet süreçlerinin tanımlanmasıyla süreçler yönetimi yaklaşımına da geçilebilir. Ailelerin, verilen hizmetin kalitesiyle ilgili algılarını maksimum düzeye çıkarabilmek için velilerin de bu süreçte sorumluluk alabilmeleri ve katılımları sağlanabilir, aynı zamanda da etkili bir iletişim ve bilgilendirme yöntemleri de geliştirilebilir.

Araştırmada öğretmenlerin ücret problemleri olduğu göz önünde bulundurulduğunda, okulların gelir ve giderlerle ilgili hesapları, öğretmen ücretlerinin de yasal ve gerçek koşullarla uyumlu olarak ödemesinin yapılması da MEB tarafından denetimi gerçekleştirilmelidir. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin iş yükleri de diğer meslektaşlarıyla eşit seviyede tutulmalı ve öğretmenlik için sağlıklı bir asgari ücret politikası belirlenmelidir.

Özel okullar bir eğitim kurumu olmalarının yanında aynı zamanda bir iktisadi işletme oldukları için varlıklarını devam ettirebilmek ve pazar oranlarını büyütebilmek amacıyla piyasa koşullarıyla rekabet etmeleri gerekmektedir. Bu durum ancak hem kendilerini hem de içlerinde buldukları sektörü iyice analiz etmeleri, hedefledikleri kitlenin kendilerinden belediklerini doğru bir şekilde tespit etmeleri ve yerine getirmeleri ile mümkündür. Günümüzde küreselleşmenin ve sanal dünyanın da etkisiyle işletmelerin ayakta kalabilmesi için rekabet gücünün yüksek olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ÂDEM Mahmut **Eğitim Planlaması**, Ekinoks Yayınları, Ankara, 2008.

AKAD Mehmet ve DİNÇKOL, Abdullah **Gerekçeli-İçtihatlı 1982 Anayasası**, Alkım Kitabevi, İstanbul, 1998.

AKDOĞAN Abdurrahman **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2017.

AKTAN Coşkun Can **Yükseköğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar**, İzmir Yaşar Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2007.

AKYÜZ Yahya **Türk Eğitim Tarihi, Başlangıçtan 1999'a**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999.

AKYÜZ Yahya **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2004.

ALPER Yusuf **İktisadi Amaçları ve Sosyal Sonuçlarıyla Özelleştirme**, Sağlık-İş Yayınları, Ankara, 1994.

APPLE Michael **Eğitim ve İktidar**, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2012.

AYDIN Mustafa **Çağdaş Eğitim Denetimi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2014.

AYDIN Mustafa **Eğitim Yönetimi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2014.

BAKİOĞLU Ayşen ve KİRİŞÇİ-SARIKAYA, Aylin **Eğitimde Özelleştirme**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015.

BAKİOĞLU Ayşen ve KİRİŞÇİ-SARIKAYA, Aylin **Eğitimde Özelleştirme**, Nobel Akademik Yayınları, Ankara, 2015.

BALCI Asım **Etkili Okul Geliştirme Kuram Uygulama ve Araştırma**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011.

BAŞARAN İbrahim Ethem **Eğitime Giriş**, Ankara, Umut Yayın Dağıtım, 1987.

BAYKOÇ Necate **Özel Eğitim**, Ertem Matbaası, Ankara, 2011.

BÜMEN Hatice **Eğitim Hizmetleri Pazarlaması**, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2017.

CAN Niyazi “Öğretmenlerin Geliştirilmesi ve Etkili Öğretmen Davranışları” **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 16: 103-119, 2004.

CAVKAYTAR Atilla ve DİKEN, İbrahim H. **Özel Eğitime Giriş**, Kök Yayıncılık, Ankara, 2006.

CEVİZOĞLU Hulki **Özelleştirme**, Beyaz Yayınları, İstanbul, 1998.

COŞKUN Gökhan **Özel Dershanelerin Ortaöğretimde Verimliliğe ve İstihdama Etkisi**, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007.

ÇELİK Vehbi **Okul Kültürü ve Yönetimi**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2009.

ÇETİN Halis “Devlet, İdeoloji ve Eğitim” **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 25 (2): 201-211, 2001.

ÇETİNKAYA Özhan **Türkiye’de Kamu İşletmeciliği ve Özelleştirme**, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2012.

DEMİRLİ Yunus **Türk Vergi Sisteminde Özel Okulların Vergilendirilmesi ve Teşviki**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.

DOĞAN Elife **Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi**, Elma Yayınevi, İstanbul, 2003.

DURMAZ Orkun Saip **Türkiye’de Öğretmen Olmak**, Nota Bene Yayınları, Ankara, 2014.

ERDOĞAN İrfan **Eğitimde Değişim Yönetimi**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2012.

EREN Hasan **Özel Okullar**, Türkiye Özel Okulları Birliği Yayınları, İstanbul, 2005.

EROL Ahmet **Türk Vergi Sistemi ve Vergi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

ERTÜRK Selahattin **Eğitimde Program Geliştirme**, Edge Akademi Yayıncılık, İstanbul, 2016.

GİRAY Filiz **Telekomünikasyon Sektörü ve Özelleştirme**, Ezgi Yayınları, Bursa, 2003.

GÜLERYÜZ Hasan **Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme**, Pegem Yayıncılık, 2001.

GÜMÜŞ Sefer ve GERGİN, İrem Eğitim **Hizmetlerinin Pazarlanmasında Eğitimcilerin Toplam Kalite Yönetimine Etkisi**, Hiperlink Yayınları, İstanbul, 2013.

HATİPOĞLU M. Tahir **Türkiye Üniversite Tarihi**, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara, 2000.

HESAPÇIOĞLU Muhsin **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Beta Basım ve Yayıncılık, İstanbul, 1992.

ILLICH Ivan **Okulsuz Toplum**, (Çev. M. Özay), Şule Yayınları, Ankara, .

KALAYCI Nurdan **Cumhuriyet Döneminde İlköğretim**, Devlet Kitapları Müdürlüğü, İstanbul, 2004.

KALDER **EFQM Mükemmellik Modeli**, KalDer Yayınları, İstanbul, 2013.

KARAHAN Kasım **Hizmet Pazarlaması**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2006.

KARLUK Rıdvan **Türkiye’de KİT’ler ve Özelleştirme**, Esbank Yayınları, İstanbul, 1994.

KARTAL Sadık “Neden Özel Okullardan Hizmet Alınsın ki?” **Radikal**, 2008,
<http://www.radikal.com.tr/radikal2/neden-ozel-okullardan-hizmet-satin-alinsin-ki-906300/>
(21.05.2018).

KEÇECİ-KURT Songül “Osmanlı Devletinde Türklerin Açtığı Özel Mektepler” **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 9 (19): 105-123, 2012.

KOÇER Hasan Ali **Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1991.

KORKUT Hüseyin ve DOĞAN, Elife “Eğitimde Özelleştirme ve Özel Öğretim Kurumlarının Sorunları” **Eğitim Araştırmaları**, 8: 31-42, 2002.

KURUL Nejla **Eğitim Finansmanı**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2012.

KUZGUN Yıldız **Eğitimde Bireysel Farklılıklar**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

OKTAR Ateş **Türk Vergi Sistemi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2016.

OZANSOY Ahmet **Türk Vergi Hukukunda Eğitimin Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2009.

ÖNCEL Mualla KUMRULU, Ahmet ve ÇAĞAN, Nami **Vergi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

ÖNER Erdoğan **Türk Vergi Sistemi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

ÖZALP Reşat ve ATAÜNAL, Aydoğan **Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı (Talim ve Terbiye Kurulu – Milli Eğitim Şurası)**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1977.

ÖZER Bekir **Öğretmen Davranışlarının Uzaktan Eğitim Yaklaşımıyla Kazandırılması**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1993.

ÖZGÜR Gönül **Eğitim Hizmetlerinde Kalite**, Eğitim Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2013.

ŞAHİN Kemal **Eğitimde Özelleştirme**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2002.

ŞENYÜZ Doğan YÜCE, Mehmet ve GERÇEK, Adnan **Vergi Hukuku (Gerçek Hükümler)**, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016.

TEZCAN Mahmut **Eğitim Sosyolojisi**, Anı Yayınları, İstanbul, 2006.

TOPSES Mehmet Devrim **Eğitim Sosyolojisi**, Nobel Yayıncılık, İstanbul, 2011

MAKALELER

ÖZKAYA Necdet “Özel Öğretim Kurumlarının Eğitim Sistemindeki ve Sosyoekonomik Yapı İçindeki Yeri” **Türkiye’de ve Dünyada Özel Öğretim Kurumlarının Eğitimdeki Yeri Semineri**, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 1992.

ÖZTÜRK Ayşe Betül “Özel Eğitim Sektörü” İktisadi Araştırmalar, 2018, s.15

SEZGİN Şennur “Piyasa Ekonomisinin Şartları ve Özelleştirme” **Sakarya Üniversitesi Akademik İncelemeler Dergisi**, 5: 154-171, 2010.

SÜTLAŞ Nurhan “**Eğitim Hizmetleri Pazarlaması: Türkiye’deki Üniversitelerin Pazarlama Stratejileri Konusunda Ampirik Bir Araştırma**” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2010.

TAŞKIN Pelin “5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve Getirdiği Yenilikler” **Ankara Barosu Dergisi**, 4: 159-178, 2010.

UYGUN Selçuk “Türkiye’de Düünden Bugüne Özel Okullara Bir Bakış: Gelişim ve Etkileri” **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 36 (1-2): 107-120, 2003.

UYGUN Selçuk **Türk Eğitim Sistemi Sorunları: Geleneksel ve Güncel**, Nobel Yayınları, Ankara, 2013.

VARIŞ Fatma **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1978.

YAŞAR Süleyman **Özelleştirme**, Beta Yayınları, İstanbul, 2005.

YILDIZ Ahmet ve Derya Ünlü, “Metaforlarla Öğretmenliğin Dönüşümü: “Dün Heybetli Bir Şelaleydik, Bugün İse Kurumaya Yüz Tutmuş Dere” **Eleştirel Pedagoji Dergisi**, 35: 13-20, 2014.

YUMUŞAK İbrahim Güran “Beşeri Sermayenin İktisadi Önemi ve Türkiye’nin Beşeri Sermaye Potansiyeli” **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 55 (1): 1-48, 2008.

TEZLER

PARLAR Hanifi “Velilerin Özel Okul Tercihlerini Etkileyen Faktörler ve Özel Okulların Durumu” **Yüksek Lisans Tezi**, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.(Yayımlanmış yüksek lisans tezi)

YÖNETMELİK VE KLAVUZLAR

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, RG Tarihi: 24.06.1973, RG Sayısı: 14574, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, RG Tarihi: 06.01.1961, RG Sayısı: 10700

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, RG Tarihi: 12.01.1961, RG Sayısı: 10705, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf>

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, RG Tarihi: 02.11.1984, RG Sayısı: 18563, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3065.pdf>

4771 Sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/08/20020809.htm#1>

4842 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4842.html>

5228 Sayılı Bazı Kanunlarda ve 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG Tarihi: 31.07.2004, RG Sayısı: 25539 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar.durumu?kanun_no=5228 (Erişim tarihi:22.05.2018)

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, RG Tarihi: 21.06.2006, RG Sayısı: 26205, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5520.pdf> (Erişim tarihi;23.05.2018)

5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, RG Tarihi: 14.02.2007, RG Sayısı: 26434 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/02/20070214-1.htm> (Erişim tarihi;23.05.2018)

KÜÇÜKÇAYIR Gülnur Ak ve CEMALOĞLU Necati, "Türkiye'de Geçmişten Günümüze Özel Okullar ve Uygulanan Politikalar Üzerine Bir Araştırma" **12. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi**, 11-13 Mayıs 2017.

https://www.researchgate.net/publication/316981580_TURKIYE'DE_GECMISDEN_GUNUM_UZE_OZEL_OKULLAR_VE_UYGULANAN_POLTIKALAR_UZERINE_BIR_ARASTIRMAA_S_tudy_on_Private_Education_Policies_in_Turkey_from_Past_to_Present (22.05.2018).

MEB. 5580 Sayılı Kanun Kapsamındaki Özel Okullarda Öğrenim Gören/Görecek Öğrenciler İçin Verilecek Eğitim ve Öğretim Desteği Uygulama E-Kılavuzu, 2017 https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/08094855_2017-2018_EYYTYM_YYRETYM_DESTEYY_KLAVUZU.pdf (Erişim tarihi;24.05.2018).

Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, 2015/16

http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/30044345_meb_istatistikleri_organ_egitim_2015_2016.pdf (Erişim tarihi;22.05.2018).

Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim, 2016/17,

http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/08151328_meb_istatistikleri_organ_egitim_2016_2017.pdf (Erişim tarihi;22.05.2018).

Özel Okullar Çerçeve Yönetmeliği, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2440_0.html (Erişim tarihi;23.05.2018)

Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği, RG Tarihi: 03.12.2004, RG Sayısı: 25659 http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25659_0.html (Erişim tarihi;23.05.2018)

T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, **2015-2019 Stratejik Planı**, Ankara, 2015.http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf (Erişim tarihi;22.05.2018).

Tarih Bilimleri, "Osmanlı Devleti'nin İlk ve Son Anayasası Kanun-ı Esasi'nin İçeriği 23 Aralık 1876" <http://www.tarihbilimleri.com/osmanli-devletinin-ilk-ve-son-anayasasi-kanun-i-esasinin-icerigi-23-aralik-1876.html> (Erişim tarihi;18.05.2018).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No. 2709, Kabul Tarihi: 07.11.1982

<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (Erişim tarihi;24.05.2018)

İNTERNET KAYNAKLARI

GENÇYÜREK, Levent “Özel Okul Kazançlarına Vergi İstisnası” 2004,

<http://www.alomaliye.com/2004/09/30/ozel-okul-kazanclarina-vergi-istisnasi/> (Erişim tarihi;23.05.2018).

Gümrük Vergilerinden Muafiyet ve İstisna Tanınacak Haller Hakkında Karar, RG Tarihi: 05.02.2000, RG Sayısı: 23955, <http://www.basarmevzuat.com/dustur/bkk/5/1615/a/2000-53.htm> (Erişim tarihi;25.05.2018)

<http://www.gib.gov.tr/node/99785> (Erişim tarihi;25.05.2018)

<https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=704> (Erişim tarihi;24.05.2018).

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi,

http://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/detay?_afWindowMode=0&ptipi=9&_afLoop=2169486693102526&psira=63825&p2=4333&p1=63825&_adf.ctrl-state=xxk913vdx_4 (Erişim tarihi;23.05.2018)

TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR BİRLİĞİ DERNEĞİ, Teori, Uygulama ve Değerlendirmeleriyle Farklı Eğitim ve Öğretim Model/Yöntem/Yaklaşımları, 2014.

<http://www.ozelokullardernegi.org.tr/kitap/13Antalya/files/assets/downloads/publication.pdf> (Erişim tarihi;24.05.2018).